

T.C.

Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı

Tefsir Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

KUR'AN'DA FAHŞÂ KAVRAMI

Hakan ÇAĞIRAN
16908004

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Yusuf HAKLI

Diyarbakır 2019

T.C.

Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı

Tefsir Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

KUR'AN'DA FAHŞÂ KAVRAMI

Hakan ÇAĞIRAN
16908004

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Yusuf HAKLI

Diyarbakır 2019

TAAHHÜTNAME

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Dicle Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum “Kur'an'da Fahşâ Kavramı” adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve tez yazım kılavuzuna uygun olarak hazırladığımı taahhüt eder, tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde saklanmasına izin verdiğimi onaylarım. Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

02/05/2019

Hakan ÇAĞIRAN

T.C
DİCLE UNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
DİYARBAKIR

Hakan ÇAĞIRAN tarafından yapılan “Kur’an’da Fahşâ Kavramı” konulu bu çalışma, jürimiz tarafından Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı, Tefsir Bilim Dalı’nda YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir

Ünvanı	Jüri Üyesinin Adı Soyadı
Başkan:	Dr. Öğr. Üyesi M. Yusuf HAKLI
Üye:	Dr. Öğr. Üyesi Abdullah TEMİZKAN
Üye:	Dr. Öğr. Üyesi M. Fatih DEDE

Tez Savunma Sınavı Tarihi: 02/05/2019

Yukarıdaki bilgilerin doğruluğunu onaylarım.

.../...../20

Prof. Dr. Nazım HASIRCI

ENSTİTÜ MÜDÜRÜ

(MÜHÜR)

ÖN SÖZ

Bireyin ve toplumların ahlaki açıdan yozlaşmasını ifade eden kavramlardan biri olan “fahşâ” kavramının Kur'an'daki kullanımları çalışmamızın konusunu teşkil etmektedir. Çalışmamız giriş üç bölüm ve sonuçtan oluşmaktadır. Giriş bölümünde çalışmamızla ilgili bazı bilgiler verildikten sonra konunun önemi, muhtevası ve sınırlılıkları hakkında genel bir çerçeve sunulmuştur. Birinci bölümde Kur'ân ilimlerinden olan Konulu tefsirin önemi ve Kur'ân'a uygulanışı hakkında bilgi vermeye çalışılmış, araştırma konusu olan fahşâ kelimesinin lugat ve terim anlamının yanı sıra, fahşâ kavramına yakın ve zıt anlamlı olan kelimeler belirlenmiştir. İkinci bölümde ise fahşâ kelimesinin Kur'ân'da kullanılan anlamları belirlenmeye çalışılmıştır. Üçüncü bölümde ise fahşâyâ düşüren sebepler ve fahşâyâ engel olan durumlar tespit edilmeye çalışılmıştır. Sonuç bölümünde ise fahşâ kavramının genel bir çerçevesi çizildikten sonra ulaşılan neticeler zikredilmiştir.

Çalışmayı hazırlamamda tüm müsamahakârlıkları ve kolaylıkları gösteren danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Yusuf HAKLI hocam'a teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Tevfik Allah'tandır.

Hakan ÇAĞIRAN

Diyarbakır 2019

ÖZET

Fahşâ kavramı, Kur'ân'da haddi aşmak, cimrilik, büyük günah, zina ve eşcinsellik gibi anlamlarda kullanılmıştır. Fahşâ kelimesi ilk asırlarda bu anlamda kullanılmış olmasına rağmen zamanla anlam daralmasına uğrayarak sadece cinsi suçları ifade eden bir kelime haline gelmiştir. Kur'an'ın söz konusu anlamları fahşâ ile ifade etmesi bu anlamlardaki olumsuzluk ve çirkinlikle doğrudan ilişkilidir.

Anahtar Sözcükler

Kur'ân-ı Kerim, Fahşâ, Zina, Eşcinsellik, Kötülük.

ABSTRACT

Fahşâ â was used in the Qur'an to mean overstepping, stinginess, great sin, adultery and homosexuality. Although the word. Fahşâ sadece was used in this sense in the first century, it has become a word that expresses only the genus of crimes. The fact Qur'an expresses these meanings through prostitution is directly related to negativity and ugliness in these meanings.

Keywords

Qur'an, Fahs to, adultery, homosexuality, evil.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖN SÖZ.....	I
ÖZET.....	II
ABSTRACT	III
İÇİNDEKİLER.....	IV
KISALTMALAR.....	VII
GİRİŞ.....	1
1. ÇALIŞMANIN AMACI	1
2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ	2
3. ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ.....	2
4. ÇALIŞMANIN SINIRLILIKLARI.....	3
BİRİNCİ BÖLÜM.....	4
KONULU TEFSİR VE FAHŞÂ KAVRAMI.....	4
1.1. KONULU TEFSİR.....	4
1.1.1.Tanımı	4
1.1.2.Konulu Tefsir Yöntemi	5
1.1.3. Konulu Tefsir Çeşitleri.....	6
1.1.3.1. Kur'ân Bütünlüğünü Esas Alan Konulu Tefsir.....	6
1.1.3.2.Sûre Bütünlüğüne Bağlı Konulu Tefsir.....	7
1.1.3.3 Âyet Eksenli Konulu Tefsir.....	7
1.2. FAHŞÂ KAVRAMINA GENEL BAKIŞ	8
1.2.1. Kur'ân'da Fahşânın Geçtiği Yerler	8
1.3.FAHŞÂ KAVRAMININ KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ	10
1.3.1. Lugat Anlamı:	10

1.3.2. Istılâhî Anlamı:	11
1.4. FAHŞÂ KAVRAMIYLA YAKIN ANLAMLI KELİMELER.....	11
1.4.1. Zina.....	11
1.4.2. Habîs.....	13
1.4.3. Münker	14
1.4.4. Fücûr.....	15
1.5. FAHŞA KAVRAMIYLA ZIT ANLAMLI KELİMELER.....	16
1.5.1. İffet	16
1.5.2. Irz	18
İKİNCİ BÖLÜM	20
KUR'AN'DA FAHŞÂ	20
2.1. KULLANILDIĞI ANLAM İTİBARI İLE FAHŞÂ KAVRAMI	20
2.1.1. Haddi Aşmak.....	20
2.1.2. Cimrilik	28
2.1.3. Çirkin Söz, Davranış ve Büyük Günah	36
2.1.3.1. Günahın Fahşa Olarak Değerlendirilip Yasaklanması	36
2.1.3.2. Müşriklerin Kâbe'yi Çıplak Tavaf Etmeleri	43
2.1.3.3. Mümine Kadınların Fahşaya Düşmemeleri için Öğütlenmesi:	46
2.1.3.4. Müminler Arasında Fuhşiyatı Yaymak İsteyenlerin Tehdit edilmesi:	48
2.1.3.5. Namazın Fuhşiyattan Alıkoyduğunun Bildirilmesi:	52
2.1.4. Cinsel Sapkınlık Anlamında.....	60
2.1.4.1. Zina.....	60
2.1.4.2. Eşcinsellik (Homoseksüellik).....	69
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	77
FAHŞÂYA DÜŞÜREN SEBEPLER VE FAHŞÂYI ENGELLEYEN	
ŞEYLER.....	77
3.1. FAHŞÂ'YA DÜŞÜREN SEBEPLER:.....	77
3.1.1. Zina Olarak (Zinaya Düşüren Sebepler)	77
3.1.2. Kötülüğe ve Haddi Aşmaya Düşüren Sebepler:.....	82
3.1.3. Cimriliğe Düşüren Sebepler	85

3.2.FAHŞÂ KAPSAMINDAKİ DAVRANIŞLARI ENGELLEYEN	
ŞEYLER.....	86
3.2.1 Zinaya Engel Olan Şeyler.....	86
3.2.2. Kötülüğe ve Haddi Aşmaya Engel Olan Şeyler:	88
3.2.3. Cimriliğe Engel Olan Şeyler:	90
3.2.4. Genel Olarak Fahşa'ya Engel Olan Şeyler	91
SONUÇ	93
KAYNAKÇA	95

KISALTMALAR

B	İbn
Bkz	Bakınız
Bsk	Baskı
c.	Cilt
Çev	Çeviren
DİA.	Diyanet İslam Ansiklopedisi
H	Hicri
Hız	Hazreti
Ö	Ölümü
r.a	Radıyallahu anh/anha
s	Sayfa
s.a.v	Sallallahü aleyhi ve sellem
Tah	Tahkik
TDV Yay	Türkiye Diyanet Vakfı
Trc	Tercüme
T.y.	Tarih yok
vb	Ve benzeri
vd.	Ve diğerleri
Yay.	Yayınları/Yayınevi
c.c.	Celle Celâluhu

GİRİŞ

1. ÇALIŞMANIN AMACI

Kur'ân-ı Kerim, insanın dünya ve ahiret mutluluğunu hedefleyen bir kitaptır. Her iki cihanda mutlu olmanın yolu, Kur'ân'ı doğru anlamaktan geçer. Tarih boyunca yazılan tefsirler Kur'ân'ı daha iyi anlamaya yönelik çabalardır. Bu anlamda Kur'ân'daki kavramlar çoğu zaman müfessirlerin üzerinde yoğunlaştıkları alanlar olmuştur. Buna bağlı olarak da kelime ve kavramları anlam yönüyle araştıran Kur'ân ilimleri doğmuştur.

Genel itibariyle Kur'ân'ın doğru veya yanlış anlaşılmasında toplumun dile yüklediği anlamların önemi inkar edilemez. Bu yüzden dilin yozlaşmasından, kavramların başka anlamlar kazanarak muhataba anlatılmak istenenin eksik ve yanlış anlamalara sebep olmasından sakınılmalıdır. Özellikle terim anlam olarak yaygın olan kelimeler, kavramların kapsamının daralmasında son derece etkilidir.

Kitabımız Kur'ân'ı daha iyi anlamak ve anlatmak için onun dilini, ifadelerini, o günkü toplumda kullanılış şekilleriyle bilmek gerekir.

Çalışmadaki amacımız, Kur'ân'ın birçok yerinde geçen "fahşâ" kavramını tespit ve tahlilini yapmak ve tefsirdeki yansımalarını ortaya koymaktır. Fahşânın Hangi âyette ne anlam taşıdığını belirtmektir. Böylelikle Kur'ân kavramlarından biri detaylı bir şekilde incelenmiş olacaktır.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ

Kur'ân kavramlarından birinin detaylarıyla araştırılması, Kur'ân'ın anlaşılmasına vesiledir. Bu çalışmamızda "fahşâ" kavramının Kur'ân'da geçtiği yerler tespit edilerek bu kelimenin manaları belirlenecektir. Böylece Kur'ân'ın anlaşılmasına yönelik katkı sağlanmış olunacaktır. Çalışmamızın önemi Kur'ânî bir kavram olan fahşâ'yı detaylarıyla inceleyerek Kur'ân'ın anlaşılmasına katkı sağlamaktır.

3. ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ

Çalışmamız bir kavram çalışmasıdır. Bu bağlamda "fahşâ" kavramı ele alınacaktır. Kur'ân'da " fahşâ" kelimesi ve türevlerinin geçtiği âyetler tespit edilip bu kavramın tahlili yapılacaktır. Farklı tefsirlere de müracaat etmek kaydıyla kelimenin nerede hangi anlamlarda kullanıldığı ortaya koyulacaktır.

Araştırmacılar, son zamanlarda Kur'ân'daki kelime ve/ veya kavramlarının anlamlarını tespit etme yolunda büyük bir çaba sarf etmektedirler. Bu bağlamda birçok kavram ele alınıp işlenmiştir. Kur'ân kavramlarından biri de fahşâ dır. Bu konu hakkında Ahmet YÜKSEL'in "Kur'ân'da Fuḥş Kavramı" adlı dokuz sayfalık bir makalesi¹ mevcuttur. Bu makalede sadece fuḥş kelimesinin anlamları kısa bir şekilde tespit edilmiştir. Biz, yapılan bu çalışmaya ek olarak Kur'ân'da geçen "fahşâ" kavramının detaylı bir tahlilini ortaya koyacağız. Çalışmamız konulu tefsir boyutu da olduğundan, konunun anlaşılmasına katkı sağlaması için konulu tefsir hakkında kısaca bilgi verilecektir. Çalışmamızın asıl konusunu daha detaylı bir şekilde ele alıp bu kelimenin Kur'ân'da geçtiği yerleri belirleyip nerede hangi anlamda kullanıldığını tefsirlerden ve sözlüklerden yararlanarak belirlenecektir. Konunun daha iyi anlaşılması için bu kavrama yakın ve zıt anlamlı kelimeler de ele alınacaktır. En sonda ise fahşâyâ düşüren sebepler ve fahşâdan koruyan şeyler ele alınacaktır. Böylece Kur'ân'da geçen bu kelimenin nerede hangi anlamda kullanıldığını

¹ Ahmet Yüksel, "Kur'an'da Fuḥş Kavramı", **Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Sayı: 11, yıl: 1999, s. 175.

belirlenmiş ve bu alanda kısaca yazılmış olan çalışmaya daha detaylı bir çalışma eklenecektir.

4. ÇALIşMANIN SINIRLILIKLARI

Çalışmamız “fahşâ” kavramının anlamlarını tespit ve Kur’an’da’ki kullanımlarını tahlil etmekle sınırlı olacaktır. Bu bağlamda belli başlı tefsir kitaplarına müracaat edilecektir. Ayrıca ihtiyaç kadarıyla hadis kitaplarından da istifade edilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KONULU TEFSİR VE FAHŞÂ KAVRAMI

Kavram çalışmaları, konulu tefsirin bir türü olduğu için öncelikle konulu tefsir hakkında bilgi vermemiz gerekir. Dolayısıyla konulu tefsirin tanımı, yöntemi ve çeşitleri hakkında kısa bir bilginin verilmesi konunun anlaşılmasına katkı sağlayacaktır.

1.1. KONULU TEFSİR

1.1.1.Tanımı

Konulu tefsir, Kur'ân'da işlenen herhangi bir konuya dair âyetleri bütüncül bir bakış açısı ile ele alarak Kur'ân'ın o konudaki görüşünü ortaya koyma çabasıdır. İşlenmek istenen konu sosyal, itikadi veya felsefi bir konu olabildiği gibi Kur'ân'da bulunan bir kavram da olabilir.² Araştırmacı bu yöntemi kullandığı zaman araştırdığı konu hakkında Kur'ân'ın bakış açısını tespit etmeye çalışır. Örneğin "Kur'ân'a göre evren" konusu ele alınırsa bu konuda Kur'ân'ın bakış açısının ne olduğu ortaya konmuş olur. Bu tefsir metodu, ele alınan konuyu tüm yönleriyle ve derinlemesine araştırma imkânı sağladığı için önemli bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır.³

² Mustafa Müslim, **Mebâhis fi't-tefsiri'l-mevzuî**, Dârü'l-Kalem, Dimeşk, 2000, s. 15-16; M. Sait Şimşek, **Günümüz Tefsir Problemleri**, Kitap Dünyası Yayınları, İstanbul, 2016, s.127.

³ Muhsin Demirci, **Tefsir Tarihi**, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul, 2016, s.185.

1.1.2.Konulu Tefsir Yöntemi

Konulu tefsir yapılırken ilk iş konu seçilir. Sonra araştırmanın amacı belirlenir. Araştırmacı Kur'ân konularından bir konuya değinmek istiyorsa konunun boyutlarını oluşturmalıdır. Araştırmada bilimsel metotlar kullanılıp aşağıda zikredilen adımları takip etmek zorundadır.⁴

1) Öncelikle çalışılacak konunun sınırları ve hedefleri belirlenmelidir. Aksi halde yapılan çalışmadan istifade etme imkânı azalacak ve eksik bir çalışma olacaktır.

2) Bilindiği üzere Kur'ân, içinde pek çok konuyu içermektedir. Ama bu konuların hepsi bir arada bulunmayıp Kur'ân'ın farklı yerlerine serpiştirilmiştir. Bundan dolayı sağlıklı sonuçlara ulaşılabilmesi için araştırılan konuyla ilgili farklı surelerde bulunan âyetlerin tespit edilmesi; hatta konuyla alakalı sadece birinci derecedeki âyetlerle yetinilmeyip ikinci dereceden âyetlerin de ele alınması gerekir. Özellikle kavram çalışmalarında sadece ilgili kavramın ve türevlerinin geçtiği âyetler değil, aynı anlama delalet eden farklı kavramların da ele alınması gerekir.

3) Konulu tefsir için takip edilen usullerden biri de konu bütünlüğünün sağlanabilmesi için bir araya getirilen Kur'ânî nasların tarihi bağlamları oluşturmaktır. Yani âyetleri, nüzûl sırasına ve nüzûl sebebine göre sıralamaktır. Çünkü âyetin hangi şartlar altında, hangi meseleyle alakalı olarak ve ne zaman indiği tespit edilip âyetin hitap ettiği sosyal çevreyi göz önünde bulundurmak ayetlerin anlaşılmasına yardımcı olacaktır.

4) Âyetler siyak-sibak ilişkisinde dikkate alınmalıdır. Çünkü her bir âyetin kendisinden önceki ve sonraki âyetle mana yönünden münasebeti vardır. Bundan

⁴ Müslim, **Mebâhis**, s. 37.

dolayı da âyetlerin bulundukları yerler dikkate alınmadan sadece ilgili lafızları müstakil olarak ele almak yanlış sonuçlar doğurabilir.

5) Araştırma yapılırken kelimenin sözcük anlamı ile âyette kullanılan anlamı değerlendirilir.

6) Araştırmada ön yargılardan uzak durulmalı; konunun bütünlüğünü dağıtacak ayrıntılara girilmemelidir.⁵

1.1.3. Konulu Tefsir Çeşitleri

Konulu tefsir çeşitleri farklı taksimlere tabi tutulmuştur. Bu taksimlerden biri şöyledir:

1) Genel konulu tefsir: bir başlık altında toplanabilen pek çok konuyu içeren tefsir çeşididir. Örneğin: ahkam ayetlerini konu edinen " Ahkam Tefsirleri".

2) Özel konulu tefsir: özel bir konuyu ele alan tefsir çeşididir. Örneğin: "Kur'ân'da Kadın", "Kur'ân'da Sabır".⁶

Genel taksime göre konulu tefsir üç kısma ayrılır:

- 1)Kur'an bütünlüğünü esas alan konulu tefsir.
- 2) Sure bütünlüğüne bağlı konulu tefsir.
- 3) Kelime ve türevlerine göre konulu tefsir.

1.1.3.1. Kur'ân Bütünlüğünü Esas Alan Konulu Tefsir

Bu kısım konulu tefsir; herhangi bir konuyu Kur'ân'ın bütünlüğü içerisinde belli esaslara uyularak araştırmak ve incelemektir. Bu gibi çalışmalarda araştırmacı

⁵ Şimşek, **Günümüz Tefsir Problemleri**, s.130; Demirci, **Tefsir Tarihi**, s.189-190.

⁶ Şimşek, **Günümüz Tefsir Problemleri**, s.127.

Kur'ân'ın farklı üsluplarla ele aldığı bir konuyu tercih eder. Sonra Kur'ân'ın tamamında ele aldığı konuyu araştırır. Konuyla alakalı âyetleri tespit ederek bunlar arasında bir bağlantı kurar. Daha sonra konuyu ana bölümlere, yan bölümlere ve inceleme kısımlarına ayırır. Söylediği bütün düşüncelere ve bahsettiği her görüşe Kur'ân âyetlerinden delil getirir. Konulu tefsirin en meşhur kısmı budur. Bu tip konular bitmeyecek kadar çoktur. Örneğin yeryüzü, göller, bitkiler vb. konular.⁷

1.1.3.2.Sûre Bütünlüğüne Bağlı Konulu Tefsir

Bu kısım, birinci kısım konulu tefsire benzemekle birlikte çerçevesi ondan daha dardır. Çünkü ilkinde ele alınan konu tüm Kur'ân çerçevesinde ele alınıp incelenirken, bu türde, sadece bir tek suredeki temel hedefler araştırılır ve bu hedefler konulu tefsirin eksenini oluşturur. Kısacası, herhangi bir sureyi en ince noktasına varıncaya kadar araştırma gayesi ile, surenin özel ve genel hedeflerini, maksadını ve içerdiği konuların birbirleri ile olan irtibatlarını açıklamak suretiyle sûreyi bir bütün olarak ele almak ve incelemektir. Şâtibî (ö. 1388)' ye göre her surenin ana konuları vardır. Onun dışında yan konular bulunsun da onlar asıl konuyu tamamlar. Araştırmacı ilk önce surenin ana konusunu özümser sonra bunların sebebi nüzûlunu, Mekki-Medeniliğini ve nüzûl sırasını araştırarak işe başlar. Bu tür çalışmalar, mütekaddimun alimleri arasında çok ilgi görmemiştir.⁸

1.1.3.3 Âyet Eksenli Konulu Tefsir

Kur'ân'daki pek çok âyetin bir ya da daha çok konusu vardır. Bu konuların geniş bir şekilde izah edilebilmesi için âyet tefsirine ihtiyaç vardır. Bu konulu tefsir türünde bir âyet, siyak-sibak ve konuyla ilgili diğer ayetlerle birlikte değerlendirilerek açıklanmaya çalışılır. Âyeti iyi bir şekilde anlaya bilmek için

⁷ Müslim, **Mebâhis**, s.26-27.

⁸ Müslim, **Mebâhis**, s. 28-29.

Mekki-Medeni, Mühkem-Müteşabih, Mücmel-Müfasssal, belağat nükteleri ve edebi yönü gibi hususlar göz önünde bulundurulmalıdır. Bazı âyetler birden çok konu içerebilir. Bu yüzden ilk olarak âyetin konusu belirlenir. Daha sonra konuyla ilgili diğer tüm âyetler birlikte incelenir.⁹

1.2. FAHŞÂ KAVRAMINA GENEL BAKIŞ

1.2.1. Kur'ân'da Fahşânın Geçtiği Yerler

Fahşâ kavramı, Kur'ân-ı Kerîm'de türevleriyle birlikte yirmi dört yerde geçmektedir. Bunlar, yedi yerde “Fahşâ”¹⁰ on üç yerde “Fahişe”¹¹ dört yerde de “Fevahiş”¹² olarak geçmektedir.

Fahişe şeklinde kullanılırken bazen “فاحشة” nekre bazen de “الفاحشة” şeklinde marife olarak kullanılmıştır. Marife ile nekra kullanımları arasında fark olmaksızın kullanıldığı âyetin siyakına uygun olarak zina, eşcinsellik, iftira, putperestlik ve peygambere karşı gelmek gibi şirkin söz ve davranışları ifade eder.¹³

Fahşâ ve Fahişe arasında fark şudur:

Bir günaha henüz girilmeden, günaha bulaşmadan daha düşünme ve tereddüt aşamasında iken fahşâ; günaha bulaşıp onu işledikten sonra fahişe olur. Yüce Allah, bu iki kelimeyi aynı âyette kullanıp aradaki farka dikkat çekmiştir.

إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً قَالُوا وَجَدْنَا عَلَيْهَا آبَاءَنَا وَاللَّهُ أَمَرَنَا بِهَا قُلْ إِنَّا لَأَمْرٌ بِالْفَحْشَاءِ

“Onlar bir kötülük yaptıkları zaman babalarımızı bu yolda bulduk. Allah da bize bunu emretti derler. De ki: Allah kötülüğü emretmez.”¹⁴

⁹ Muhsin Demirci, **Konulu Tefsire Giriş**, Marmara Üniversitesi İFAV Yayınları, İstanbul, 2013, s. 113-115.

¹⁰ Bakara 169; Bakara 268; A'raf 28; Yusuf 24; Nahl 90; Nur 21; Ankebut 45.

¹¹ Âl-i İmran 135; Nisa 15; Nisa 19; Nisa 22; Nisa 25; Araf 28; Araf 80; İsra 32; Nur 19; Neml 54; Ankebut 28; Ahzab 30; Talak 1.

¹² Enam 15; Araf 33; Şura 37; Necm 32.

¹³ <https://youtu.be/4YGmSj1u5IA>.

¹⁴ A'raf 28.

Yani; onlar bir günaha bulaşıp onu işledikleri zaman babalarının da bu günahı işlediğini dolayısıyla bu günahı işlemenin Allah'ın bir emri olduğunu iddia ederler. Allah da onlara “Allah fahşâyı emretmez” (o günahı işlemek şöyle dursun Allah o günahı akıldan geçirilmesini bile emretmez) diyerek onların sözünü reddetmiştir.

Fevahiş olarak cem' şeklinde dört yerde kullanılmıştır. Bu dört yerde cem' kullanılımasının sebebi ise müminlerin bütün günah (fahş) türlerine düşmemeleri için uyarılmasıdır. Örneğin:

وَلَا تَقْرَبُوا الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنٌ

“Kötülüklerin açığına da gizlisine de yaklaşmayın¹⁵” âyetinde فاحشة lafzıyla kullanılmış olsaydı müminler, âyetteki nehiyden (yasaktan) sadece zinanın kastedildiğini anarlardı. Buna karşılık yüce Allah bu yerlerde الْفَوَاحِشَ kelimesini cem' olarak kullanmış ki فحش kelimesinin ifade ettiği bütün günahların yasak olduğunu vurgulamak istemiştir.¹⁶

Kur'ân'da geçen bu kavram incelendiğinde sözde, fiilde ve başka şeylerde hakka uymayan, kötü her şeyi¹⁷ kapsamakla birlikte çoğunlukla zina anlamında kullanıldığı görülür. Zaten failinin hoş olmayan, kötü bir şeyle anılmasından dolayı zinaya fahşâ, zina yapan bayana da fahişe denilmiştir.¹⁸ Zamanla fahşâ kelimesi ve türevleri, insanın iffet ve haya sınırlarını aşan, dinen ve ahlaken yasaklanan cinsi suçlar ve davranış bozukluklarını ifade eden bir kavram olmuştur.¹⁹ Ancak fahşânın sadece bu anlamda kullanıldığı söylenemez.

¹⁵ En'am 151.

¹⁶ <https://www.youtube.com/watch?v=N85mEbemJFk>

¹⁷ Ebu Abdurrahman Halil b. Ahmed, **Kitâbu'l-ayn**, Tah. Dr. Abdülhamid Hendavî, Darü'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut, 2003, c.3, s. 304.

¹⁸ Muhammed b. Cerir et-Taberî, **Câmiü'l-beyân fî tefsiri'l- Kur'ân**, Tah. Abdullah b. Abdülmuhsin et-Türkî, Daru'l-Hicr, Kahire, 2001, c.3, s. 40.

¹⁹ Nebi Bozkurt, "Fahşa", **DİA, TDV Yayınları**, İstanbul, 1998, c.13, s.211.

1.3.FAŞŞÂ KAVRAMININ KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

1.3.1. Lugat Anlamı:

Fahşâ Kelimesinin kökeni Arapça olup فحش و فحشاء şeklidir. Fahşâ/fâhişe, haddi aşan, ölçüsünün dışına çıkan her şeye,²⁰ sözün ve davranışın çirkin olanına denir. Çoğulu “fevâhiş / الفواحش” tir. Fâhiş, fahşâ ile ilgilenen, sözü, hal ve hareketi ifsat edici olan kişidir. Mütefahhiş ise kendisine vazifeymiş gibi insanlara sövmeyi, çirkin ve incitici sözler sarf etmeyi adet edinen kimsedir.²¹

Fahşâ, günah ve masiyet türünden olup çok çirkin olan her şeydir.²² Fahşâ kelimesi, genel anlamda cimrilikte haddi aşmak, aşırı gitmek, özelde ise zekâtı ödeme konusunda cimrilik göstermek, tasaddukta bulunmamak anlamlarına gelir.²³

Fahşâ, zina manasında da kullanıldığından zina yapana fahişe denmiştir. Aynı zamanda, kadının kocasının izni olmadan evden çıkması demektir. Koruması gereken şeyleri diline hâkim olmadığı için ihmal edip de insanlar nezdinde değersiz olmak da fâhşâ kelimesiyle ifade edilir.²⁴

Fahşâ/ Fahişe kelimeleri ayrıca şu anlamlara da gelmektedir:

Hakka ve örfün belirlediği ölçülere uygun olmayan her şey.²⁵ Polemik yapmak, tartışmada cevap verirken haddi aşmak.²⁶ Zina, çok çirkin günahlar ve Allah'ın yasakladığı her şey.²⁷ Fuhuş, fahşâ ve fahişe kelimeleri, söz veya

²⁰ İsmail b. Hammad el-Cevherî, **es-Sıhah**, tah. Ahmed Abdülgafur Attar, Darü'l-İlmi Kahire, 1990, “fhş” maddesi. c.2, s.2563.

²¹ Cemaluddîn Muhammed b. Mükerrrem İbn Manzûr, **Lisânu'l-Arab**, Darü'l-Marife, tah. Abdullah Ali el-Kebir vd. Kahire “fhş” maddesi. c.37, s.3356.

²² İbni Manzûr, **Lisânu'l-Arab**, c.37, s.3356.

²³ Seyyid Muhammed Murtazâ ez-Zebidi, **Tâcü'l-arûs min cevâhiri'l-kâmûs**, Tah. Ahmed Ferrac, Matbaatü Hukume, Kuveyt, 1965, “fhş” maddesi.c.17, s.297.

²⁴ İbni Manzûr, **Lisânu'l-Arab**, c.37, s.3356.

²⁵ İbni Manzûr, **Lisânu'l-Arab**, c.37, s.3356.

²⁶ Zebîdî, **Tâcü'l-arûs**, c.17, s.297.

²⁷ Cevherî, **es-Sıhah**, c.2, s.2563.

davranışların en çirkini, cimrilikteki büyük çirkinlik; mütefahhiş ise bu işi gerçekleştiren kimse demektir.²⁸

1.3.2. Istilâhî Anlamı:

İslami bir terim olarak fahşâ /fuhuş kelimesinin sözlük anlamıyla çok yakın anlamli olup “aşırı derecede çirkin söz ve davranış, büyük günah edep ve ahlâka aykırı olup dinen yasaklanan her türlü kötülük ve çirkinlik anlamında kullanılır. Bu kökten türeyen kelimelerden olan fahşâ, fahişe ve fevâhiş Kur’ân-ı Kerîm’de yirmi dört yerde geçmekte olup genellikle bu kelimelerle yukarıda sıraladığımız manalar, bazen de kinâye yoluyla zina ve eşcinsellik gibi bütün toplumlarda yüz kızartıcı suç ve çirkinlik olarak kabul edilen iffetsizlikler kastedilir.

Fahşâ kavramı hadislerde fâhiş, mütefahhiş, fahişe, fevâhiş ve fahhaş gibi farklı siğa kullanılmıştır. Hz. Peygamber’in (s.a.v.) sözlerinde geçen bu kelime ile bazen bir şeyin anormal olması kast edilirken, bazen de büyük günah anlamında kullanılmıştır. Esasen fuhuş, insanın ahlâki davranışlarındaki aşırılığı ifade eder. Ancak; fuhs ve fahişe kelimeleri İslami kaynaklarda zamanla sadece cinsî suçlar ve davranış bozukluklarını ifade eden birer terim olmuştur.²⁹

1.4. FAHŞÂ KAVRAMIYLA YAKIN ANLAMLI KELİMELELER

1.4.1. Zina

Zina; sözlükte bir şeye yükselmek demektir. İslam hukukunda ise: şer’i bir akit olmaksızın yapılan ilişki (evlilik dışı ilişki),³⁰ meşru olmayan cinsel ilişki demektir. Zina'ya sebep olan fiillerin de zina hükmünde değerlendirilmesi, kavramın hakiki ve mecazi anlamda (el ve gözlerin zinası) kullanılması ya da kavramın herkesçe malum olmasından hareketle tariflerde bazen kapalı kelimelerin

²⁸ Hüseyin b. Muhammed Rağib el-İsfahânî, **Mu'cemu müfredâti elfâzi'l-Kur'ân**, Daru'l- Kalem, Dimeşk, 1992, “fhş” maddesi, s.562.

²⁹ Bozkurt, " **Fuhuş** " DİA c.13, s.211.

³⁰ Zebidî, **Tâcü'l-arûs**, c.38, s.225.

kullanılması gibi sebeplerle farklı zina tanımları yapılmıştır.³¹ Zina eden erkeğe "zâni" zina yapan kadına da "zâniye" denir. Bütün semavi dinler zinayı yasakladığı gibi İslam dini de birçok sebepten ötürü zinayı yasaklamıştır.³²

Zina kelimesi, Kur'ân'da beş yerde geçmektedir. Birincisi zinaya yaklaşmayı yasaklayan ve onu kötü bir şey olarak niteleyen İsra 32. âyeti; ikinci ve üçüncüsü zinanın şirk koşma ve adam öldürme gibi büyük günahlar arasında sayıldığı yerler olan Furkan 68 ve Mümtehhine 12. âyetleri; dördüncü ve beşincisi ise zina edenlere verilen cezayı zikreden ve zina edenlerin birbirleriyle ya da müşriklerle evlenebileceği söyleyen Nur 2 ve 3. âyetleridir.

Fahşâ ve türevleri de altı âyette zina anlamındadır. Kur'ân'da olduğu gibi Peygamberin (s.a.v.) sözleri ve zinaya yönelik uygulamalarında da zinanın günah ve suç olduğu bir gerçektir.³³

Kur'ân, zina'yı yasaklamakla yetinmemiş caydırıcı olsun diye bu suçu işleyene belli cezalar da öngörmüştür. Bekâr erkek veya kadının zina cezası yüz değnek olup, hükmü şu ayetle sabittir: *"Zina eden kadın ve erkekten her birine yüz değnek vurun"*³⁴. Eğer zina edenler evli iseler recm cezası uygulanır. Bunun delili de Hz. Ömer'in lafzının nesh olup hükmünün baki kaldığını belirttiği şu ayettir: *"Başından evlilik geçmiş erkek ve kadın (Şeyh ve Şeyha) eğer zina edecek olurlarsa, bunları, Allah'tan bir ceza olarak, mutlaka recmedin. Allah azizdir, hakîmdir."*³⁵ Ayrıca bu hüküm Peygamberin (s.a.v.) uygulamalarında da sabittir.³⁶

Ayrıca Kur'ân da "Bağy" kelimesi de iki yerde zina anlamında kullanılmıştır. Bunlar:

³¹ Hüseyin Esen, "Zina" DİA, İstanbul, TDV Yayınları, 2013, c. 44, s.440.

³² Yusuf el-Kardavi, **İslam'da Helal ve Haram**, çev. Ramazan Nazlı, Hilal Yayınları, Ankara, t.y. s.156.

³³ Esen, "Zina" DİA. c. 44, s.440.

³⁴ Nûr, 24/ 2.

³⁵ Ebu Davûd Süleyman b. Eş'as es-Sicistânî, **es-Sünen**, Risaletu'n-Naşirun, Beyrut, 2015-, Hadis no: 4418.

³⁶ Müslim b. Haccâc, **Sahih**, Hudud, 6-22; İbni Mâce, Hudud 7.

قالت انى يكون لى غلام ولم يمسنى بشر ولم اك بغيا

" Bana hiçbir insan dokunmadığı halde ve ben iffetsiz bir kadın olmadığım halde benim nasıl bir çocuğum olabilir"³⁷

يا اخت هارون ما كان ابك امرا سوء وما كانت امك بغيا

" Ey Harun'un kız kardeşi! senin baban kötü bir insan değildi. Annen de iffetsiz değildi"³⁸

1.4.2. Habîs

Habîs kelimesi sözlükte bir şeyin çirkin, kötü, şerli olması, günahkâr olmak;³⁹ ahlaksızca davranmak kötü niyetli,⁴⁰ şeytan, bozuk iş, haram ve kötü kokulu yiyecekler⁴¹ gibi anlamlara gelir.

Bir terim olarak ise iğrenç ve zararlı olduğu için insan fitratının hoşlanmadığı, aklın ve dinin kabul görmediği Kur'ânî bir tabirdir. Bu kelime çoğunlukla güzel hoş ve temiz manalarına gelen ve onun zıt anlamlısı olan "tayyib" kelimesiyle kullanılır.⁴²

Bu kavram, Kur'ân'da kötü söz ve davranışları ifade ettiği gibi yanlış ve kötü sözleri yapan insanlar için de kullanılmıştır. Bu bağlamda Allah'a itaat etmeyip ona ortak koşanlar Kur'ân'da "hâbis" olarak nitelenmektedirler.⁴³ Aynı şekilde bu kavram ile "*Habis (kötü) bir söz yerinden sökülmüş habis (verimsiz) bir ağaca benzer*"⁴⁴ âyet-i kerimesinde ise gerçeğe aykırı ve adaba uygun olmayan söz kastedilir. Zina

³⁷ Meryem 19/20.

³⁸ Meryem, 19/ 28.

³⁹ İbni Manzûr, **Lisânü'l-Arâb**, H-b-s maddesi c.2, s.1088; Mevlût Sarı, **el- Mevârid**, Bahar Yayınları, İstanbul, t.y. H-b-s Maddesi, s.372.

⁴⁰ Kadir Güneş, **Arapça-Türkçe Sözlük**, Mektep Yayınları, İstanbul, 2014, H-b-s Maddesi, s.307.

⁴¹ İbni Manzûr, **Lisânü'l-Arâb**, H-b-s maddesi, c.2, s.1088.

⁴² M. Zeki Duman, "Habis" **DİA**. TDV Yayınları, İstanbul, 2000, c. 14, s.379.

⁴³ Âl-i İmran, 3/179; Tevbe, 9/28.

⁴⁴ İbrahim, 14/26.

yapmak ve bu iftirada bulunmak gibi ameller "habîs" olarak nitelenmiş amellerdir ve habislere yakışır; mü'minler ise tertemiz olarak her türlü habislikten uzaktır; bu nedenle "*habis kadınlar habis erkeklere tayyib kadınlar da tayyib erkeklere yaraşır*".⁴⁵ Lut (a.s.)'un kavminin yaptığı cinsi sapıklığın "habais"⁴⁶ olarak nitelenmesi bu kavramın Kur'ân'daki asıl manasının fitrata uygun olmayan, ahlaka aykırı davranışları ifade etmek olduğu vurgulanmak istenmiştir.⁴⁷

Habîs ve fahşâ kelimeleri hem sözlük anlamları bakımından hem de iğrenç ve zararlı olduğu için insan fitratının hoşlanmadığı, aklın ve dinin kabul görmediği davranışlar olmaları hasebiyle birbirleriyle yakın anlam ilişkileri vardır.

1.4.3.Münker

Sözlükte inkâr edilen, kabul edilmeyen, tanınmayan, iğrenç kötü işler, kabul edilemez davranışlar ve yasak işler manasındadır.⁴⁸ Bir Kur'ân terimi olarak ise; "maruf" kavramının zıddı olup akıl ve fitratın çirkin saydığı ahlaklı toplumların yadırgadığı her tür davranışlardır.⁴⁹ Münker, İslâm dininde yasaklanan haram ve mekruh fiilleri içerir. Münkerin zıddı olan marûf ise; ihsan, iyilik, aklın ve dinin hoş gördüğü şey demektir. Kur'ân-ı Kerim'de münkerin daha kötü ve çirkin olan kısmı için "fahşâ" terimi kullanılır.⁵⁰

Münker kelimesi Kur'ân'da on altı yerde geçmektedir. Bunlar sekiz yerde "maruf" kelimesiyle beraber zikredilip ikisi birlikte "iyiliği emretme ve kötülüğe karşı çıkma" anlamında; diğer yerlerde ise mutlak kötülük anlamında, çirkin, kamu vicdanını rahatsız eden davranışlar anlamında kullanılmıştır.⁵¹

⁴⁵ Nûr,24/ 26.

⁴⁶ Enbiya, 21/74.

⁴⁷ Duman, "Habis" **DİA** c. 14, s.379.

⁴⁸İbni Manzûr, **Lisânü'l-Arâb**, N-k-r maddesi, Serdar Mutçalı, **Arapça- Türkçe sözlük**, Dağarcık Yayınları, İstanbul, 1995, N-k-r maddesi s.917.

⁴⁹Heyet, **Kur'an yolu Tefsiri**, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara,2008, c.3, s.436.

⁵⁰ Hamdi Döndüren, **Şamil İslam Ansiklopedisi**, Şamil Yayın evi, İstanbul, "Münker " maddesi, 1990, c.2, s. 198.

⁵¹ Heyet, **Kur'an Yolu Tefsiri**, c.1, s.646-649.

Münkerin kullanımlarından birincisine örnek olarak "*Sizden iyiliği emreden ve münkeri yasaklayan bir topluluk olsun. İşte onlar kurtuluşa erenlerdir*"⁵² âyeti verilebilir.

Münkerin kullanımlarından ikincisine örnek ise "*Kim, şeytanın adımlarına uyarsa, şüphesiz o fuhşiyâtı ve münkeri emreder*"⁵³ âyetidir. Bu âyette, münker kavramı, "fahşâ" kavramıyla aynı yerde kullanılıp dinin hoş görmediği şeyler anlamındadır.⁵⁴

Münker kelimesinin fahşâ ile ilişkisi şudur:

Münker, İslam dininin yasakladığı şeylerdir; münker bütün günahlar, rezillikler ve her türlü pisliği ifade eder. Fahşâ ise ibni Abbas'ın da söylediği gibi cinsi suçlardır. Buna göre münker, fahşâdan daha genel olup fahşayı da kapsar. Çünkü münker, hem fahşâyı hemde diğer günahları ifade eder.⁵⁵

1.4.4.Fücûr

Sözlükte; günaha dalmak, bozmak, yalan söylemek, ortaya çıkartmak, zina etmek anlamlarındadır.⁵⁶ Cahiliyye döneminde yapılan ve Peygamber (s.a.v.)'in de katıldığı savaşlara günah anlamını taşıyan "Harbül-Ficâr" denilirdi.⁵⁷

Fücûr kavramı, şehvet gücünün ileri dereceye varması; ya da nefsin insanı şeriate aykırı hareket ettirme özelliği diye tanımlanmıştır."Fâcir" kelimesi Allah'ın emrinden çıkma manasında olan "fâsık" kelimesiyle yakın anlamlı olmakla birlikte "fâsık" kelimesi daha geneldir.⁵⁸

⁵² Âl-i İmran, 3/104.

⁵³ Nûr, 24/21.

⁵⁴ Nâsiruddîn Abdullâh b. Ömer el-Beydâvî; *Envâru't-tenzîl ve esrâru't-te'vîl*, Dâru'l-Marife, Beyrût, 2013, s.704.

⁵⁵ Ebû Abdullah Muhammed b. Ahmed el-Kurtûbî, *el-Câmi' li ahkâmi'l-Kur'ân*, Tah. Abdullah b.Abdulmuhsin et-Turki vd. Müessesetu'r-Risale, Beyrut, 2006, c.12, s. 414.

⁵⁶İbni Manzûr, *Lisânü'l-Arâb* "fcr" mad.

⁵⁷ İbrahim Üneys vd. *el-Mü'cemü'l- vâsît*, Mektebetü'l-İslamiyye, Kahire, t.y. c.2, " fcr" maddesi.

⁵⁸ Osman Karadeniz, " Fâcir" *DİA*, TDV Yayınları, İstanbul, 1998, c.12, s. 71.

Bu kelime Kur'ân'da fiil şekliyle on bir yerde kullanılmış olup genellikle "suyun fışkırması" anlamında kullanılmıştır. "Fâcir" şeklinde müfred olarak kullanımı ise Nuh suresinde geçen *فَاكْفُرُوا لَنَا* "Sen o kafirleri bırakırsan kullarını saptırırlar. Kötüden kafirden başka evlat doğurmazlar"⁵⁹ âyetinde terim anlamında kullanılmıştır. Çünkü bu âyette, günahkâr, itaatsizlik ve kafirlik anlamında kullanılmıştır.⁶⁰

Üç yerde *فَجَار* şeklinde (Sâd 38/ 28; İnfitâr 82/14; Mutaaffifin 83/ 7); bir yerde ise *فَجَرَة* (Abese 80/ 42) şeklinde çoğul olarak kullanılmıştır.

Fâcir kelimesi Kur'ân'da çok günah işlemenin nihaî noktasında bulunan "kafir" anlamında da kullanılmaktadır.⁶¹

Fücûr kelimesinin fahşâ ile ilişkisi şöyle açıklanabilir:

Fücûr kelimesinin sözlükte zina anlamını taşıdığını söylemiştik. Fahşâ da Kur'an'ın çoğu yerinde zina anlamında kullanılmıştır. Başka bir ilişkisi de ikisi de İslam hukukunun yasakladığı, hoş karşılanmayan davranışlardır. Bu itibarla birbirine yakın anlamlıdır.

1.5.FAHŞA KAVRAMIYLA ZİT ANLAMLI KELİMELER

1.5.1. İffet

İffet, sözlükte haramdan uzak durmak, namuslu ve terbiyeli olmak anlamlarına gelir.⁶² İslâmî bir terim olarak ise bir kimsenin yeme içme ve cinsellik

⁵⁹ Nûh 71/ 27.

⁶⁰ Ebü'l-Berekât Abdullah b. Ahmed en-Nesefî, **Medârikü't-tenzîl ve hakâikü't-te'vîl**, Daru'l-Marife, Beyrut, 2008.s. 1285.

⁶¹ Karadeniz, " **Fâcir**" DİA c.12, s. 72.

⁶² İbni Manzur, **Lisanü'l-Arâb** "a-f-f" maddesi, c.4, s.3015.

gibi insani ihtiyaçlarda nefsin aşırı isteklerini kontrol altına alarak dengeli ve ölçülü davranmasını, dinin belirlediği sınırlarda hareket etmesini ifade eden bir kelimedir.⁶³

İffet, Kur'ân'da geçmemesine rağmen aynı kökten olan isim ve fiiller dört yerde vârid olmuştur.⁶⁴ Bu geçtiği yerlerin ilkinde maddi bakımdan muhtaç olmalarına rağmen insanlara el açmayan kimselerden bahsederken, onların durumunu bilmeyenlerin iffetlerinden dolayı onları zengin zannedeceği söylenilmiştir.⁶⁵ Burada " iffet" kelimesiyle, asil ve insanlık şerefine düşkün kişiler kastedilmiştir.⁶⁶

İkinci yerde; gözetimi altında bulunan yetimlere bakan velilerden bahsederken onlardan zengin olanların iffetli olmaya çalışmasından; fakir olan velinin ise yetimin malından ihtiyacı kadar yiyebileceği vurgulanmıştır.⁶⁷ Buradaki iffetten maksat el uzatmamaktır. Yani zengin olan veli yetimin malından yemeyip Allah'ın kendisine verdiği maldan yemesi anlamındadır.⁶⁸

Üçüncü yerde evlenmeyi teşvik eden âyetten sonra evlenme imkânı bulamayanların ise kendilerine imkân verilinceye kadar iffetli davranmaları tavsiye edilmiştir.⁶⁹ Bu âyette iffet, ırz ve namusu korumak anlamında kullanılmıştır.⁷⁰

Dördüncü yerde ise örtünmeyle alakalı olarak nikah ümidi olmayan yaşlı kadınların zinetlerini teşhir etmeksizin dış elbiselerini çıkarmalarında kendilerine bir sorumluluk olmadığına ama iffetli davranmalarının daha iyi olacağı söylenmiştir.⁷¹ İffet kelimesi bu âyette edepli davranıp yine de örtünmeyi ifade eder.⁷²

⁶³ Komisyon, **Hadislerle İslam**, DİB Yayınları, Ankara, 2017, c.3, s.229.

⁶⁴ Mustafa Çağrı, " İffet", **DİA, TDV Yayınları**, İstanbul, 2000, c.21, s.506.

⁶⁵ Bâkara, 2/273.

⁶⁶ Heyet, **Kur'an yolu Tefsiri**, c.1, s. 427.

⁶⁷ Nisâ, 4/6.

⁶⁸ Şihabuddîn Mahmûd el- Alûsî, **Ruhü'l-meânî fi tefsiri'l-Kur'ani'l-azîm ve's- seb'i'l-mesânî**, Daru İhyau't-Türasi'l-Arabi, Beyrut, t.y. c.4, s. 208.

⁶⁹ Nûr, 24/ 33.

⁷⁰ Nesefî, **Medârikü't-tenzîl ve hakâikü't-te'vîl**, s.779.

⁷¹ Nûr, 24/60.

⁷² Nesefî, **Medârikü't-tenzîl ve hakâikü't-te'vîl**, s.790.

Kısaca özetleyecek olursak iffet kelimesi, iki âyette (Bakara 2/273 ve Nisâ 4/6) mal ile alakalı konularda ölçülü ve kanaatkâr olmayı; iki âyette de (Nûr 24/ 33-60) cinsel istekler konusunda ölçülü ve edepli davranmayı ifade eder.⁷³

1.5.2. Irz

Irz, sözlükte kişinin nefsi, övgüye değer yaratılışı, şeref, haysiyet, onur, itibar gibi anlamlara gelir.⁷⁴ Istılahta ise insanın manevi kişiliğini, şeref ve saygınlığını ifade eden bir kavramdır.⁷⁵

Irz kelime olarak Kur'ân'da geçmemekle birlikte aynı anlamı ifade eden bazı kelimeler mevcuttur. Örneğin: Kur'ân müminlerin özelliklerinden bahsederken *"ve onlar ırzlarını korurlar"*⁷⁶ ile *"onlar ki eşleri ve cariyeleri dışındakilere karşı ırzlarını korurlar"*⁷⁷ âyetlerinde kullanılan *"ferc"* kelimesiyle kadın ve erkeklerin avret mahalleri kastedilmiştir. Âyetin manası şudur: " (Gerçek müminler) evlilikleri ve kendilerine helâl olan hususlar hariç bütün hallerde ırz ve avretlerini korurlar (kendilerine helâl olmayan şekilde cinsi münasebette bulunmazlar).⁷⁸

Yüce Allah (c.c.) başka bir âyette mümine kadınlardan bahsederken şöyle buyuruyor: *"Saliha kadınlar itaatkârdır. Allah'ın kendilerini korumasına karşılık gizliyi (kimse görmese de namuslarını) korurlar."*⁷⁹ Yani; ihanet etmez, şerefine leke sürmez kocasının yokluğunda malını ve namusunu korurlar.⁸⁰

Yine yüce Allah (c.c.) kadın ve erkeklere ayrı ayrı hitap ederek: *"Mümin erkeklere söyle gözlerini (harama bakmaktan) sakınsınlar ve ırzlarını (mahrem*

⁷³ Çağrıcı, " İffet", DİA c.21, s.506.

⁷⁴ Muhammed b. Ebubekir er-Râzî, **Muhtaru's-Sihâh**, Daru'r-Risaleti'l-Alemiyye, Beyrut, 2010, A'-r-d- maddesi, s.375.

⁷⁵ Hayati Hökelekli, " Irz" **DİA**, TDV Yayınları, İstanbul, 2000, c.19, s.133.

⁷⁶ Mü'minin, 23/5.

⁷⁷ Me'âric, 70/ 29-30.

⁷⁸ Neseî, **Medârikü't-tenzîl**, s.752; Ebû Abdullah Muhammed b. Ali eş-Şevkânî, **Fethü'l-kadîr: el-câmi' beyne fenneyi'r-rivâye ve'd-dirâye min ilmi't-tefsîr**, Tah. Abdurrahman Umeyre, B.y.1994, c.4, s.645.

⁷⁹ Nisâ, 4/34.

⁸⁰ Beydâvî, **Envâru't-tenzîl**, 235; Neseî, **Medârikü't-tenzîl**, s.225.

yerlerini zinadan) korusunlar."⁸¹ "Mümine kadınlara da söyle gözlerini (harama bakmaktan) korusunlar; namus ve iffetlerini (zinadan) korusunlar".⁸² İslam, Müslümanların iffetli yaşamalarına çok önem vermiştir. Bu öneme binaen yüce Allah (c.c) kadın ve erkeklerin her birine gözünün dışarıda olmaması ve iffetlerini korumaları gerektiğini bildiriyor. Cinsel hayat sadece cinsel birliktelik anlamında olmayıp aynı zamanda şehvetle bakmak, koklamak ve dokunmak gibi ilişkileri de kapsar. Kur'ân, aileyi korumak için zinayı yasakladığı gibi zinaya götüren bu adımları da yasaklamıştır.⁸³

⁸¹ Nûr, 24/30.

⁸² Nûr, 24/31.

⁸³ Heyet, **Kur'an yolu Tefsiri**, c.4, s.69.

İKİNCİ BÖLÜM

KUR'AN'DA FAHŞÂ

2.1. KULLANILDIĞI ANLAM İTİBARI İLE FAHŞÂ KAVRAMI

Fahşâ kavramı, Kur'an'da değişik anlamlarda kullanılmıştır. Şimdi kullanıldığı bu anlamları çeşitli başlıklar halinde inceleyelim.

2.1.1.Haddi Aşmak

Fahşâ kelimesi, Kur'an-ı Kerim'de değişik günahlar için kullanılmıştır. Bu sayacağımız âyetler de o günahlardan biri olan haddi aşma anlamına gelmektedir.

" يا ايها الناس كلوا مما في الأرض حلالا طيبا ولا تتبعوا خطوات الشيطان إنه لكم عدو مبين*

إنما

يأمركم بالسوء والفحشاء و أن تقولوا على الله ما لا تعلمون**"

“Ey insanlar! Yeryüzünde bulunanların helal ve temiz olanlarından yeyin, ve sakın şeytanın peşine düşmeyin, zira şeytan sizin açık bir düşmanınızdır. O size sadece kötülüğü, Çirkini (fahşâyı) ve Allah hakkında bilmediğiniz şeyleri söylemenizi emreder.”⁸⁴

⁸⁴ Bakara, 2/168-169.

Bu âyette fahşâ kelimesi, haddi aşma yoluyla işlenen büyük günahlar ve dinin kabih görüp aklın kabul etmediği davranışlar anlamındadır.⁸⁵

Kurtûbî'ye göre bu âyette geçen fahşâ, Şeriatın yasakladığı her şeydir.⁸⁶ Haddi aşp daha çok kötü işler yapmaktır. Kimilerine göre: عوسلا (kötülük, şer) had gerektirmeyen suçlar iken; الفحشاء kelimesi de ceza ve had gerektiren suçlardır.⁸⁷

Fahşâ, herhangi bir şeyde ölçüsüz davranma ve haddi aşma demektir. Fâhişlik; sözde, fiilde ya da sıfatta olur. Bir nesne boyunun, normal ölçülerin üstünde olmasına Arap dilinde "fâhişu't- tûl "haddinden fazla uzun" denilir. Bu ifade ile de halkın alıştığı, normal bulduğu ölçülere uymadığından çirkin olduğu vurgulanmak istenmiştir. Kötü sözler sarf eden, huyu kötü insanlara "fâhiş"; insanları güldürmek amacıyla açık-saçık söz sarf eden kimselere de "mütefahhiş" ya da "mütefâhiş" denilmektedir.⁸⁸

Râzî tefsirinde bu âyet-i kerimeyle⁸⁹ ilgili şunları söyler:

" Bu âyet, şeytanın düşmanlığının ayrıntısı gibidir. Bu detay üç kısımdır:

Birincisi: (عوسلا) Kötülük: Bu kelime ister uzuvlara ait fiillerde olsun ister kalbe ait fiillerde olsun bütün kötülükleri kapsar.

İkincisi: Fahşâ (الفحشاء) bu, kötülüğün bir çeşididir. Çünkü fahşâ, kötülüğün en pis çeşidi ve büyük günahlardan olup yüz kızartıcı / fuhşiyat sayılan şeylerdendir.

Üçüncüsü: (وان تقولوا على الله ما لا تعلمون) *Allah hakkında bilmediğiniz şeyleri söylemeniz*⁹⁰ : Fuhşiyatın (yüz kızartıcı günah) en çirkinidir. Çünkü yüce Allah(c.c.) bunu da büyük günahlardan saymıştır".⁹¹

⁸⁵Beydâvî, *Envâru't-tenzîl*, s.115; en-Nesefî, *Medârikü't-tenzîl*, s. 91.

⁸⁶ Ebû abdullah Muhammed b. Ahmed el-Kurtûbî, *el-Câmi' li ahkâmi'l-Kur'ân*, c.3, s.14.

⁸⁷ Ebü'l-Kâsım Cârullâh Mahmûd b. Ömer ez-Zemahşerî, *el- Keşşâf an hakâiki gavâmizi't-tenzîl ve uyûni'l-ekâvîl fi vücûhi't-te'vîl*, Mektebetu'l-Ubeykan, Riyad,1998, c.1 s.356.

⁸⁸ Halit Erboğa, *Şamil İslam Ansiklopedisi*, Şamil Yayınları, İstanbul, 1991, "Fuhuş " c.2, s.363.

⁸⁹ Bakara, 2/168-169

Fahşâ ve sû' kelimelerine farklı bir bakış:

Fahşâ, ölçüyü aşmak, yanlış ve hoş görülmeleyen şey demektir. Bu kelime Kur'an'da genellikle Sû' kelimesiyle kullanılmıştır. Örneğin:

*"....Şeytanın adımlarını izlemeyin. O, sizin apaçık düşmanınızdır. O, size sadece Sû' ve fahşâyı emreder."*⁹²

Müfessirler bu ayetteki sû' ile fahşanın arasındaki fark ile ilgili pek çok şey söylemişlerdir. Bunlardan çıkarabileceğimiz tek şey ise bu iki kelime neredeyse eş anlamlıdır. Bu hususu âyetler eşliliğinde incelersek:

"Andolsun ki, kadın ona meyletti. Eğer Rabbinin işaret ve ikazını görmeseydi o da kadına meyletmişti. İşte böylece biz, ondan sû' ve fahşâyı uzaklaştırmak için (delilimizi gösterdik)." ⁹³

Bu açıdan bakıldığında bu iki kelime ile zina kast edilmiştir. Nitekim bu husus aşağıdaki ayette daha da belirgindir:

*"Zinaya yaklaşmayın! Şüphesiz o, bir fahişedir ve kötü bir yoldur."*⁹⁴

Bu ve diğer ayetler Fahşâ ve Sû' kelimelerinin neredeyse aynı anlamı ifade ettiğinin bir kanıtıdır.⁹⁵

Âyetin⁹⁶ hasr ifade eden "إنما" edatıyla kullanılması, şeytanın yalnızca kötülükleri, Allah'ın yasakladığı şeyleri emrettiğini, insanları bu yasakları çiğnemeye teşvik ettiğini göstermektedir. Bazı kimseler şöyle demişlerdir: Şeytan bazen şerre çekmek için insanları hayra çağırır. Bu birkaç türlü olabilir; ya onu, iyi olandan şerre

⁹⁰ Bakara, 2/169.

⁹¹ Muhammed b. 'Ömer b. el-Huseyn b. el-Hasan b. 'Ali el-Kureyşî el-Bekrî Fahrüddin er-Râzî, **Mefâtiḥü'l-gayb**, Dârü'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut, 2013, c.5, s.4-5.

⁹² Bakara, 2/ 169.

⁹³ Yusuf, 24.

⁹⁴ İsra, 32.

⁹⁵ Toshihiko Izutsu, **Kur'an'da Dini ve Ahlâki Kavramlar**, Çev. Selahattin Ayaz, Pınar Yayınları, İstanbul, 2010, s. 349-350.

⁹⁶ Bakara, 2/168-169

çekebilmek için daha iyiden iyi olana çeker, ya da kolay olan hayırdan, insanın ibadetlerden tamamen soğuması için onun meşakkatini artırmak gayesiyle zor olan hayırlı şeye çeker. Her halükârda haktan uzaklaşmış olur ki zaten şeytanın istediği de türlü tuzaklarla insanı Allah'tan ve ona götüren yollardan uzaklaştırıp kendi çizgisine çekmek, kendi gibi yapmaktır. Onun çizgisi de Allah'ın sınırlarının dışıdır.⁹⁷

Kur'ân, bundan önceki âyetlerde kendisini okuyup doğru anlayana önemli bir ders verdikten sonra bu âyetlerde de insanları, bu dersten faydalanarak helâl ve temiz olan şeylerden yararlanıp, şeytanın izinden gidip de haramlara bulaşmamayı tavsiye ediyor. Çünkü şeytan, insanların düşmanıdır. Bu yüzden her zaman onları kötülüğe çekmek ister; onları haramlara, edepsizliğe, Allah'ın yüceliğine yaraşmayan sözler sarf etmeye teşvik eder. Şüphesiz bu uyarılar, öncelikle Kur'ân'ın ilk muhatabı olan müşrikleredir. Bununla beraber bu uyarılar, bütün insanlar için hayatî değer taşıyıp müminlerin de helâle harama riayet etmeleri, şeytanın kışkırtmalarına karşı daima dikkatli olmaları gerektiğini ifade etmektedir.⁹⁸

Bu âyette fahşâ kavramından önce zikredilip fahşâya düşüren “*Şeytanın izinden gitmek*” sözünün anlamı; onun kışkırtmalarını kabul edebilecek bir yapıya sahip olmaktır. Bundan kurtulmak ise güçlü bir imana, yeterli bilgiye ve kuvvetli bir takvaya sahip olmak ile mümkündür. Bu donanımına sahip olan müminler, kendilerini şeytanın kışkırtmalarından ve azgınlığından koruyacak ve ona karşı direnebilecek gücü elde etmiş olurlar. Nitekim başka âyetlerde bildirildiğine göre şeytan son derece hileli, aldatıcı yollara başvurarak insanları yoldan çıkaracağına dair yemin etmiş; sadece Allah'ın “ihlâslı kullarını” yani Allah'a bütün samimiyetiyle bağlanan ve onun yolundan giden Allah rızâsını her şeyin üstünde tutan gerçek dindarları yoldan çıkaramayacağını ifade etmiştir.⁹⁹ Şüphesiz şeytanın uğraşmadığı, yoldan çıkarıcı vesveseler telkin etmediği hiç kimse yoktur. Bu yol ile şeytan insanın kalbine bir

⁹⁷Râzî, *Mefâtiḥü'l- gayb*, c.5, s.5-6.

⁹⁸ Heyet, *Kur'an Yolu Tefsiri*, c.1, s.253-255

⁹⁹ Hicr, 15/39-40; Sâd, 38/82-83.

ise, Araplarca en iğrenç fiillerdendir. İşte bu sebepten dolayı Cenab-ı Hak, bu nikahın her daim utanç verici ve gazap sebebi olduğunu açıklamıştır.¹⁰⁴

2. Bu zamir, yasaklandıktan sonra yapılmış olan nikah mefhumuna râcîdir. Buna göre yüce Allah bu nikahın, İslâm döneminde / İslam toplumunda bir hayasızlık ve Allah'ın gazap ve öfkesine bir sebep olduğunu söylemiştir. Bu işin Allah'ın hükmünde ve ilminde böyle vasfedilmiş olduğunu beyan etmek için de “كان” mazi siğa ile kullanılmıştır.

Ayette zikredilen üvey annelerle evlilik, çirkin bir iştir. Çirkinliğin de üç boyutu vardır. Bunlar, akli, şer'i ve örfi boyutlardır.

Buna göre “*şüphe yok ki o bir hayasızlıktır*” sözüyle bu nikah türünün aklen, “*Allah'ın hışmına sebep /maktâ*” olmasıyla şer'an, “*ne kötü bir yoldur*” sözüyle de örfen helal ve hoş sayılan şeylerin dışına çıkıldığına işaret edilmiştir. İşte tüm bunlar, yani bu üç nitelik bir şey hakkında birleşmişlerse artık o şey normal ölçüleri çoktan aşmış ve çirkinliğin son haddine varmış demektir.¹⁰⁵ Âyette yasaktan sonra peş peşe zem (bu fiilin kötülenmesi) getirilmesi bu işin çirkinliğin zirvesine ulaştığının delilidir.¹⁰⁶

Araplar kendi büyütüp yetiştirdikleri rebibeleriyle (üvey kızlarıyla) evleniyorlardı. Bundan dolayı da toplumdaki erdemli kişiler bu duruma son derece öfkeleniyor, “*nikahu'l-makt*” son derece kızılan nikah” diye isimlendiriyorlardı. Böyle bir ilişkiden doğan çocuğa da “المقتي” diyorlardı. Allah Teala bu ifadesiyle onların yaptıklarının Allah'ın dininde haddi aşmak, dinin sınırlarının dışına çıkmak ve çirkinlikte, fitratın yanlış gördüğü, öfkeyi celbeden en zirve nokta olarak değerlendirmiştir.¹⁰⁷

¹⁰⁴ Râzî, *Mefâtiḥü'l-gayb*. c.10, s.20

¹⁰⁵ Râzî, *Mefâtiḥü'l-gayb*. c.10, s.20-21.

¹⁰⁶ Ebubekir b. Arabî, *Ahkâmü'l-Kur'ân*, Darü'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut, 2002, c.1, s.475.

¹⁰⁷ Zemahşerî, *el-Keşşâf*, c. 2, s. 48.

Bu âyetin nüzulünden sonra İslam dini artık bu nikahı onaylamamıştır. Çünkü âyette de belirtildiği gibi bu bizzat fahiş, Allah'ın öfkesini mûcip/Allah'ın sınırlarından uzak bir davranış olduğundan hala devam etmesi düşünülemezdi.¹⁰⁸

Babaların önceden evlendiği kadınlarla evlenmek Allah'ın yarattığı kuralı ve selim zevki bozar, altüst eder. Allah'ın insanları kendisiyle hakikate ve hidayete ulaştırdığı kuralları da bunu teyit etmektedir. Çünkü O'nun kuralının dışındaki bu tür davranışlar çok çirkin ve hakirdir. Zaten bu yolda yürüyenler de akıllı insanların gözünde değersizdirler.¹⁰⁹

Fahşânın haddi aşma anlamında kullanıldığı diğer bir ayet de şudur:

"إن الله يأمر بالعدل والإحسان وإيتاء ذي القربى وينهى عن الفحشاء والمنكر والبغى يعظكم لعلكم

تذكرون*

*"Muhakkak ki Allah, adaleti, iyiliği, akrabaya yardım etmeyi emreder, çirkin şeyleri, fenalık ve azgınlığı da yasaklar. O, düşünüp tutasınız diye size öğüt verir."*¹¹⁰

Fahşâ bu âyette, insanların kişiliklerini bozan batıl inanç (itikad); toplum fertlerine zarar veren öldürmek, hırsızlık yapmak, iftira atmak; toplumu sıkıntıya sokup manevi yünden çöküşüne sebep olan zina, kumar, içki gibi insanların hoşlanmadığı ve nefret ettiği bütün söz ve davranışları (amelleri) kapsayan bir kavramdır.¹¹¹ Yani edep iffet ve hayaya aykırı olan bütün fiillerdir.

İbn Mesud (r.a.) (ö. 560), bu âyetin Kur'ân-ı Kerîm'de, tabi olunacak hayırları ve uzak durulacak şerleri en güzel ve veciz şekilde toplayan âyet olduğunu ifade eder. Tüm dini ve toplumsal güzellikleri ihtiva ettiği gibi onları sevdirebilir ve insanları onları yapmaya teşvik eder. Tüm kötü, şer ve günah olan şeylerden de sakındırır, nefret ettirir ve onları yasaklar. İşte bunun için hatipler konuşmalarının

¹⁰⁸ Muhammed Tâhir ibn Aşûr, **et-Tahrîr ve't-tenvîr**, Daru't-Tunisiyye, Tunus, 1984. c.4, s. 293.

¹⁰⁹ Ahmed Mustafa el- Merâğî, **Tefsîru'l-merâğî**, Mısır, 1946, c.4, s. 219.

¹¹⁰ Nahl, 16/90.

¹¹¹ Muhammed Tâhir ibn Aşûr **et-Tâhrîr ve't-tenvîr**, c.14, s. 257.

sonunda söylenmek istenenleri barındıran; kapsam dışı, ilgisiz olanları da zikretmemesi yönüyle tam bir vaaz olsun diye bu âyeti okumak sûretiyle derslerini bitirirler. Böylece Allah'ın çok az kelimeyle bu âyette toplanmış olan emir ve yasaklarının bağlayıcılığını, şeriatının sınırlarını hatırlatırlar ki onlar da üç emir ve üç yasaktır: Emirler; adalet, ihsan ve akrabaya ilgi; yasaklar ise fahşâ, münker ve bağy'dir.¹¹²

Ayette yasaklananlar arasında bulunan fahşâ, Allah'ın koyduğu kuralları bozmada ve çirkinliklerde Allah'ın yasakladığı kötü bir hayat tarzı sergilemek, zina, eşcinsellik, içki, kumar, hırsızlık gibi kişiliği ve olgun şahsiyeti zedeleyici, kişiye yakışmayan tüm davranışlardır. Münker, şer'i şerifin kabul etmediği selim fitratın nefret ettiği şeylerdir. Bağy ise, insanların mahremiyetlerine kan ve canlarına düşmanlık etmek, saldırıda bulunmak gibi çirkin davranışlardır.¹¹³

Kurtûbî, münkerin fahşâdan daha kapsamlı olduğunu, çünkü münker'in Şari'in yasakladığı her şey olup tüm masiyetleri rezalet ve bütün alçak davranışları kapsadığını söyler. Ona göre fahşâ ve bağy aslında münkerin kapsamındadır ama yüce Allah, zararının büyüklüğüne dikkat çekmek için onları zikretmiştir.¹¹⁴

Temeli fahşâ ve münkerden oluşan, rezalet azgınlık ve isyan üzerine kurulu bir toplum ayakta duramaz ve varlığını devam ettiremez. Bu kötü fiiller, ne kadar güçlü olursa olsun ve dış etkenler tarafından ne kadar baskı yapılırsa yapılsın insan fitratı belli bir süre sonra bu ahlak dışı eylemlere karşı bir tedbir alır ve silkelenir. Allah'ın kanunuyla yönetilmeyen devletlerin ve dış etkenlerin bu ahlaksızlıkları ön görmesine rağmen insan fitratında ona karşı bir direnişin bulunması bu tür ahlaksızlıkların insanlık hayatına ve bedenine ters unsurlar olduğunun göstergesi ve delilidir. Allah'ın adalet ve iyiliği emretmesi, çirkin ve kötü şeyleri yasaklaması

¹¹² Muhammed Ali es-Sabûnî, **Kabesun min nuri'l-Kur'ani'l-Kerim**, Darü'l-Kalem, Dimeşk, 1988, c.6, s.149.

¹¹³ Sabûnî, **Kabesun min nuri'l-Kur'ani'l-Kerim**, c.6, s.150.

¹¹⁴ Kurtûbî, **el-Câmi' li ahkâmi'l-Kur'ân**, c.12, s.414.

bozulmamış selim fitrata uygun düşer. Fıtrat Allah'ın bu emrini destekler ve bu hususta Allah adıyla direnişe geçer.¹¹⁵

Ayrıca bu âyet, iyilik ve kötülüğün çeşitli aşamalarına değinerek sağlıklı bir toplumun başlıca dayanaklarını gösterdiğinden dolayı cuma günü hutbenin sonunda okunup bu esasların her hafta hatırlatılması çok isabetli olmuştur.

2.1.2. Cimrilik

" الشيطان يعدكم الفقر و يأمركم بالفحشاء و الله يعدكم مغفرة منه و فضلا و الله واسع عليم "

*"Şeytan sizi fakirlikle korkutur ve size cimriliği telkin eder. Allah ise size katından bir mağfiret ve lütuf vaad eder. Allah her şeyi ihata eden ve her şeyi bilendir."*¹¹⁶

Âyet-i kerimedeki 'fahşâ' ifadesini Taberi, "çirkin hayasızlıklar, günahlar"¹¹⁷ anlamında değerlendirmesine rağmen, çoğu müfessirin görüşünün yanı sıra âyet-i kerimenin bağlamını da dikkate aldığımızda "fahşâ" kelimesinin "cimrilik" anlamında olduğunu söylememiz daha uygun olur. Yani "şeytan sizi çok çirkin hayasızlıkları işlemeye" ifadesini kullanmak yerine "şeytan sizi cimriliğe ve sadaka vermekten kaçınmaya teşvik ediyor." ifadesini kullanmak daha yerinde olur. Fahşâ kelimesinin lugat itibarıyla cimrilik manasına da geldiğini zikretmiştik.¹¹⁸ Arapların bu anlamda kullanımı mevcut olup Arap dilinde cimriye 'fâhiş' de denmektedir. Şair Tarfe b. el-Abd şöyle demektedir:

عميلة مال الفاحش المتشدد

ارى الموت يعتام الكرام و يصطفى

¹¹⁵ Seyyid Kutub, **fi Zilâli'l-Kur'ân**, Ter.Yakup Çiçek vd. Emir Yayınevi, İstanbul, 1993. c.7, s.261.

¹¹⁶Bakâra, 2/268.

¹¹⁷ Taberî, **Câmiü'l-beyân**, c.5, s. 5.

¹¹⁸ Şevkânî, **Fethü'l-kadîr**, c.1, s.491; Alusî, **Ruhü'l-meânî**, c.3, s.40; Muhammed b. Yusuf Ebû Hayyân, **Tefsirü'l-bahri'l-muhît**, Darü'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut, 1993, c.2, s.3 33.

“Ölümün, değerlileri ve cimrinin malının en kıymetli olanlarını seçtiğini gördüm.”¹¹⁹

İşte bu şiirde olduğu gibi, âyette de Araplarda zaten kullanılagelen bu anlam söz konusudur. Herhangi bir teville ihtiyaç duymadan "fahşâ" kelimesinin cimrilik anlamını ifade etmesi hem âyetin siyak ve sibakı açısından hem de mezkûr kelimenin sözlük anlamıyla bir uyuşmazlığı olmadığından ilgili kelimenin cimrilik anlamını ifade ettiğini söylemek daha uygundur. Bazı alimler, Kur’ân’da fahşâ kavramının bu âyet hariç her yerde zina anlamında, bu âyette ise cimrilik anlamında olduğunu söylemişlerdir.¹²⁰ Gerçi her ne kadar fahşâ kelimesi bu âyette cimrilik anlamını haiz olduğunu söylemek doğru ise de Kur’ân’ın diğer âyetlerinde zina anlamında olduğunu doğru kabul etmek oldukça zordur. Çalışmanın tamamı incelendiğinde bu kanaatimizin doğruluğu ortaya çıkacaktır.

“... الشيطان يعدكم الفقر...” âyetinin manası, şeytanın, vesvesesiyle, infakın malı yok ettiğini ve insanı zor duruma düşürdüğünü, dolayısıyla eldeki mala, zamanla ortaya çıkacak ihtiyaçlara karşı hazırlıklı olmak için hırsla sahip olmayı, onu elden çıkarmamayı düşündürmesidir. Bu açıklama aynı zamanda kendisinden sonra gelen âyetin de açıklaması gibidir. “و يأمركم بالفحشاء” *“size fahşâyı / cimriliği emreder.”* “Fahşâ” kelimesinin anlamı burada cimriliktir. Buradaki emir kelimesi, cimrilğin ve malı vermemenin vesveseden kaynaklanmasından ibarettir. Buna karşılık Allah’ın af, mağfiret ve fazl-ü keremi va’detmesi, insanın şeytana kanmaması için kalbini tatmin etmesine kâfidir.¹²¹ Nitekim yüce Allah şöyle buyurmuştur: *“Allah yolunda ne harcarsanız, Allah onun yerini doldurur, karşılığını verir. O rızık verenlerin en hayırlısıdır.”¹²²*

¹¹⁹ İbn Manzûr, **Lisânü'l-Arab**. “فحش-ش/فحش” maddesi; Rağib El-İsfahânî, **Müfredâtü elfâzî'l-Kur'ân**, Dârü'l-Kalem Dimeşk, 1997, Fhş maddesi; s. 626.

¹²⁰ Kurtûbî, **el-Câmi' li Ahkâmi'l-Kur'ân**, c. 3, s.14; Ahmed b. Muhammed es-Sâvî, **Hâşiyetü's-Sâvî alâ Tefsiri'l-Celâleyn**, İslami Kitaplar Naşiri, Midyat, ty. c.1, s.128.

¹²¹ Muhammed Reşid Rızâ, **Tefsiri'l-menâr**, Darü'l-Menâr, Kahire, 1947, c3, s.74.

¹²² Sebe', 34/39.

Ebû Hureyre'nin (r.a.) rivayet ettiği bir hadiste Rasûlullah (s.a.v.) Efendimiz şöyle buyurmuştur: “Her sabah yeryüzüne iki melek iner ve birisi şöyle der: Ey Allah’ım, infak ve tasadduk edene harcadığının yerini doldur. Diğeri ise şöyle der: Ey Allah’ım cimrilik edenin malını telef et.”¹²³ Yani malı ona fayda vermesin, yok olsun.

Bize göre bu duanın anlamı şudur: İnfak eden kişiye rızık kazanma vesileleri ve yolları kolaylaşır, kişinin sıkıntısı, stresi ortadan kalkar. Cimri kimse ise bunlardan mahrum kalır. İşte bu sünnetullah yani Allah’ın kanunudur. Buna göre Allah’ın vaadi iki şeyle gerçekleşir. Birincisi ahirette hâyır, af ve mağfiret; ikincisi harcadığınıza karşılık Allah’ın size geri verdikleri.¹²⁴

“Şeytan sizi fakirlikle korkutur ve size cimriliği telkin eder”¹²⁵ âyeti ile ilgili olarak Râzî de birkaç mesele zımında fikrini şöyle ortaya koymuştur:

1- Buradaki şeytanın İblis, diğer şeytanlar, insan ve cin şeytanları veya insanın nefs-i emmaresi (kötülüğü emreden nefis) olabileceği söylenmiştir.

2- Vaad kelimesi hem hayr hem de şer hakkında kullanılır. Nitekim Allah (c.c.) “o ateştir ve Allah onu kafirlere vaadetmiştir.”¹²⁶ buyurur. Bu kelimenin “onlara elem verici bir azabı müjdele”¹²⁷ âyetinde olduğu gibi alay ve istihza anlamına hamledilmesi de mümkündür.

3- Fakr ve fukr kelimeleri aynı anlamada kullanılır. Bunlar, mal azlığından doğan güçsüzlük manasındadır. Çünkü sözlükte “fakr” kelimesinin asıl anlamı “fakar” / bel kemiğinin kırılmasıdır. Arapça’da, bir insanın beli

¹²³ Muhammed b. İsmail el-Buhârî, **Sahihü'l-buhârî**, Daru İbni Kesir 2002, Zekât, 27; Ebi Hüseyin

Müslim b. Haccac, **Sahihü'l-Müslim**, Daru Taybe, Riyad, 2006, Zekât, 57.

¹²⁴ Muhammed Reşid Rızâ, **Tefsirü'l-menâr**, c3, s.74-75.

¹²⁵ Bakâra, 2/268

¹²⁶ Hacc, 72.

¹²⁷ Âl-i İmran, 21.

kırıldığında “رجل فقير ve رجل فقر” denilir. Şair Tarfe de: “إني لست بمرهون فقر” “Ben, beli bükük bir rehine değilim” der.¹²⁸

Nitekim İbn Mesud (r.a.) bu hususta Peygamberden şöyle bir rivayette bulunur: “Şeytanın bir lümesi, vesvese ve telkini vardır ki o da kötülükle korkutmasıdır. Meleğin de bir lümesi, ilhamı vardır. O da hayır vaadetmesidir. Kim gönlünde hayır vaadini bulursa bilsin ki bu Allah’tandır. Kim de gönlünde bir şer duygusu hissederse Allah’ın rahmetinden kovulmuş şeytandan Allah’a sığınsın.”¹²⁹

Aynı şekilde Râzî’nin “و يأمركم بالفحشاء” “size şeytan fahşâyı emreder” ifadesi ile ilgili şu izahları vardır:

1- Burada “fahşâ” “cimrilik” anlamınadır. “Şeytan size fahşâyı emreder” âyeti, sizi bir amirin memurunu teşvik etmesi gibi cimri olmaya teşvik eder anlamınadır. Nitekim bu mana Araplarda da kullanılır. Allah Teâla âyette şu inceliğe dikkat çeker. Şeytan, insanı önce fakirlikle korkutur. Sonra da onu, bu korkutması sayesinde fahşâyı, cimriliğe teşvik edebilir. Çünkü cimrilik bütün insanlarca kötü bir sıfat kabul edilir. Bu yüzden şeytan, insanın gözünde cimriliği, ancak fakirlikle korkutarak güzel gösterebilir.¹³⁰

2- Şeytan der ki: “Ey insan, fakir düşmemen için, malının iyisini Allah (c.c.) yolunda infak etme”. Eğer insan bu vesveseye uyarsa şeytan işi daha da ileri götürerek onu infaktan tamamen men eder. Yani onu cimrileştirir. Böylece kişi, farz olan sorumluluklarını dahi yerine getiremez olur. Zekâtı ve sıla-i rahmi terk eder. Bu seviyeye düşen bir kimsenin gözünde artık günahlar önemsiz hale gelir ve işlediği günahlara aldırılmaz. Sonuçta tüm haramları işler hale gelir ki işte fahşâ budur.

Şeytanın telkini ile cimrileşmenin ileri merhaledeki açıklaması şöyledir: İnsanların iki zıt hali ve bir de normal / orta hali vardır. Kemal noktasındaki hal; o, insanın malının, mülkünün değerlisini de adisini de Allah (c.c.) yolunda

¹²⁸ Râzî, *Mefâtiḥü'l-gayb*, C.7, s.69.

¹²⁹ Tirmizî, *Tefsir*, 3

¹³⁰ Râzî, *Mefâtiḥü'l-gayb*, c.7, s.70.

harcamasıdır. Bunun zıddı ise insanın Allah (c.c.) yolunda iyi kötü hiçbir malını harcamamasıdır. Orta hal ise insanın, malının iyisini değil de kötüsünü infak etmesidir. Buna göre şeytan insanı en mükemmel halden en kötü hale geçirmek istediğinde önce onu orta noktaya çekmek suretiyle bunu yapabilir. Bu noktada insan şeytana karşı çıkarsa, şeytanın arzusu ümitsizliğe dönüşür. Şayet insan şeytana uyarırsa, şeytan da onu bu noktadan, daha alt noktaya çekme hususunda cesaretlenir. Bu izaha göre, orta olan hal, âyetin “*şeytan sizi fakir olursunuz diye korkutur*” bölümü ile, en alt nokta ise “*şeytan size fahşâyı / cimriliği emreder*” bölümü ile ifade edilmiştir.¹³¹

Sonra Allah (c.c.), şeytanın vesveselerinin derecelerini zikretmesinin peşi sıra, kendisinin insana olan ilhamlarından ve öğütlerinden bahsederek şöyle buyurur: “*Allah ise size fazlından bir mağfiret / bağışlama ve bolluk vaadediyor.*”¹³² Buna göre mağfiret ahiret menfaatini, fazl / bolluk ise Allah’ın dünyada vereceği şeyleri işaret eder.¹³³

Âyetteki diğer bir incelik de şudur: Şeytan, dünyadaki, geleceğin hususunda seni fakir düşersin diye korkutur. Allah (c.c.) ise ahiretteki asıl istikbalin konusunda sana mağfiret vaadediyor. Ahiretteki istikbalin vaadini kabul etmek şu açılardan daha uygundur:

a) Dünyadaki istikbalin elde edilmesi şüphelidir. Ahiretteki istikbalin elde edilmesi ise kesindir. Çünkü bunu, Allah (c.c.) vaadediyor.

b) Dünya istikbali kazanılsa bile, cimrilikle tutulan mal geriye kalabilir veya kalmayabilir. Kazanılan ahiret istikbali ise mutlaka mağfiretle sonuçlanır. Çünkü Allah (c.c.) vaadinden dönmez.

c) Dünyalık gelecek için cimrilik yapılan mal geriye kalsa bile, insanın bir korku ya da hastalık veya diğer bir işle meşguliyetinden ötürü o maldan istifade

¹³¹ Râzî, *Mefâtihu'l-gayb*, c.7, s.70.

¹³² Bakarâ, 2/ 268.

¹³³ Râzî, *Mefâtihu'l-gayb*, c.7, s.71.

edip etmeyeceği de şüphelidir. Ahiret geleceği kazanılırsa bundan istifade, Allah'ın mağfireti, fazl-ü keremi ile gerçekleşir.

d) Dünya için cimrilik yapılan maldan istifade edilebileceği ihtimalini kabul etsek dahi, şüphe yok ki bu, kesintiye uğrar ve baki olamaz. Allah'ın mağfireti, fazl-ü keremi ile ortaya çıkan istifade ise kesintiye uğramayan, zeval bulmayan bâkî bir istifadedir.¹³⁴

Fahşânın özünde, selim bir ahlâkî yapıya sahip olan toplum tarafından çirkin olarak değer bulmak zaten vardır. Yani fahşâ, daha çok toplumsal bir hastalıktır. Öyle olunca topluma büyük zararlar ve felaketler getirmesi akla gelen ilk özelliğidir. Fahşânın kullanıldığı tüm manalarla ilgili konular düşünüldüğünde onun toplumsal zararları olduğuyla ilgili insan zihnine pek çok örnekleri gelecektir. İşte bu anlamda cimriliğin de toplumsal bir hastalık olması sebebiyle fahşâ olarak isimlendirilmesi, vasıflandırılması ve değerlendirilmesi daha yerinde olacaktır. Kardeşliğe, paylaşmaya, sosyal adalete son derece önem veren İslam, bu düzeni bozarak manevi hastalıkların başında gelen cimriliği tedavi etmek için asgari anlamda zorunlu bir görev olan zekât müessesesini kurup zenginlerin mallarında ihtiyaç sahibi kimselerin hakkı olduğunu müminlere bildirmiştir. Her şeyde olduğu gibi İslam dini bunu yaparken özendirerek, sevdirek ve karşılıksız olmadığını ifade ederek müminlerin kabullenmeleri için gerekli olan her türlü eğitimi onlara vermiştir. Buna, ayet ve hadislerden birkaç örnek verelim.

Konuyla ilgili bazı ayet mealleri şunlardır:

“İşte sizler, Allah yolunda harcamaya çağırılıyorsunuz. İçinizden kiminiz cimrilik ediyor. Kim cimrilik ederse, ancak kendisine cimrilik etmiş olur. Allah

¹³⁴ Râzî, *Mefâtiḥü'l-gayb*, c.7, s.71.

zengindir / hiçbir şeye ihtiyacı yoktur, siz ise fakirsiniz. Eğer ondan yüz çevirirseniz, yerinize sizden başka bir toplum getirir, hem onlar sizin gibi de olmazlar!..”¹³⁵

“Allah, kendini beğenip böbürlenen kimseleri sevmez. Onlar, cimrilik edip insanları cimri olmaya teşvik eder. Kim yüz çevirirse şüphesiz ki Allah zengindir, övgüye lâyıktır.”¹³⁶

“Bir de akrabaya, yoksula ve yolda kalmışa hakkını ver. Gereksiz yere saçıp savurma.”¹³⁷

“Sevdiğiniz şeylerden (Allah yolunda) harcamadıkça gerçekten iyilik sahibi olma erdemine ulaşamazsınız. Allah, her harcadığınızı bilir.”¹³⁸

“Ey iman edenler! Kazandıklarınızın helal / temiz olanından ve size rızık olarak yerden çıkardıklarımızdan hayra harcayın. Size verilse gönül rızasıyla değil de gözüünüzü yumarak, gönülsüzce ve beğenmeyerek ancak alabileceğiniz kötü ve değersiz şeyleri sakın infak etmeye kalkışmayın. Biliniz ki Allah zengindir, hamda lâyıktır.”¹³⁹

“Eğer sadakaları açıktan verirsiniz ne güzeldir o... Ama onu gizler de fakirlere öylece verirsiniz, işte o sizin için daha hayırlıdır. Böyle yaptığınız için Allah sizin günahlarınızı bağışlar. Allah yapmakta olduklarınızı noksansız görür.”¹⁴⁰

“...Hayır olarak harcadıklarınızın hepsi kendiniz içindir. Yapacağınız harcamayı, ancak Allah’ın rızasını kazanmak için yapın. Hayır kastıyla verdiğiniz ne varsa, size tam ve noksansız olarak geri verilir ve siz asla haksızlığa uğramazsınız.”¹⁴¹

¹³⁵ Muhammed, 47/38.

¹³⁶ Hadîd, 57/23-24.

¹³⁷ İsrâ, 17/26.

¹³⁸ Âl-i İmrân, 3/92.

¹³⁹ Bâkarâ, 2/267.

¹⁴⁰ Bâkarâ, 2/271.

¹⁴¹ Bâkarâ, 2/272.

“Allah’ın fazl ü kereminden kendilerine ihsan ettiğini O’nun rızası için infak etmekte cimrilik gösterenler bunun, kendileri için bir hayır olduğunu sanmasınlar, aksine bu bir şerdir, pek fenadır. Cimrilik edip de infak etmekten kaçındıkları şey de kıyamet günü boyunlarına dolanacaktır. Göklerin ve yerin mirası Allah’ındır. Allah, bütün yaptıklarınızdan haberdardır.”¹⁴²

“...Altın ve gümüşü yığıp da onları Allah yolunda harcamayanlar var ya! onlara acıklı bir azabı müjdele. Bu paralar cehennem ateşinde kızdırılıp bunlarla onların alınları, yanları ve sırtları dağlanacağı gün onlara denilir ki: İşte bu kendiniz için biriktirdiğiniz servettir. Artık yığmakta olduğunuz şeyler yüzünden hak ettiğiniz azabı tadın.”¹⁴³

Konuyla ilgili hadis meali olarak da şunu verebiliriz:

Abdullah b. Amr (r.a.) Rasûlullah (s.a.v.) Efendimizin şöyle buyurduğunu rivayet ediyor:

“Zulüm kıyamet gününde zalimler için zulümâttır, karanlıklardır. Allah’ın helal saymadığı çirkin söz ve davranışlara/ fahşâyâ yaklaşmayın. Çünkü Allah bunları sevmez. Şuhh/ aşırı, haset ve kıskançlıkla bezenmiş cimrilikten de sakının. Çünkü şuh sizden öncekileri helak etti. Onlara sıla-i rahmi kesmelerini emretti, onlar da sılayı kestiler. Onlara sınırları aşmayı, günahkârlığı emretti, onlar da bunu işlediler.”¹⁴⁴

¹⁴² Âl-i İmrân, 3/180.

¹⁴³ Tevbe, 9/34-35.

¹⁴⁴ Ebû Abdurrahman Ahmed b. Ali b. Şuayb Nesai, **Sünenü'l-kübrâ**, Müessesetü'r-Risale, Beyrut, 2000, Tefsir, 59.

2.1.3. Çirkin Söz, Davranış ve Büyük Günah

Fahşâ kelimesinin toplumu ilgilendiren yüz kızartıcı suçlar olduğunu daha önce zikretmiştik. Çirkin söz ve davranışlar da toplumsal bir hastalık olduğu için fahşâ kelimesi ile ifade edilebilir. Ayrıca fahşâ kavramı, makul sayılan ölçülerin dışında oluşu itibariyle haddi aşmak, helal ve temiz sayılan şeylerin aksini yapmak itibariyle de şer'an ve örfen çirkin sayılan söz ve davranışlar sergilemek anlamıyla ifade edilebilir.

Bu anlamıyla değerlendirmeyi uygun gördüğümüz ayetleri de çeşitli başlıklar altında değerlendirmek daha faydalı olacaktır.

2.1.3.1. Günahın Fahşa Olarak Değerlendirilip Yasaklanması

Aşağıda zikredeceğimiz âyet meallerinde, iyiyi ve kötüyü yaratan yüce Allah'ın katında, fahşâyı işleyenler kınanmış, onu terk edenler övgüye layık görülmüştür.

" قل إنما حرم ربي الفواحش ما ظهر منها وما بطن والإثم والبغى بغير الحق وأن تشرکوا بالله ما لم ينزل به سلطانا وأن تقولوا على الله ما لا تعلمون"

*"De ki: Rabbim, ancak açık ve gizli çirkin hayasızlıkları, günahı ve haksız yere sınırı aşmayı, hakkında hiçbir delil indirilmemiş bir şeyi Allah'a ortak koşmayı ve Allah hakkında, bilmediğiniz şeyleri söylemenizi haram kılmıştır."*¹⁴⁵

¹⁴⁵ A'raf, 7/33.

Fevâhiş, çok çirkin günahlardır. Kimisine göre de iffetsizlikle ilgili günahlardır.¹⁴⁶ Âyette geçen açık hayasızlıktan kasıt, çıplaklık (çıplak gezme), cahiliye döneminde gündüz vakti Kâbe'nin çıplak tavaf edilişi, zulüm, üvey anneyle evlilik, aynı anda iki kız kardeşle evlenmek; gizli olandan kasıt ise zina, hırsızlık, gece vakti Kâbe'yi çıplak bir şekilde tavaf etmektir. الإثم 'den kasıt günah gerektirecek fiiller veya içki olduğu söylenmiştir. Ayrıca âmm olan الإثم kelimesini hass olan الفواحش üzerine atfedilmesi, önemine binaendir.¹⁴⁷

"... وما عند الله خير وأبقى للذين آمنوا وعلى ربهم يتوكلون* و الذين يجتنبون كبائر الإثم والفواحش وإذا ما غضبوا هم يغفرون*"

"... Allah'ın yanında bulunanlar daha hayırlı ve daha sürekli. Bu mükafat, iman edip de yalnızca Rablerine tevekkül edenler, büyük günahlardan ve çirkin işlerden / hayasızca davranışlardan uzak duranlar ve kızdıkları zaman da kusurları affedenler içindir."¹⁴⁸

İbni Abbas (ö.687), bu âyette zikredilen كبائر الإثم (büyük günahların) şirk olduğunu söylemiştir.¹⁴⁹ Fevahiş, zina, hırsızlık, öldürme gibi dinin yasakladığı, kötülük ile nitelenen ve o işleri yapanlara dünyada ceza, ahirette ise azap vaadedilen fiillerdir.¹⁵⁰

¹⁴⁶ Âlusî, **Ruhu'l-meânî**, c.8, s.112.

¹⁴⁷ Celalüddin es-Sûyûtî, **ed-Dürrrü'l-mensûr fi' t-tefsiri bil me'sûr**, Tah. Abdullah b. Abdülmuhsin et-Turki vd. Kahire, 2003, c.6, s.376; Ebu Hayyan Muhammed b. Yusuf, **el-Bâhrü'l-muhît**, c.4, s. 294; Âlûsî, **Ruhu'l-meânî**, c.8, s.112.

¹⁴⁸ Şûrâ, 42/36-37.

¹⁴⁹ Zemahşerî, **el-Keşşâf**, c.5, s.415; Kurtûbî, **el-Câmi' li ahkâmi'l-Kur'ân**, c.18, s.485.

¹⁵⁰ İbni Aşûr, **et-Tâhrîr ve't-tenvîr**, c.25, s.110.

Bazı kimselere göre; büyük günah, kendisinden sakınıldığında bağışlanan küçük günahlardır. Fevahiş ise; yaralamaya nisbetle öldürmek gibi büyük günahların içine girer ancak onlardan daha iğrenç ve daha çirkin fiillerdir. Bazılarına göre ise büyük günah ve fevahiş aynı şeylerdir.¹⁵¹

و الذين إذا فعلوا فاحشة أو ظلموا أنفسهم ذكروا الله فاستغفروا لذنوبهم ومن يغفر الذنوب إلا الله ولم يصروا على ما فعلوا وهم يعلمون

*"(Takva sahipleri) bir kötülük yaptıklarında ya da kendilerine zulmettiklerinde Allah'ı hatırlayıp günahlarından dolayı hemen tevbe- istiğfar ederler. Zaten günahları Allah'tan başka kim bağışlayabilir ki! Bir de onlar, işledikleri kötülüklerde bile bile ısrar etmezler."*¹⁵²

Fahişe, büyük günah,¹⁵³ya da bütün günahları içeren bir kelimedir.¹⁵⁴ Bu ve bundan önceki âyette İslamiyet'in model şahsı olan muttaki kişinin özellikleri anlatılmaktadır. Bu özellikler, hayatın her karesinde cömert olmak, öfkeyi yenmek, insanların hatalarını görmezden gelmek, kendi hatasını kabul edip bundan vazgeçmektir.

Kimilerine göre *fahşâ* ve *kendine zulmetmek* aynı şeyler olduğundan buradaki atıf (kötülük işleme ifade edildikten sonra "ya da kendilerine zulmedenler") gerekli değildir. Böyle diyenlere Şa'ra'vî şu cevabı verir:

Bu sözcüklerin seçilmesinde gösterilen titizlik onları bu şekilde dizen kişinin hassasiyetinden kaynaklanır. Onları bu şekilde dizen Allah (c.c), bize Kur'ân'ın

¹⁵¹ Kurtûbî, *el-Câmi' li ahkâmi'l-Kur'ân* c.18, s. 485.

¹⁵² Al-i İmrân, 3/135.

¹⁵³ Zemâhşerî, *el-Keşşâf*, c.1, s.628.

¹⁵⁴ Şevkânî, *Fethü'l-kadîr*, c.1, s.623.

i'câzını göstermektedir. Bu iki kelime, birbiri ardına zikredildiği için aralarında bir farkın olması gerekir. Öyleyse fark nedir?

Kötülük yapan ve fuhuş işleyen bir birey geçici de olsa bir zevk almak için yapar. Bu kimsenin iradesi zayıftır. İçki içen biri, nefesine içki zevkini tattırır. Zina yapan bir insan geçici bir zevk duyar. İşte kötülük yapan ya da fuhuş işleyen bu durumdadır. Fakat; kendisine zulmeden kişi bu lezzetleri hissetmez. O, günah işler ama ondan ne dünyevi ne de uhrevi bir zevk duymaz. Bu durumdaki kişi de kendisine zulmeden kişidir. Bazı insanlar kendi dünyası için, bazıları da başkalarının dünyası için ahiretini satar. Kendi dünyasına karşılık ahiretini ve dinini satan kişi bir dünyalık menfaat elde edebilir. Ama başkasının dünyası için dinini satan kişi ahirette bir şey elde etmeyeceği gibi bu dünyada da bir şey elde etmez. İşte kendisine zulmeden kişi budur. Peki bir insan nasıl kendisine zulmeder? Kendisinin hiçbir çıkarı olmadığı halde yalancı şahitlikte bulunan kimse kendisine zulmetmiş olur. Bir kimsenin bir yerde yükselmesini engellemek için sahte bir rapor düzenleyen kimse de kendisine zulmetmiştir. O halde kendine zulmeden kişi hiçbir çıkar elde etmediği halde günah işleyerek ne dünya ne de ahirette hiçbir kazancı olmayan ve bir şey elde etmeyen kişidir. Sonuç olarak kötülük yapmak ile kendine zulmetmek birbirinden farklı şeylerdir.¹⁵⁵

"الذين يجتنبون كبائر الإثم والفواحش إلا اللمم إن ربك واسع المغفرة هو أعلم بكم إذ أنشأكم من الأرض و إذ أنتم أجنة في بطون أمهاتكم فلا تزكوا أنفسكم هو أعلم بمن إتقى"

"Ufak tefek kusurları dışında, büyük günahlardan ve hayasızca davranışlardan kaçınanlara gelince, şüphesiz Rabbin, (onlara karşı) affı bol olandır. O, sizi daha topraktan yarattığı zaman ve siz annelerinizin karınlarında bulunduğunuz sırada

¹⁵⁵ Muhammed Mütevelli Şa'râvî, **Kur'an Mucizesi**, çev. M. Sait Şimşek, Kitap Dünyası Yayınları, İstanbul, 2017, s. 66-68.

(bile), sizi en iyi bilendir. Öyleyse kendinizi temize çıkarmayın. Çünkü O, kötülükten sakınanları en iyi bilendir.”¹⁵⁶

Bu âyette geçen fevahiş (hayasızlık)'ten kasıt, zina gibi Allah'ın kendisinde had gerektirdiği suçlardır."Lemem" ise İslamiyetten önce cahiliye döneminde yapılan günahlardır. İnsanlar, İslamiyete geçince Allah (c.c), o yaptıkları günahlarını bağışladı.¹⁵⁷

Kur'ân ve sünnette açık bir şekilde yasaklanan, onu yapana had cezası verilen ya da ahirette azap sebebi sayılan günahlar büyük, bunun dışındakiler de küçük günahdır. Küçük günahların bağışlanması, onların günah olarak değerlendirilmemesinden değil Allah'ın rahmetinin genişliğindendir.¹⁵⁸

"يا أيها الذين آمنوا لا تتبعوا خطوات الشيطان و من يتبع خطوات الشيطان فإنه يأمر بالفحشاء والمنكر ولو لا فضل الله عليكم و رحمته ما زكى منكم من أحد ابدا و لكن الله يزكى من يشاء والله سميع عليم"

“Ey iman edenler! Şeytanın adımlarını takip etmeyin. Kim şeytanın adımlarını takip ederse, muhakkak ki o, edepsizliği (yüz kızartıcı-gayrı meşru suçları) ve kötülüğü emreder. Eğer üstünüzde Allah'ın lütuf ve merhameti olmasaydı, içinizden hiçbir kimse temize çıkamazdı. Fakat Allah dilediğini arındırır. Allah iştir ve bilir.”¹⁵⁹

¹⁵⁶ Necm, 53/ 32.

¹⁵⁷ Taberî, **Camiü'l-beyân**, c.22, s.60-61.

¹⁵⁸ Beydâvî, **Envâru't-tenzîl**, s.233; Sâbûnî, **Safvetu't-tefâsîr**, c.1. s.272.

¹⁵⁹ Nûr, 24/21.

Alimler, bu âyette zikri geçen şeytanın adımlarından maksat, şeytanın davranışları, fiilleri, vesvesesi, her türlü haram iş olduğunu söylemişlerdirler. Katâde (ö. 117 / 735), bütün günahların şeytanın adımlarından olduğunu söylemiştir.¹⁶⁰

Yüce Allah (c.c), bu âyet-i kerimede "*Ey iman edenler! Şeytanın peşine düşmeyin*" sözüyle her ne kadar müminleri zikretse bile bütün mükellefleri kastetmiştir. Çünkü; "*Kim şeytanın peşine düşerse bilsin ki o kötülüğü emreder*" sözü, bütün mükelleflere onu peşinden gitmeyi yasaklıyor. Burada "fahşâ" kelimesinin anlamı, aşırı derecede çirkin şeyler demektir.¹⁶¹

Günahın fahşâ olarak değerlendirildiği başka bir âyet de;

" قُلْ تَعَالَوْا أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبِّيَ عَلَيَّكُمْ أَلا تَشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ
مِنْ أَمْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُكُمْ وَأَيُّهُمْ وَلَا تَقْرِبُوا الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلَا بَطْنَ وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا
بِالْحَقِّ

ذَلِكُمْ وَصِيكُم بِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ *

"De ki: Geliniz, size Rabbinizin neleri haram kıldığını okuyayım: O'na hiçbir

¹⁶⁰ İsmail b. Kesîr, **Tefsirü'l-Kur'âni'l-azim**, Tah. Mustafa Seyyid Muhammed vd. Müessesetu Kurtûbe, Kahire, 2000 c.10, s.196.

¹⁶¹Ebu Hafs Ömer b. Ali, **el-Lübâb fi ulûmi'l-kitab**, Tah. Şeyh Adil Ahmed Abdülmevcud vd. Darü'l-Kütübî'l-İlmiyye, Beyrut, 1998, c.14, s.330-331.

şeyi ortak koşmayın ana-babaya iyilik edin, fakirlik korkusuyla çocuklarınızı öldürmeyin. Sizin de onların da rızkını biz veririz. Kötülüklerin açığına da gizlisine de yaklaşmayın ve haksız yere Allah'ın yasakladığı cana haksız yere kıymayın! İşte bunlar Allah'ın size emrettikleridir. Umulur ki düşünüp anlarsınız.”¹⁶²

"Kötülüklerin açığına da gizlisine de yaklaşmayın" ifadesi ister gizli olsun ister açık olsun kötü işlere yaklaşılmamasını ifade eder. İbn Abbas'a göre, insanlar cahiliye döneminde gizli yapılan zinada bir sakınca görmüyor ancak açık yerlerde, göz önünde yapılan zinayı çirkin buluyorlardı. Bu âyetle Yüce Allah (c.c) onu hem gizli halde hem de açık halde yapmayı yasakladığını söyler.¹⁶³ Kimisine göre de açık olan kötülükten kasıt, babaların eşleriyle evlenmek, gizli olandan kasıt ise zinadır.¹⁶⁴ Başka bir görüşe göre ise açık işlenen günahtan kasıt herkesin görebileceği bir yerde veya herkesin gözü önünde yapılan suçlar; gizli günahlar da haset, riya, nifak gibi herkesin göremeyeceği kalp ile yapılan günahlardır.¹⁶⁵

Allah'ın fuhşiyatın açık ve gizlisini nehyetmesi, zina, eşcinsellik, iffetli kadınlara iftira atılması gibi çirkinlik özelliği taşıyan fiil ve özelliklere yaklaşmamayı emretmesidir. Kur'ân da "fahişe" diye isimlendirilen her şey, çirkinliği din tarafından sabit olan günahlardır. Cahiliyye döneminde insanlar, gizlice yapılan zinayı ayıp saymazken alenen yapılanı çirkin bir davranış olarak değerlendirirlerdi. Halbuki Allah (c.c), zinanın açığını da gizlisini de yasaklamıştır. Elbette bu âyet, bazılarının zannettiği gibi fuhşiyatın yalnızca bir kısmını yasaklamış değildir. Aksine âyet umumdur. Umran b. Husayn'ın (r.a.) rivayet ettiği bir hadiste Rasulullah (s.a.v.), yanında bulunanlara şöyle sormuştur: *"Zina eden, hırsızlık yapan, içki içenler hakkında ne dersiniz?"* Onlar da Allah ve Resulü daha iyi bilir dediler. O şöyle buyurdu: *"Bu davranışların tümü fuhşiyattır (ağır suçtur) ve hepsi için ceza*

¹⁶² En'âm, 6/151.

¹⁶³ Tâberî, **Camiü'l-Beyân**, c.9, s. 660; Sâbuni, **Safvetu't-tefâsir**, c.1, s.428.

¹⁶⁴ Tâberî, **Camiü'l-Beyân**, c.9, s.661.

¹⁶⁵ İsmail Karagöz, **İlahi Yasaklar**, TDV Yayınları, Ankara 2016, s.414.

*vardır.*¹⁶⁶” Selef müfessirleri buradaki “fevahiş” kelimesini hep umuma hamletmişler zikrettiklerini de (zina, hırsızlık vs.) tahsis olduğunu ifade için değil de örnek olsun diye zikretmişlerdir.¹⁶⁷

Âyetteki fuhşiyatın manasının umumi olduğu belirtildikten sonra şu inceliğe dikkat çekilmelidir.

“*Fuhşiyatın aleni olanına da gizlisine de...*” sözünden, bir kimse zahiren günahlardan kaçınıp da gizli hallerde günah işlerse, bu kimsenin günahlardan kaçınmasının Allah’a (c.c) kulluk ve taatten dolayı değil de insanların kınamasından korktuğu için yaptığı anlaşılmaktadır. Bu yanlış bir davranıştır. Çünkü bir insana, başka insanların kınaması Allah’ın sevgi ve ikabından daha etkili oluyor ise böyle bir kimsenin küfre düşmesinden korkulur. Ama hem âşikar hem de gizli, her türlü günahı terk eden kimsenin durumu, onun bu günahları ancak Allah Teala’nın emrine saygı gösterme, O’nun azabından korkma ve kulluğunu arzulama sebebiyle terk ettiğini gösterir.¹⁶⁸

Açık ve gizli günahların ne olduğu hususunda farklı yorumlar olmakla birlikte hepsinin bir ortak noktası vardır. O da bu âyetlerden anlaşılacağına göre gizli- açık bütün günahların terk edilmesi gerektiği hususudur.

2.1.3.2. Müşriklerin Kâbe’yi Çıplak Tavaf Etmeleri

و إذا فعلوا فاحشة قالوا وجدنا عليها آباءنا والله أمرنا بها قل إن الله لا يأمر بالفحشاء أتقولون على الله
مالا تعلمون

¹⁶⁶Malik b. Enes, **el- Muvâtta**, Tah. Ebu Üsâme, Mecmu'atu'l-Furkan, 2003, Kasru's-Salat, 72.

¹⁶⁷ Rızâ, **Tefsirü'l-menâr**, c .8, s.187- 188.

¹⁶⁸ Râzî, **Mefâtihü'l- gayb**, c.13, s.245.

*“Onlar bir kötülük yaptıkları zaman, ‘babalarımızı böyle yapar bulduk, Allah da bunu bize emretti’ derler. De ki: Allah fahşâyı/ çirkin söz ve davranışları emretmez. Allah’a karşı bilmediğiniz şeyleri mi söylüyorsunuz?”*¹⁶⁹

Âyetteki ifade, Kabe’yi çıplak olarak tavaf etme geleneğini sürdüren ve bu davranışı sanki Allah’ın bildirdiği bir ibadetmiş gibi yansıtan müşrik Araplara aittir.

“Allah fahşâyı asla emretmez” mealindeki âyet, Arapların inanç ve geleneklerine karşı güçlü bir delili içerir. Bu delilin gücünü takdir etmek için şu iki ana konunun bilinmesi gerekir:

a- Araplar, bazı ibadetlerini çıplak olarak yapmalarına rağmen, çıplaklığın ayıp olduğunu biliyorlardı. Bundan dolayı, bu geleneklerine rağmen, hiçbir saygın Arap çarşıda ve toplum içinde (umuma açık alanlarda) çıplak gezmezdi.

b- Onlar, çıplaklığın bir kusur ve ayıp olduğunu bilmelerine rağmen bu şekildeki ibadetin, Allah’ın emri olduğunu söylerlerdi. Bu kanaat uymuş oldukları dinlerinin, Allah (c.c) tarafından gönderilmiş bir din (Hz. İbrahim’in Hanif dini) olmakla birlikte yanlış bir bilgi temeline dayanmaktaydı. Fakat Kur’ân, bu kanaati delil getirerek onların iddialarını şöyle çürütür: “Çıplaklığın çirkin bir şey (fahşâ) olduğunu siz kendiniz de kabul ediyorsunuz. Bundan dolayı, çıplaklık adetinizi ‘Allah’ın emridir’ gibi öne sürmeniz tümüyle asılsızdır. Bu sonuca göre eğer dininiz bu hayasızlığı size emrediyorsa, bu onun Allah’tan gelen bir din olmadığının kanıtıdır.”¹⁷⁰ Ayrıca onların bu hareketleri, atalarını taklit etmekten kaynaklanmaktadır. Taklit ise kesin bilgi (ilim) değildir. Söyledikleri sözleri (bu

¹⁶⁹ A’raf, 7/28.

¹⁷⁰ Ebu’l- A’lâ el-Mevdûdî, **Tefhîmü'l-Kur’an**, Çev: Heyet, İnsan yay., İst.1991, c. 2, s.27.

şekildeki ibadeti Allah (c.c) bize emrediyor) Allah (c.c) hakkında uydurdukları bir iftiradır. Çünkü; Allah (c.c) hakkında kötü fiiller muhaldir.¹⁷¹

Bu âyete göre müşrikler kendisiyle günah işledikleri elbise ile Allah'ın huzuruna çıkmak istememişler ve bu hususta iki delil getirmişlerdir. Birincisi ataların taklidi, ikincisi ise Allah (c.c) hakkında uydurdukları iftiralarıdır. Birinci delilleri boş ve fasit olduğu için (çünkü taklit, delil olarak kabul edilmez) Allah (c.c) ona cevap vermemiş; ikinci delillerini ise "*Deki Allah (c.c) çirkin davranışları emretmez*" sözüyle reddetmiştir.¹⁷² Ya da birinci delillerine Mâide suresinin 104. âyetindeki "*Ataları hiç bir şey bilmiyor ve doğru yol üzerinde bulunmuyor olsa da mı (atalarını taklit edecekler)*" sözüyle reddetmiştir.¹⁷³ Daha âyetin başında müşriklerin yaptıkları işin ve daha sonra ileri sürdükleri mazeretlerinin Allah (c.c) tarafından kabul edilmediğini ve batıl olarak değerlendirildiğini görmekteyiz. Çünkü Allah (c.c), müşriklerin işlerini fahşâ olarak niteleyip böyle bir şeyi kendisinin asla emretmeyeceğini söylüyor. Bu kimseler, imanı kabul etmeyen, Allah'ın yasakladığı işleri yapıp da bu davranışlarına babalarının izinde olduklarını ve bunun aynı zamanda Allah'ın emri olduğunu mazeret olarak ileri süren yalancı müşriklerdir ki bu onların özel durumunu ifade ediyor.

Allah'ın "*De ki Allah çirkin davranışları emretmez*" şeklindeki reddi, müşriklerin yaptığı şeyin sapıklık, uydurma şeyler, şeytanın vesvesesi ve küfrün temsilcisi olan dostlarına uymak suretiyle ortaya koydukları yanlış ve İslam'a aykırı şeyler olduğunu gösterir. Nitekim müşriklerin uydurdukları putlar ve ibadet şekilleri böyledir.¹⁷⁴

Bu âyetten anladığımıza göre, geleneklere körü körüne tabi olmayıp onlardan iyi ve kötüyü birbirinden ayırt etmemiz gerekir. İyi ve kötü olanları ayırmak

¹⁷¹ Zemâşerî, *el-Keşşâf*, c.2, s.436-437.

¹⁷² Beydâvî, *Envâru't-tenzîl*, s. 354; Sabunî, *Safvetu't-tefâsîr*, c.1, s.441.

¹⁷³ Rızâ, *Tefsirü'l-menâr*, c 8, s.373-374.

¹⁷⁴ İbn Aşûr, *et-Tahrîr ve't-tenvîr*, c.8, s, 297-298.

için de ölçü ise Allah'ın kelamı olan Kur'ân, Kur'ân'ın açıklayıcısı olan Peygamber (s.a.v.)'e ve selim akla uymaktan geçer.

2.1.3.3.Mümine Kadınların Fahşaya Düşmemeleri için Öğütlenmesi:

يا نساء النبي من يأت منكن بفاحشة مبينة يضاعف لها العذاب ضعفين، و كان ذلك على الله يسيرا

*“Ey Peygamber hanımları! Sizden kim açık bir hayasızlıkta bulunmuş olursa, onun cezası iki kat olur. Bu da Allah için çok kolaydır.”*¹⁷⁵

Burada fâhişe, çok çirkin ve apaçık bir günah demektir ki o da kebîre, yani büyük günahı ifade eder. Çirkinliği apaçık bir günah ile büyük günah cinsinden işleyecekleri her şey kastedilmektedir. Yine Resulullah (s.a.v.)’a isyan etmeleri, ona karşı gelmeleri, serkeşlik etmeleri ve Resulullah (s.a.v.)’ın yerine getirmekte zorlanacağı veya sıkıntısından üzüleceği şeyleri istemeleri de fahişe kelimesinin kapsamı dahilindedir.¹⁷⁶

Âyette geçen " iki kat ceza" ne anlama gelir? Bunun anlamı şudur: Örneğin Hz. Peygamberin eşleri dışındaki diğer insanların açık bir hayasızlık yapmaları halinde onlara bir had gerekirken Peygamber eşlerine iki had gerekli olur. Diğer kişiler bu günah için cehennemde bekledikleri müddeti onlar iki kat bekler.¹⁷⁷ Azabın peygamber eşleri için kat kat fazla olmasının sebebi ise, diğer kadınlar için kötü ve çirkin olan şeylerin peygamber eşine yakışmadığı ve onun konumuna uygun olmadığı içindir. Çünkü; günahın çirkinliğinin büyük olması, fazilet, mertebe ve nimetin büyüklüğüne bağlıdır. Bu hususta ise peygamber eşleri diğer kadınlardan daha üstündür.¹⁷⁸

Kimileri burada “fâhişe” kelimesiyle zina kastedilmiştir dese de bu doğru bir görüş değildir. Çünkü Peygamber (s.a.v.), eşlerinin böyle çirkin bir günahı işlemelerinden korumuştur. Allah peygamberini böyle bir duruma düşürmez. Zira

¹⁷⁵ Ahzab, 33/30.

¹⁷⁶ Zemahşerî, el-Keşşâf, c.5, s.65.

¹⁷⁷ Âlûsî, Rûhu'l-meânî, c.21, s.184.

¹⁷⁸ Zemahşerî, el-Keşşâf, c.5, s.65

*"kötü kadınlar, kötü erkeklere; kötü erkekler de kötü kadınlara temiz kadınlar temiz erkeklere; temiz erkekler de temiz kadınlara lâyıktır."*¹⁷⁹ Zaten ayette "fâhişe" kelimesi "mübeyyine" kelimesine mevsûf olmuş, yani "apaçık fâhişe" olarak ifade edilmiştir. Zina ise gizli olur. Dolayısıyla zina manasında anlamamak, aile hukukuna, kocanın haklarına ona karşı gelmek suretiyle riayet etmeyip aile müessesesinin huzurunun bozulmasına sebep olmasına hamletmek gerekir.¹⁸⁰

İbn Kesir (ö. 1373), İbn Abbas (r.a.)'dan rivayetle şöyle der: Burada "fâhişe" taşkınlık, serkeşlik ve kötü ahlâktır. Zaten bu ifade bir şart cümlesidir ki şartın da gerçekleşmesi gerekmez. Nitekim *"eğer şirk koşarsan amellerin boşa gider"*¹⁸¹ âyetinde de durum böyledir. Bu ifadeden de Rasulüallah (s.a.v.)'ın şirk koşmasının vukuu anlaşılamaz.¹⁸²

Râzî (ö. 1210) ise bu ayetteki "fâhişe" kelimesini, zinaya hamletmekte ve şöyle demektedir: " Başkalarının kadınları zina ettiklerinde bu filin zarar ve çirkinliğinden dolayı cezalandırılırlar. Peygamber'in eşleri ise hem bu sebepten hem de Peygamber'i üzdükleri ve makamına gereken önemi göstermediklerinden dolayı cezalandırılırlar. Çünkü bir kadın Peygamber'in nikahı altında olup da böyle bir günah (fâhişe) yaparsa Peygamber'den başkasını tercih etmiş olur ve böylece Peygamber (s.a.v.)'in makamının düşmesine sebebiyet vermiş olur ki bu da onun cezasının iki kat olmasına sebeptir. Aynı şekilde Peygamber'in kızları da bu hükme dahildir."¹⁸³

Bize göre ise bu âyette "fahşâ" kelimesinin zina anlamında olduğu anlaşılmaz. Çünkü yüce Allah, Peygamberini bu dereceye (eşlerinin zina etmesine) düşürmez. Şayet zina anlamında olduğunu kabul etsek bile bu sadece farazi olur. Farazi onması durumunda ise sanki yüce Allah, onlara: "Eğer zina yaparsanız sonucu budur" diyor.

¹⁷⁹ Nûr 24/26.

¹⁸⁰ Âlûsî, *Rûhu'l-meânî*, c.21, s.184.

¹⁸¹ Zümer, 39/65.

¹⁸² İbn Kesîr, *Tefsiru'l-kur'âni'l-azîm*, c.11, s.149.

¹⁸³ Râzî, *Mefâtihü'l-gayb*, c.25, s.208.

2.1.3.4. Müminler Arasında Fuhşiyatı Yaymak İsteyenlerin Tehdit

edilmesi:

إن الذين يحبون أن تشيع الفاحشة في الذين آمنوا لهم عذاب أليم في الدنيا والآخرة والله يعلم وأنتم لا تعلمون

“İnananlar arasında fahşânın (çirkin hayasızlıkların, söz ve davranışların) yayılmasını arzu edenler için dünya ve ahirette acı ve elem verici bir azap vardır. Allah bilir siz ise bilmezsiniz.” ¹⁸⁴

Fahşâ bu âyette, aşırı çirkin davranış ve sözler,¹⁸⁵ ahlakça çirkin ve uygunsuz olan hal ve hareket, ahlaka aykırı davranışlar, asılsız söz, iddialar ve iftira anlamında kullanılmıştır.¹⁸⁶

Bu âyette geçen يحبون Sevmek (istemek), kalben yapılan bir şeydir. Söz (kelam) ise dil ile yapılan bir şey olup kalpte bulunan duyguları açıklamaktır. Buna göre, bu âyette: "Dilleriyle söylemeseler bile bu çirkin şeylerin müslümanlar arasında yayılmasını isteyen kişi" kastedilir. Çünkü; bu meselenin pek çok aşaması vardır. Onlardan ilki de kalbi bir iş olan sevmek, istemektir. Sonra bu olayı konuşarak yaymak, dinlemek gelir. Daha sonra diğer olaylar gelir. Bu günahın çirkinliğine ve tehlikesine işaret etmek için yüce Allah (c.c.), işin ilk aşaması olan sadece kalben istemeyi zikretmiştir. Çünkü böyle bir çirkinliği yaymanın vebali sadece onu uydurup yayana değil; toplumun bütün fertlerine olur.¹⁸⁷ Âyetin siyak ve sibakından şu anlaşılır: "İftira atanlar, kötülüğün, günahın, reklamını yapan ve İslam maneviyatına halel getirenler cezayı hak ederler".¹⁸⁸

Bu ayetle ilgili olarak Mevdûdî şöyle der: "Âyette geçen sözcükler, kötülüğün propagandası ve reklamında kullanılabilecek bütün yolları içerir. Bunlar;

¹⁸⁴ Nûr, 24/19.

¹⁸⁵ Kurtûbî, *el-Câmi' li ahkâmî'l-Kur'ân*, c.15, s.177.

¹⁸⁶ Muhammed Esed, *Kur'an Mesajı Meal-Tesir*, Çev. Cahit Koytak-Ahmet Ertürk, İşaret Yayınları, İstanbul, 1999, c.2, s.709.

¹⁸⁷ Muhammed Mûtevellî Şa'râvî, *Tefsiru's- şa'râvî*, Mısır, 1991, c.16, s.588-589.

¹⁸⁸ Mevdûdî, *Tefhimu'l-Kur'ân*, c.3, s. 508.

genelev açma, şehveti uyarıcı hikayeler, senaryolar yazma; fotoğraflar ve film çekme ve yayınlama, şarkılar söylemek veya halkı ahlaksızlığa sürükleyecek türde kadınlı-erkekli karışık toplantılar olabilir. Kur'ân, bu tür suçları işleyenlerin, yalnızca ahirette değil, dünyada da cezayı hak ettiğini bildirir. Bundan dolayı, tüm bu ahlâksızlığı yayma ve propaganda etme araç ve gereçlerini ortadan kaldırmak İslami bir görevdir. Ceza hukuku, Kur'ân'ın kamu ahlâkına karşı işlenmiş suçlar saydığı ve işleyenlerini cezaya müstahak gördüğü tüm bu eylemleri ceza gerektirici suçlardan saymak zorundadır. Bireysel fiillerin tüm toplum üzerindeki etkisini siz bütünüyle anlayamazsınız. Bu eylemlerden etkilenen halkın sayısını ve bu eylemlerin toplumun kolektif hayatında yaptığı etki birikimini en iyi bilen Allah'tır. Öyleyse, Allah'a güvenmeli ve O'nun belirlediği kötülükleri ortadan kaldırmak için elimizden geleni yapmalıyız."¹⁸⁹

Âyette zikredilen “fahşâ” ifadesi hem ahlaka aykırı fiillerin yapılmasını hem de sıradan bir şeymiş gibi onun dedikodusunun yapılmasını kapsar. Nitekim toplum içindeki birçok kötülük ve ahlaka aykırı davranış, zamanında önlem alınmadığı için yayılmıştır. Erdemli bir toplumda sohbet konusu, iyi ve takdir edilebilecek şeylerdir. Bir toplulukta erdemsizliğin yaygın olması ona karşı verilen cezalarla değil o toplumun ahlaksızlık karşısında takındığı tavra göredir.¹⁹⁰

Yüce Allah (c.c.), iftira edenlere ve iftiracıardan bunu dinleyenlere gerekli olan azap ve dinde kendisine tutunulması gereken adabı açıkladıktan sonra, bu âyette de kötü söz ve davranışların yayılmasını isteyen, onu duyup ta tepki göstermeyen kişinin onu uyduran kişi gibi cezayı hak edeceklerini bildirmektedir. Yine bu âyet, bir kimsenin söz ve davranışlarıyla olduğu gibi kalbi duygularıyla da müminlere zarar vermekten kaçınması gerektiğini ifade eder.¹⁹¹

Âyette, kötü söz ve davranışların yayılmasını isteyenler için kişilerin çarptırılacakları ceza zikredilmek suretiyle caydırıcılığa dikkat çekilmektedir. İkinci

¹⁸⁹ Mevdûdî, **Tefhimu'l-Kur'ân**, c.3, s. 508- 509.

¹⁹⁰ Heyet, **Kur'an Yolu Tefsiri**, c.4, s. 60-61.

¹⁹¹ Râzî, **Mefâtihi'l-gayb**, c.23, s.183-184

olarak ise bu isteğin, mü'minlerin üzülmüne sebep olacak çok yanlış duygular olduğu ve Allah'ın da insanlar gibi bütün bunlardan habersiz olmadığı vurgulanmaktadır. Dolayısıyla kişi Allah'ın her şeyden haberdar olduğunu bilirse, kalbinde böyle şeylerin kurgusuyla meşgul olmaz. Çünkü kişi fahşânın yayılmasını istediğinde ve bunu gerçekleştirmek için planlar yaptığında bunu başkalarından gizlese bile bu ayet, o kişiyi “başkaları bilmiyorsa da Allah biliyor” şeklinde uyarak, onu bu tür davranışlardan uzaklaştıracaktır.

Bu ve bundan önceki âyetler, müminlerin annesi Hz. Aişe (r.a.)'ye yapılan iftiraya binaen nazil olmuştur. Rivayete göre, Resulullah (s.a.v) bir savaşa giderken Hz. Aişe (r.a.)'yi de beraberinde götürmüştü. Savaş dönüşü ordu, Medine yakınlarında konakladı. Ordu hareket etmeye hazırlanırken Hz. Aişe (r.a.) ihtiyacını gidermek için kafileden ayrılır. Sonra geri geldiğinde gerdanlığının boynunda olmadığını fark edip onu aramak için gider. Kafiye de Hz. Aişe (r.a.)'nin deve üzerindeki hevdecinde olduğunu zannederek hareket eder. O da kendisinin orda unutulduğunun farkına varınca geri dönüp onu alacaklarını umarak yerinde bekler ve orada uyuyakalır. Bu arada ordunun hareket sonrası kontrolü ile görevli Safvan b. Muattal onu görür ve tanır. Yanına gidip Hz. Aişe (r.a.) 'yi uyandırarak devesine bindirip kafiye yetiştirir. Medine'ye gidildiğinde ise münafıkların başı Abdullah b. Übey, onlara kazif iftirası atar ve dedikodu yayar. Dedikoduyu duyan Aişe (r.a.) validemiz üzüntüden hastalanır ve Peygamber (s.a.v.)'den izin alıp babasının evine gider. Sonra yüce Allah (c.c.) tarafından bu âyetler indirilerek masumiyeti Kur'ân'la tescillenir.¹⁹²

Bu âyet Hz. Aişe (r.a.) hakkında nazil olmakla birlikte ayetteki “*arzu edenler*” ifadesinin zahiri manası umumi olup bu özelliği kendisinde bulunduran herkesi kapsar. Zaten dikkat edilmesi gereken husus, sebebin hususiliği değil, lafzın umumiliği olduğundan, bu âyeti zahirine göre umumi manaya hamletmek gerekir. Hak Teala'nın “*iman edenler içinde...*” ifadesi de bu âyetin Hz. Aişe'ye atılan

¹⁹² Celâluddîn Abdurrahman es-Suyûtî, **Esbâbü'n-nüzûl**, Müessesetü'l-Kütübü's-Sekafiyye, Beyrut, 2002, s.183-185.

iftiraya tahsis edilmesinin caiz olamayacağına delalet eden şeylerdendir. Çünkü bu çoğul bir ifadedir. Dolayısıyla eğer bununla sadece Hz. Aişe (r.a.) kastedilmiş olsaydı böyle ifade edilmezdi.¹⁹³

Her şeyden önce bu tür iftira, dedikodu ve kötü davranışlardan vazgeçmek imanın bir gereğidir. Bu tür davranışlar, kişide bir huy haline gelmiş olabilir. Ancak imanın verdiği güç ve samimiyetle bir toplumsal hastalık olan gıybet, dedikodu, başkalarıyla çeşitli yollarla alay etme, iftira atma, bilgisizce konuşma gibi şeylerden uzaklaşmak gerekir. Bunun için âyet ve hadislerde va'd (cennet ile müjdelemek, mükafatı söz vermesi) ve vaîd (korkutmak ve bir azab ile müjdelemek) ifade eden pek çok nass bulunmaktadır. Bunlardan birkaçını zikrederim.

و لا تقف ما ليش لك به علم إن السمع والبصر والفؤاد كل أولئك كان عنه مسئولا

*“Hakkında bilgin bulunmayan şeyin ardına düşme. Çünkü kulak, göz ve kalp, bunların hepsi ondan sorumludur.”*¹⁹⁴

Bu âyet de insanın, körü körüne, bilmediği şeylerin ardına düşmesini yasaklıyor ve inançlı bir kişiyi bu emre itaate çağırmakta; sonra da ahirette kulağın, gözün ve kalbin yaptıklarından kulun hesaba çekileceğini hatırlatarak caydırıcı bir üslup kullanmaktadır. İnsanın hem somut olarak ortaya koyduğu davranışlarından, hem de gönlünden kendi isteğiyle kurguladığı şeylerden hesaba çekileceği de bu âyetten anlaşılabilir. Kısacası insan ya şahit olup kendisinin işittiğine ya da akıl ve iç

¹⁹³ Râzî, *Mefâtiḥü'l-gayb*, c.23, s.183-184.

¹⁹⁴ İsrâ, 17/36.

güdüsüne göre hareket eder. Bu âyet kullandığımız bu bilgi kaynaklarımızı doğru kullanmamız gerektiğini ve bunlardan dolayı sorumlu olduğumuzu bizlere bildirmektedir.

Bazı alimler insanın bir duygu ve düşünceyi fiiliyata geçirmediği sürece ondan mesul olmayacakları görüşündedirler. Buna da delil olarak şu âyetteki

“...و إن تبدوا ما في أنفسكم أو تخفوه يحاسبكم به الله...” *“...gönüllerinizdekileri açıklasanız da gizleseniz de Allah, onunla sizi hesaba çekecektir...”*¹⁹⁵ hükmünün, sonra gelen âyetteki “...لا يكلف الله نفسا إلا وسعها...” *“Allah hiç kimseye takatinin üzerinde sorumluluk yüklemes...”*¹⁹⁶ hükmüyle nesh edildiğini ileri sürerler.¹⁹⁷

Halbuki birinci ayeti kerime şu anlamı ifade eder: Güzel düşünce sahipleri bunun mükafatını görecekları gibi, çirkin şeyleri düşünenler de bunun cezasını göreceklardır. Fakat bir insan, isteğinin dışında kalbine gelen şeytani vesveselerden dolayı sorumlu değildir. Çünkü bunlardan kalbi kurtarmak, insanın kudretinde değildir. Sorumluluk ise insanın gücüne göredir.¹⁹⁸

2.1.3.5.Namazın Fuhşiyattan Alıkoyduğunun Bildirilmesi:

اتل ما أوحى إليك من الكتاب وأقم الصلوة إن الصلوة تنهى عن الفحشاء والمنكر و
لذكر

اكبر و الله يعلم ما تصنعون*

¹⁹⁵ Bakarâ, 2/284.

¹⁹⁶ Bakarâ, /286.

¹⁹⁷ İbn Kesîr, *Tefsiru'l-kur'âni'l-azîm* c.2, s. 526.

¹⁹⁸ Ömer Nasûhi Bilmen, *Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Meali Âlisi ve Tefsiri*, İstanbul, 1963, c.1, s.310-311.

*“Sana vahyolunan bu ilâhî kelâmı oku ve namazı kıl. Çünkü namaz, hayasızlıktan ve kötülükten alıkoyar. Allah’ı anmak ise en büyük (ibadettir). Allah sizin ne yaptığınızı bilir. ”*¹⁹⁹

Bu âyette fahşâ, kötü ve çirkin olan işler anlamındadır.²⁰⁰

Ayette geçen namaz "*fahşâdan ve münkerden alıkoyar*" ifadesini bazı müfessirler, fahşâ ve münkerden engelleyen şeyin Kur’ân olduğunu, yani bu iki şeyi yasaklayan hükümlerin Kur’ân’da mevcut olduğunu söylemişlerdir. Ancak bu anlamın kastedilmiş olması düşünülemez. Çünkü; “*salât*” kelimesinden önce “*sana vahyedilen kitabı oku*” emri bulunmaktadır. Bu da “*salât*” kelimesinden Kur’ân’ın anlaşılmasına manidir. Bazıları da şöyle demişlerdir: yüce Allah (c.c.), “*salât*” ile bizzat namazın kılınmasını kastetmiştir. Çünkü; kul namazda olduğu müddetçe, onun namazı kendisini bu iki şeyden vazgeçirir. Zirâ namaz kılan kimsenin namaz içerisinde bunlarla meşgul olması imkansızdır. Bu söylenen şey doğrudur ama âyetten kastedilen bu değildir. Eğer bu anlam kastedilmiş olsa bu, namaz için tam bir övgü ifade etmez. Çünkü; uyku gibi namaz dışında bazı şeyler de çoğu kez böyle, kendisi ile meşgulken insanı kötülüklerden alıkoymuş olur. Buna göre şöyle diyebiliriz: Âyette, namazın mutlak anlamda fuhşiyattan ve münkerattan alıkoyacağı manası kastedilmiştir. Bu açıklama doğrultusunda, bazı müfessirler şöyle demişlerdir: Bununla kastedilen, Allah’ın huzurunda olduğunun bilincinde olarak kılınan namazdır. İşte bu namaz, her zaman için bu iki şeyden alıkoyar.²⁰¹

Namaz şu yönlerden insanı fahşâ ve münkerden alıkoyar:

1- İnsan Allah için namaz kıldığında, Allah’ın kulu olur. Bu durumdaki birinin Allah’a itaati bırakıp da O’nun kovduğu şeytanın emrine girmesi imkansızdır.

¹⁹⁹ Ankebût 29/45.

²⁰⁰ Neseî, *Medâriku't-tenzîl*, s. 894.

²⁰¹ Râzî, *Mefâtihü'l-gayb*, c. 25, s.73.

2- Namaz kılan kimse takva elbisesini giymiştir. Artık böyle bir elbise giymiş kimsenin çöplükle ilgilenmesi, bu elbisenin yakışmayacağı yerlerde gezip dolaşması imkansızdır.²⁰² Çünkü namaz gönlü Allah’a bağlar. Gönlü Allah’a bağlı olan kişi ise günah işlemekten, hayasızlık yapmaktan çekinir. Her zaman temiz ve arınmış olarak Allah’a ulaşmak ister. Hayasızlığın ve fenalığın kırı, pisliği ve ağırlığı namaz kılan mü’mine ulaşmaz.²⁰³

Âyete göre zahirî şartlarına- ki bunlar abdest, ruku, tadil-i erkân vb.- ve manevi şartlarına- bunlar da ihlâs ve huşu- riayet edilerek eda edilen bir namaz kötü davranışlarla uyuşmaz. Namaz, bir nasihatçi gibi namaz kılan kişiyi bu tür kötü davranışlar yapmaktan alıkoyar. Bu suretle namazın ahlaki yününe işaret edilmiş; namaz kıldıkları halde ahlaka uymayan hareketleri yapanlar da dolaylı bir şekilde uyarılmıştır.²⁰⁴

Namaz, günahı terk etme hususunda Allah’ın bir lûtfudur ve başarıya ulaşma vesilesidir. Böylece o, sanki ma’siyetten alıkoymuş olur. Peki neden namaz kılan birçok insan var da kıldıkları namaz onları fuhşiyâttan alıkoymuyor? Çünkü; bu bahsedilen namaz, Allah (c.c.) katında sevap ve mükafatı hak eden bir namazdır. Nasûh tevbe ile başlanmış bir namaz. Nitekim Kur’an’da “*Allah, ancak takvâli kişilerden(ibadetini) kabul eder*²⁰⁵” buyrulur. Evet, bütün samimiyetiyle huşu içinde kılınan bir namazı kastediyoruz. Namazı huşû ile kılan kişi şöyle düşünür: Sanki ayaklarım sırat, sağımda cennet solumda cehennem, üstümde ölüm meleği ve ben korku ve ümit arasında namaz kılıyorum. Namaz bittikten sonra da onun etkisi benliği kuşatmış vaziyette, hala sürüyor ve hemen namazla birlikte o da bitmiyor. İşte fahşâ ve münkerâtan alıkoyan namaz budur. Nitekim İbn Abbas (r.a.)’dan rivayet edilir ki: “*Kime namazı marufu emretmez, onu münkerâtan sakındırmaz ise o*

²⁰² Râzî, **Mefâtiḥü’l-gayb**, c.25, s.73.

²⁰³ Seyyid Kutûb, **Fî zilâli’l-Kur’ân**, 1979, c.9, s.124.

²⁰⁴ Heyet, **Kur’an Yolu Tefsiri**, c.4, s.274-275.

²⁰⁵ Mâide, 5/ 27.

*namaz sahibinin ancak Allah'a karşı uzaklığını artırır.*²⁰⁶ Yine Hasan-ı Basrî'den rivayet edilir ki: "Kimin namazı onu fahşâdan ve münkerden alıkoymuyorsa onun namazı namaz değil, olsa olsa sahibine bir yük olur."²⁰⁷ Şöyle diyenler de vardır: Bir kimse gösteriş için dahi olsa namaz kılsa bu namaz, onu bir gün kötülüklerden uzaklaştırır. Efendimiz (s.a.v.)'e: "*Falanca kişi gündüz namaz kılıp geceleyin hırsızlık yapar, ne buyurusun?*" diye sorulunca dedi ki: "*onu namazı alıkoyacaktır.*"²⁰⁸ Yine rivayet olunur ki: *Ensar (r.a.)'dan bir genç Peygamberimiz (s.a.v.)'ile namaz kılar ama fahşâyı terk etmez, daima onu irtikâb ederdi. Efendimiz (s.a.v.)'e haber verilince O, şöyle buyurdu: "Namazı, onu bunlardan alıkoyacaktır."* Nitekim çok geçmeden o genç tevbe etti.²⁰⁹ Her halükârda namazında gösteriş yapan kimsenin, yapmayana göre fahşâ ve münkerâttan daha fazla uzak durması, kendine daha fazla çekidüzen vermesi gerekir. Aynı şekilde sizin içinizdeki namaz kılanları da namazları fahşâ ve münkerden alıkoymalıdır. Elbette burada lafız "namaz kılan hiç kimsenin fahşâ ve münkeri irtikâb etmeyeceği" anlamına gelmez.²¹⁰

Namazın özünde, fahşâ ve münkerâttan uzaklaştırma özelliği vardır. "اتل" "Sana vahyolunan bu ilâhî kelâmı oku"²¹¹... Yani akli kıt kafirlerin yaptıklarına karşı üzülmeye. Kur'ân'ı, onlara tebliğ için okuman olmazsa bile, kendin için bu Kur'ân'ı oku. Kur'ân'da bahsi geçen Peygamberlerin ve ümmetlerin halleriyle Allah'ın âyetlerini düşün, ibret al. Onun için "اتل عليهم" "onlara oku" buyrulmamış da mutlak olarak "اتل" "oku" buyrulmuştur. Ve namazı devamlı kıl, gerçekten namaz fahşâdan, yani açık çirkinlikten, edepsizlikten, fuhşiyâttan ve

²⁰⁶ Tâberânî, **Mu'cemü'l-Kebîr**, hadis no 11025; Beyhakî, **el -Cami li şüabi'l-iman**, Salat, hadis no:2992.

²⁰⁷ Zemâhşerî, **el-Keşşâf**, c.4, s.551.

²⁰⁸ Beyhakî, **el -Câmi' li şüabi'l-imân**, Salat hadis no: 2991; Ahmed b. Hanbel, **el-Müsned**, tah. Ahmed Muhammed Şakir, Daru'l- Hadis, Kahire, 1995, Hadis no: 9778.

²⁰⁹ Kurtûbî, **el-Cami' li ahkâmi'l-kur'an**, c.16, s.367; Aynı anlamda ama hadisin bir başka bir versiyonu Ahmed b. Hanbel, **Müsned**, 9778.

²¹⁰ Zemâhşerî, **el-Keşşâf**, c.4, s.552-553.

²¹¹ Ankebût, 29/45.

münkerden, aklın ve şer'in beğenmeyeceği uygunsuzluktan, günahlardan, isyankârlıktan nehy eder, vazgeçirir.

İbn Mesud (r.a.), "Namazını gereği gibi kılmayan kişi Allah Teala'dan uzaklaşmaktan başka bir şey yapmaz" demiştir. Bunun sebebi de şudur: Namazı gereği gibi kılma, onun sınırlarına özen göstererek hakkıyla kılmaktır. Onun sınırında ise fahşâ ve yasaklı şeylerden sakınma vardır. Dolayısıyla namaza itaat, onu hakkıyla kılmaktır. *"Yazık o namaz kılanlara ki onlar namazlarından gafilidirler"*²¹² âyetine binaen namaz kılıp da onun bilincinde olmayanın vay haline. Onun içindir ki *"namazlarında huşû içerisinde olan mü'minler kurtulmuştur"*²¹³ buyrulmuştur. Zira *"Zikrim için namaz kıl"*²¹⁴ âyetinde buyurulduğu üzere namazın hikmeti, gayesi Allah'ın zikridir. Yani Allah'ı anmak ve bu sayede *"beni anın ki ben de sizi anayım"*²¹⁵ ifadesince Allah'ın anmasına erişmektir. Bu şekilde namaz bir miractır. Bunu bilenler, *"rablerine kavuşacaklarının farkında olanlar"*²¹⁶ anlamınca kendilerini her an rablerinin huzurunda görüşme halinde bulunuyorlar gibi zevk içinde ihlas ile namazlarını kılarlar.²¹⁷

Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, namaza dair güzel ve can alıcı noktalara değinmiş ve olması gerekeni ifade etmiştir. Zaten özü olmayan, değerini yitirmiş, yalnızca şekil itibariyle Allah'a sunulan ibadetlerin kişinin hayatına, davranışlarına, ahlâkına ne kadar sirayet edebileceğini düşünmek gerekir. Nitekim âyette *"kestiğiniz kurbanların ne etleri ne de kanları Allah'a ulaşır. Yalnızca ona ulaşacak olan sizin takvanızdır O'na karşı sorumluluk bilinci içerisinde yaptığınız özdür"*.²¹⁸ İfade edildiği üzere ibadetin ibadet olabilmesi için, Allah'ın zikre değer kıldığı, yani kelimasında zikrettiği ibadet mefhumuna layık olması gerekir. İşte bunun

²¹² Maûn 107/4.

²¹³ Mü'minûn 23/1,2.

²¹⁴ Tâhâ 20/ 14.

²¹⁵ Bâkarâ 2/152.

²¹⁶ Bâkarâ 2/ 46.

²¹⁷ Elmalılı M. Hamdi Yazır, **Hak Dini Kur'ân Dili**, Sadeleştiren: M. Nur Çetin vd. Akçağ yayınları, T.y. c.5, s.573-574.

²¹⁸ Hac, 22/ 37.

için salt davranışla ortaya konan ibadeti fonksiyonel saymak, hayatın akışına, ahlâka ve kişilik yapısına etki edeceğini düşünmek zordur, İslam'ın ruhuna muhaliftir.

Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır'ın bahsi geçen ayetle²¹⁹ ilgili ifade ettiği gibi Kur'ân'ı “başkalarına değil de kendine oku” yorumu dikkat çekicidir. Çünkü insanın olgunlaşması ve kâmil olabilmesi için hep başkalarına öğüt vermekle değil; bununla birlikte kişinin kendisini muhasebeye çekip tefekkür etmesi gerekir. Yani biraz da kendisi Kur'ân'dan öğüt almalıdır. Sadece bu şekilde okuduğu Kur'ân ve kıldığı namaz, insanı güzel şeylerle meşgul edip fahşâdan uzaklaşması gerektiğini hatırlatır. Mezkûr âyet ve hadisten de anlaşılacağı üzere müslüman bir kişinin birdenbire olmasa bile zamanla bu duruma ulaşması sünnetullah (ilahi kanun) gereğidir.

Fahşâ kavramının Kur'an-ı Kerîm'de kullanıldığı alanlar dikkatle incelenecek olursa “çirkin ve zararlı olan” şeyin sadece onu yapan bireyin değil; fahşânın içinde bulunduğu toplumu da ciddi manada ifsad ettiği gerçeği görülecektir. Kuralların çiğnenmesi, kişinin bencillik edip başkalarına maddi ve manevi yardımdan kaçınması, toplumun ahlâkını bozan söz ve davranışlar, toplumda nesep ve namus mefhumunu ortadan kaldıran zina ve eşcinsellik sapıklığı, İslam dini'nin yalnız ferdi planda değil sosyal alanda da gerçekleştirmeye çalıştığı misyonunun temel sorunlarından. İşte İslam'ın bu özelliğinin en aktif hissedildiği, yani toplumun fertlerindeki ahlâki olgunluğun ve eksikliğin bir araya gelerek eksikliklerin giderilmesi, yanlışların düzeltilmesi, güzel alışkanlıkların edinilmesi için en uygun ortam namaz ortamıdır. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in cemaatle namazın üzerinde “*odun toplatıp, getirtip, cemaate gelmeyenlerin evlerini başlarına yakasım geliyor*”²²⁰ diyecek kadar titremesi, İslam'ın oluşturmayı kendine vazife edindiği ideal toplum

²¹⁹ Ankebût, 29/45.

²²⁰ Bûhârî, Ezan, 29; Müslim, Mesâcid, 252.

için en önemli müessesenin bu ibadet oluşundandır. “*Namaz dinin direğidir*”²²¹ ifadesi de bu parçanın bir uzantısıdır.

Hız. Peygamber (s.a.v.)’in şu hadisi, yukarıda anlattığımız meselenin en güzel biçimde ifade edilmiş halidir: Hız. Ebû Hureyre (r.a.) rivayet ediyor. *Efendimiz (s.a.v.) ashabına (r.a.) şöyle bir soru sordu: “Ne dersiniz, birinizin evinin önünden tertemiz bir nehir aksa, o da bu nehirde her gün beş defa yıkansa, onda kir kalır mı? Sahabe (r.a.) “hiç kir kalmaz” dediler. Bunun üzerine şöyle buyurdu: “İşte beş vakit namaz da böyledir ki, Allah onlarla günahları, kusurları siler, yok sayar.”*²²²

Konuyla ilgili rivayetlere baktığımızda aralarında çelişki varmış gibi görünebilir. Yani Peygamber (s.a.v.)’den, hem fahşâyla uğraşan birinin, kıldığı namazın mutlaka bir gün bu tür davranışlardan alıkoyacağını, hem de kendisini fahşâdan alıkoymayan namazın, sahibini Allah’tan uzaklaştırmaktan başka bir şey arttırmayacağını öğreniyoruz. Bu rivayetleri iyi değerlendirebilmek için İslam’ı bütünüyle anlamak, rivayetlere parçacı yaklaşmamak gerekir.

Her şeyden önce kendisini fahşâdan mutlaka bir gün uzaklaştıracığını rivayetlerden öğrendiğimiz namazın sahibi genç bir sahabidir ve gece namazı kılan birisidir.²²³ Yani ibadetini hâlisâne bir şekilde ifa eden bir kimsedir. Bu sahibinin mü’min bir kul olarak fedakârlık yaptığını göz ardı edemeyiz. Halbuki nifak içerisindeki kimselerin namaza kalktıklarında gönülsüzce, üşenerek yalnızca insanlar görüp takdir etsinler diye kalktıklarını, Allah’ı da nadiren, andıklarını,²²⁴ bizzat Kur’ân-ı Kerim’den öğreniyoruz. Öyleyse herhangi bir dünyalık çıkarı olmadığı halde namazını ifa eden bir kimse, bir de bu namazın şuurundaysa fahşâyâ zaten yaklaşmaz. Şuurunda değilse de bir gün mutlaka şuuruna varacak ve bundan böyle fahşâdan uzaklaşacaktır. Ancak namazı Allah (c.c.) için, onu hatırlamak, anmak için, onun huzurunda hesap veriyormuşçasına kıyam etmek için durmayan, namaz kılma

²²¹ Tirmizî, 2616.

²²² Buhârî, Mevâkît, 6.

²²³ İbn Âşûr, **et-Tahrîr ve’t-tenvîr**, c.20, s. 260.

²²⁴ Nisâ, 4/ 142.

zahmetine Allah (c.c.) için değil de insanların beğenisini kazanmak, birtakım çıkarlar elde etmek isteyen kimsenin kıldığı namaz, elbette o kimseyi fahşâdan değil de Allah'tan uzaklaştıracaktır. Bu şekilde icmâ edebileceğimizi düşündüğümüz hadislerin arasında herhangi bir çelişkinin olmadığı açıktır.

Bu konuda bütünlüğün ve mananın daha iyi anlaşılmasını sağlayacak bir ayet-i kerime de şudur: *“Onların peşinden öyle bir nesil geldi ki, bunlar namazı bıraktılar; nefislerinin arzularına uydular. Bu yüzden ileride sapıklıklarının cezasını çekecekler. Ancak, yaptıklarına pişman olup Allah’a yönelen, inanıp salih amel işleyenler bunun dışındadır. Zaten hiçbir haksızlığa uğratılmadan cennete girecek olanlar da işte bunlardır.”*²²⁵

Demek oluyor ki insan namazla nasıl iyiliklerle dolu ve fuhşiyâtta uzak hale geliyorsa onu terk ettiği zaman da nefsin arzu ve isteklerine tabi oluyor. Çünkü; insan, Allah'ın ifadesiyle, kuldur. Yani mutlak hür değildir. Arapça'da kul ve köle, her ikisi için de “abd” kelimesi kullanıldığından hareketle diyebiliriz ki, insan abd olma vasfını, ya Allah'a veya onun dışındaki herhangi bir şeye kul-köle olmakla, mutlaka taşıyacaktır. Öyleyse kulluğun en somut sembolü olan namaz, yani huzura çıkış terk edilince başkalarına kulluğun başladığını âyetten anlıyoruz. Namazı terk edip Allah'ın huzuruna çıkmaktan hoşlanmayanlar, nefislerine ve şeytana esir olmuşlardır. Sonuçta kaybedenler de bunlar oluyorlar. Bu kaybetme hem kendileri hem de toplumları için söz konusudur. Çünkü; namaz, insanı topluma yararlı hale getirip onu fahşâdan, uzaklaştırırken; namazı terketmek de kişiyi nefsânî şeylere düşürmek suretiyle topluma zararlı hale getirir. Ancak bunun bir bataklık olduğunun farkına varıp pişmanlıkla tekrar gelip Allah'a sığınanlara Allah'ın rahmet, mağfiret ve af kapıları açıktır. Bunun da ötesinde nefsin tüm isteklerini tatmin edebilecek nimetlerle donatılmış cennetlerin kapıları da açıktır.

²²⁵ Meryem, 19/ 59-60.

2.1.4. Cinsel Sapkınlık Anlamında

Fahşânın cinsel sapkınlık anlamında kullanıldığı âyetleri de Zina ve eşcinsellik olmak üzere iki kısımda incelemek mümkündür. Şimdi bu konuları sırasıyla inceleyelim.

2.1.4.1. Zina

ولا تقربوا الزنا إنه كان فاحشة و سوء سيلا

*"Zinaya yaklaşmayın. Zira o, bir hayasızlıktır ve çok kötü bir yoldur."*²²⁶

"Zinaya yaklaşmayın" sözünden zinanın yapılmaması gerektiği anlaşılır. Çünkü ; bir şeye vesile olan durum haram olursa o şeyin kendisi de haram olur. Bu âyette de zinanın haram oluşunun sebebi de "*Çünkü o, bir hayasızlıktır ve çok kötü bir yoldur*" olarak açıklanmıştır.²²⁷ Âyette " zina yapmayın" değil de "*zinaya yaklaşmayın*" sözünün söylenmesi çok manidardır. Buna göre sadece zina değil bireyi zina yapmaya sevk eden sebepler de yasaklanmıştır. İnsan sadece bir kere cinsi arzularını kabartan yollara başvurduktan sonra, artık bu arzuların baskısı karşısında iradesinin gücü zayıf kalır ve bu durumdaki bir kişi kendisini zinadan kurtaramaz. İnsanın bu psikolojik yönüne dikkat çeken Kur'an-ı kerim, prensip olarak bireyleri günaha sevk edecek yolları kapatma ve bu sebepleri ortadan kaldırmayı amaç etmiştir. Nitekim fıkıh usulünde buna sedd-i zera'i denir.²²⁸

²²⁶ İsra, 17/32.

²²⁷ eş-Şevkânî, *Fethü'l-kadîr*, c.3, s.309.

²²⁸ Hayrettin Karaman vd. *Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2009, s.284.

والتي يأتين الفاحشة من نسائكم فاستشهدوا عليهن أربعة منكم فان شهدوا فامسكوهن في البيوت حتى يتوفيهن الموت أو يجعل الله لهن سبيلا * والذان يأتيانها منكم فاذوهما فان تابا و اصلحا فاعرضوا عنهما ان الله كان توابا رحيمًا

“Kadınlarınızdan zina edenlere karşı içinizden dört şahit getirin. Eğer şahitlik ederlerse, o kadınları ölüm alıp götürünceye, ya da Allah onlara bir yol açıncaya kadar evlerde hapsedin. İçinizden fuhuş yapan her iki tarafa ceza verin. Eğer tevbe eder durumlarını düzeltirlerse artık onlara eziyet vermekten vazgeçin; çünkü Allah tevbeleri çok kabul eden, çok esirgeyendir.”²²⁹

Müfessirlerin çoğuna göre, bu âyette geçen "*fahişe*" zina manasında olup, Birincisi evli kimselerin cezası ikincisi de bekarların zinası hakkında nazil olmuş ve ilk devirde böyle uygulanmıştır. Sonradan inen Nur suresi 2. Âyeti ve Hz. Peygamberin sözü ve uygulamasıyla buradaki hükümler nesh edilmiş olup, bekârlar zina yaptıklarında belli sayıda sopa; evliler zina yaptıklarında ise recm cezasının verilmesi hükmü belirlenmiştir. Bazılarına göre de burada nesh olmayıp birinci hüküm kadınlar arasındaki fuhuşa (lezbiyen) ikincisi de erkekler arasındaki fuhuşa (homoseksüel) verilen cezadır.²³⁰

... فإذا أحصن فان أتين بفاحشة فعليهن نصف ما على المحصنات من العذاب ...

²²⁹ Nisa, 4/15-16

²³⁰ Zamahşeri, *el-Keşşâf*, c.2, s.41; Beydavi, *Envâru't-tenzîl*, s.227.

“...Evlendikten sonra zina ederlerse onlara (cariyelere), hür kadınların cezasının yarısı uygulanır...”.²³¹

Fahişe kelimesi, bu âyette icmaen zina anlamındadır. Cariyelerin zina etmeleri halinde had olarak elli değnek vurulur. *Onlara (cariyelere), hür kadınların cezasının yarısı uygulanır*” sözünden, cezanın recm olması durumunda bunun yarısı olmayacağından celde (değnek) olduğu, “*Muhsanat*”ın da evlenmemiş hür kadınlar olduğu anlaşılır. Çünkü; evli olan kadınlar kast edilmiş olsaydı cezalarının değnek değil recm olması gerekirdi.²³²

يا أيها الذين آمنوا لا يحل لكم أن ترثوا النساء كرها ولا تعضلوهن لتذهبوا ببعض ما أتيتمهن إلا أن يأتين بفاحشة مبينة و عاشروهن بالمعروف فان كرهتموهن فعسى أن تكرهنا شيئا و يجعل الله فيه خيرا كثيرا*

“*Ey iman edenler! Kadınlara zorla varis olmanız size helal değildir. Apaçık bir edepsizlik yapmadıkça, onlara verdiğinizin bir kısmını ele geçirmeniz için de kadınları sıkıştırmayın onlarla iyi geçinin. Eğer onlardan hoşlanmazsanız biliniz ki Allah’ın, hakkınızda çok hayırlı kılacağı bir şeyden de hoşlanmamış olabilirsiniz.*”²³³

Âyette geçen " fahişe" kelimesi zina anlamındadır. Bir kadının zina yapması durumunda eşi, ona verdiği mehri onunla hul'²³⁴ yaparak geri alabilir.²³⁵ Cahiliye döneminde Araplar, kadına kötü muamelede bulunuyorlardı. Bu âyetten de

²³¹ Nisa, 4/25.

²³² Neseî, *Medâriku't-tenzil*, s.222.

²³³ Nisâ 4/19.

²³⁴ Hul': Kocanın karısını bir mal karşılığında boşamasıdır. (Muhyüddin Abdülhamit, *el-Ahval's-sahsiyye*, Mektebetü'l-Hanifiyye, İstanbul, ty. s.313)

²³⁵ Neseî, *Medâriku't-tenzil* s. 218.

anlaşılabacağı üzere eşi ölen kadını bir mal gibi eşinden kalan bir miras gibi addederek; onunla ya kendileri evleniyor ya da onu başkasıyla evlendirme haklarının olduğunu iddia ediyorlardı. Böylece o kadını kullanarak maddi menfaat elde etmek istiyorlardı. Âyet, kadına uygulanan bu haksızlığa son vererek ona gereken haklarını vermiştir.²³⁶

يا أيها النبي إذا طلقتم النساء فطلقوهن لعدتهن وأحصوا العدة و اتقوا الله ربكم لا تخرجوهن من بيوتهن ولا يخرجن إلا أن يأتين بفاحشة مبينة و تلك حدود الله و من يتعد حدود الله فقد ظلم نفسه لا تدري لعل الله يحدث بعد ذلك أمراً*

“Ey Nebi! Kadınları boşayacaksanız (boşamanız gerekirse) iddetlerini gözeterek boşayın ve iddeti de sayın. Rabbiniz Allah’tan korkun. Apaçık bir hayasızlık yapmaları hali dışında, onları evlerinden çıkarmayın, kendileri de çıkmasınlar. Bunlar Allah’ın sınırlarıdır. Kim Allah’ın sınırlarını aşarsa, şüphesiz kendisine zulmetmiş olur. Ne bilirsin, belki de Allah, bundan sonra bir durum ortaya çıkarır.”²³⁷

Âyet ric’i talakla²³⁸ boşanmış kadınların, iki tarafın da belki pişman olurlar diye iddetleri bite

Müfessirlerin çoğuna göre âyette geçen "*fahişe*" kelimesi zina anlamındadır. Buna göre âyet demektir. Bu takdirde de kadınların koca üzerindeki hakları düştüğünden yine evlerinden çıkartılırlar.²³⁹

Bu âyette her ne kadar Hz. Peygambere hitap edilmişse de hüküm umumi olup bütün müslümanlar için talakla boşanılmış olan kadına tekrar dönülebilir. Ama bu süre tamamlandıktan sonra

²³⁶ Celaledin Muhammed el-Mahallî Celâleddîn Abdurrahmân es-Suyûtî, **Tefsirü'l-Celâleyn**, Daru İbni Kesîr, Dîmeşk, 1407(h.) s.80.

²³⁷ Talâk, 65/1.

²³⁸ Ric'i talâk: Erkeğe yeni bir nikaha ihtiyaç duymadan boşadığı eşine dönebilme imkânı veren talak çeşididir. Erkeğin karısını bir ya da iki talakla boşaması ile olur. (H. Yunus Apaydın vd. İlmihal, c.2, s.229.)

²³⁹ Alûsî, **Rûhu'l-meânî**, c.28, s.133; Beydâvî, **Envâru't-tenzîl**, s.1038.

boşanma artık bain talak²⁴⁰ olur ve boşanma kesinleşir. Âyette bu süre zarfında yeni bir durumun ortaya çıkabileceği hatırlatılarak, nefretin sevgiye dönüşmesi, tarafların pişman olması, anlaşma sağlanması gibi yeni şartlar gelişebileceğinden iddetin kocasının evinde tamamlanması istenmiştir.²⁴¹

Mübeyyine (مبينة) kelimesiyle nitelenmiş fahişe (فاحشة) kelimesini bazı müfessirler zina olarak

و لقد همت به و هم بها لولا أن رأى برهان ربه كذلك لنصرف عنه السوء و الفحشاء انه من عبادنا
المخلصين*

“Andolsun ki kadın onu arzulamıştı, eğer rabbinin işaret ve ikazını görmeseydi o da onu arzulayacaktı. İşte böylece biz, kötülük ve fuhşu ondan uzaklaştırmak için burhanımızı gösterdik. Çünkü o, ihlaslı kullarımızdandı.”²⁴³

Âyetteki “sû ve fahşâ” ifadesiyle ilgili olarak Tahir b. Âşur, “sû, emanete ihanet etmek, fahşâ ise zina etmek anlamındandır; sû ve fahşâdan uzaklaşmak ve alıkonulmak için onu işlemeye durumun ve her türlü şartın müsait ve uygun olması gerekmektedir”²⁴⁴der.

Zina büyük bir günah olduğuna göre ondan uzak durmak da o denli erdemlilik ve güçlü bir imana sahip olmanın belirtisidir. Konuyla ilgili Kur’ân-ı Kerîm’ de Yusuf kıssası anlatılmış, bu konudaki hassasiyetinden dolayı Hz. Yusuf (a.s.), Allah tarafından övülmüştür.

²⁴⁰ Bain talâk: Erkeğe yeni bir nikah ve mehir olmadan karısına dönemeyeceği nikah çeşididir. Erkeğin karısını üç talakla boşamasıyla olur. (H. Yunus Apaydın vd. İlmihal, c.2, s230.)

²⁴¹ Hayrettin Karaman vd. **Kur’an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali**, DİB Yayınları, Ankara, 2009, s.557.

²⁴² Taberî, **Câmiü’l-beyân**, c.23, s. 34; Sabuni, **Safvetu’t-tefâsîr**, c.3, s. 398.

²⁴³ Yûsuf 12/ 24.

²⁴⁴ İbn Âşûr, **et-Tahrîr ve’t-tenvîr**, c.12, s.255.

Razi'ye göre السوء (kötülük) ve الفحشاء arasındaki fark şudur: Kötülük elin yaptığı şeyler olup, zinadan önce olan öpme şehvetle bakmak vb. şeyler; fahşa da zinadır.²⁴⁵

Zina, diğer kutsal kitaplarda da yasaklanmıştır. Konuyla alakalı kutsal kitaplarda aynı şeylerin vurgulanmasının sebebi, inançlarımızın gerek peygamberler, gerekse gönderildiği kaynak açısından Allah'a yani inandığımız aynı ilaha dayanmasındandır şeklinde bir itirazla karşılaşacak olursak, böyle bir karşı çıkışa eski kavimlerdeki zinaya bakışın unutulmaması gerektiğini hatırlatırız. Yani bu insanlık suçu sadece ehli kitap toplumlarında değil bütün toplumlarda ayıp görülen bir şeydir.

Zina, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) hadislerinde şöyle geçmektedir:

*"Zina eden kimse zina ettiği zaman mümin olarak zina etmez"*²⁴⁶

*"İnsan zina ettiği zaman iman, bu kimseden ayrılır ve başının üstünde bir gölgelik gibi durur. Kişi bu işten uzaklaşınca iman geri döner"*²⁴⁷.

Bu iki hadisten, bu çirkin işin iman ile bağdaşmayacağı anlaşılmaktadır.

*"İnsan oğluna zinadan nasibi yazılmıştır, bu kendisine mutlaka ulaşacaktır. Gözlerin zinası (şehvetle) bakmak, kulakların zinası (zina ile ilgili sözleri) dinlemek, dilin zinası (zina ile alakalı) konuşmak, ellerin zinası tutmak, ayakların zinası ise bu yolda adım atmaktır. Kalp zinayı ister ve temenni eder, cinsel organ ise bunu doğrular veya yalanlar"*²⁴⁸.

²⁴⁵ Râzi, **Mefâtiḥü'l-gayb**, c.18, s.118-123.

²⁴⁶ Müslim, İman, 100.

²⁴⁷ Tirmizi, İman, Tevbe ,11: Hadis no: 2760.

²⁴⁸ Müslim, Kader, 20.

Bu hadisten de zinaya aracı olan her türlü söz ve davranışın zina hükmünde olduğu belirtilmiştir.

Toplum, örgütlenmiş bir sistem olup erkek, kadın ve çocuklardan oluşur. Toplumdaki her kurum gibi aile kurumu da hayat düzeninin bir parçasıdır. Boyut ve içeriği toplumdan topluma değişmekle birlikte Aile ve evlilik kurumu bütün toplumlarda temel birim olma özelliğini hiçbir zaman kaybetmemiştir. Aile, bütün toplumlarda şu temel işlevlerde ortaktır: Üremek, ekonomik gereksinimleri karşılamak, çocukların eğitimini planlamak ve onlara dini eğitimi vermek, aile fertlerinin birbirleriyle yardımlaşması ve cinsel doyum sağlamak.²⁴⁹

Toplum haklarının korunup kamu düzeninin bozulmaması gerek birey gerek toplum ahlakının sağlanması için İslam dini, zinayı ve ona sebebiyet verebilecek davranışları yasaklamıştır. Zaten zina, eskiden beri selim aklın, ahlak ilkelerinin ve semavi dinlerin benimsemeyip ayıp gördüğü bir eylemdi. İşte İslamiyet de böyle bir eylemi insan fitratına aykırı olduğunu bildirerek, onu büyük günahlardan saymış ve bu çirkin işin önlenmesi için birtakım tedbirler almıştır. Çünkü zinadan kaynaklanan sorumsuz bir cinsel hayatın etkileri, kişisel olmayıp tüm toplumu etkiler. Aile kavramının yok olması, nice güçlülere katlanılarak kurulan yuvaların dağılması, aile ferdleri arasındaki huzurun bozulması, nesillerin karışması, insanlar arasındaki gerçek sevgi ve rahmet duygularının yok olması, düşmanlık ve anlaşmazlıkların çoğalması, namus cinayetlerinin çıkması, bedensel ve ruhsal pek çok hastalığa sebep olması zinanın sadece bazı zararlarıdır. Bütün bunları göz önünde bulunduran İslam dini bu çirkin fiili yasaklamıştır.²⁵⁰

Zinanın her türlüşü yasaktır. Karşılıklı anlaşarak bir ücret karşılığında belli bir süre için evlenmek caiz değildir. Evlilik olmaksızın, metres ve dost edinip bugünkü tabiriyle flört edip bir karşı cinsle çıkmak zinanın bir kısmıdır. Bundan dolayı mümin bir kimsenin evlilik ihtiyacı karşısında yapacağı şey, imkânı varsa

²⁴⁹ Haluk Yavuzer, **Evlilik Okulu**, Remzi Kitapevi, İstanbul, 2010, s. 20.

²⁵⁰ Muhsin Demirci, **Kur'an'ın Ana Konuları**, İFAV, İstanbul, 2016, s. 231.

öncelikle bir mümin bayanla evlenmektir. Müslüman olmayan ehli kitap kadınlarla evlenmesi de caizdir.²⁵¹

İslam dini, bu çirkin işi yasaklamış, ahlaksızlık ve büyük günah olarak nitelemiş, yapana dünyada had cezası, ahirette ise cehennem azabını vad etmiştir. Çünkü; zina belası, toplumun temel taşı olan aile kurumunu kökünden sarsan, namus ve iffet duygularını ayaklar altına alan ahlak dışı ilkelerin yayılmasına sebebiyet veren bir fiildir.²⁵²

Cinsel ihtiyaç, meşru sınırlar içerisinde giderilebildiği gibi meşru olmayan yollarla da giderilebilir. Bütün hukuk sistemleri, cinselliğin meşru sınırlar içerisinde giderilebilmesi için kadın ve erkekten oluşan aile hayatını öngörmüştür. Meşru olmayan yollar İslamiyet'te cezalandırılmış, çağdaş hukuk sistemlerinin çoğunda ise boşanma sebebi sayılmıştır.²⁵³

Şehevi duyguları ortadan kaldırmak mümkün olmadığı için İslamiyet diğer dinlerin tasvip ettiği bazı şeyleri kabul etmez. Örneğin; Yahudilikte cinsel birleşme sadece üremek için serbestti. Hristiyanlıkta bekarlık ve bekaret ön plana çıkarılmış bu hususta Hz. İsa ve annesi Hz. Meryem örnek teşkil etmiş ve sadece zinaya düşme tehlikesi olduğunda evliliğe müsaade edilmiştir. İslamiyet'in öngörmediği hadımlaşmayı ve din adamlarına evlenmemeyi önermektedir. Budizm'de din adamları bekar yaşamak zorundadır. İslam dini ise bu anlatılanlardan farklı bir cinsel yaşam sunmuş ve cinsel arzuyu meşru ölçüler içerisinde gidermeyi ibadet olarak değerlendirmiştir. İslam'da cinsel perhiz kabul edilmemiş dört ay cinsellikten uzak durma boşanma nedeni sayılmıştır. Erkek karısının maddi ihtiyaçlarını karşılamakla yükümlü olduğu gibi cinsel ihtiyacını da karşılamakla yükümlüdür. Hz. Peygamber (s.a.v.) kendini gece gündüz ibadete vererek dünyevi haz ve ihtiyaçlardan geri duran sahabileri eleştirerek bunun İslam'ın önerdiği bir

²⁵¹ Hayrettin Karaman vd. **Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meâli**, s. 81. ayet 25.

²⁵² İsmail Karagöz, **İlahi Yasaklar**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2016, s.415-416.

²⁵³ Recep Çiğdem, "İslam'ın Cinsel Hayata Yaklaşımı", **İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi**, sayı 28, 2016, s.117.

hayat tarzı olmadığını, bedenın, organların ve nefsin de kişi üzerinde hakları olduğunu ve bu hakların verilmesi gerektiğini öğütlemiştir.²⁵⁴ İslam bilginleri de cinsellik ve adabıyla alakalı eserler yazmışlardır.²⁵⁵

İslam, cinsel ilişkiyi doğal bir ihtiyaç olarak benimseyip bu ihtiyaın da meşru bir şekilde giderilebileceğini belirtip insanın akıl ve iradesini şehvetine teslim etmek suretiyle ona esir olmasını istemez. şehvetin meşru daire dışında kullanılması zevk için olur ki bu da aklı, nefis ve duyguların emrine teslim edilmesine davetiye çıkarır. Halbuki İslam, zina ve fuhşun her çeşidini ve bunlara sebep olabilecek yolları, ahlâka aykırı, kötü bir yol, çirkin bir iş ve utanç verici hayasızlık olarak nitelendirir. Eşcinsel ilişki, oral ilişki, mastürbasyon ve hayvanla ilişki gibi normal şeklin dışındaki bütün cinsi birleşmeleri ret eder. Bütün bunlar İslam'da cinsi duygunun ve isteğin doğal karşılandığını, fakat insanın bu duygusuyla başi boş bırakılmayıp onun sağlıklı, düzenli ve huzurlu bir yöne sevk edildiğini, aklın duyguya hâkim kılınarak insanın cinsi tabiatının eğitilmek istendiğini gösterir.²⁵⁶

İslam dini, fitratı koruyup dengeli bir cinsi hayatı yaşamak ve sapıklığı önlemek için bazı tedbirler almıştır. Bunlar: cinsel hayatın mahremiyeti, çıplaklık, eş olmayanların birbirlerine şehvetle dokunma ve konuşmayı, yabancı erkek ve bayanın baş başa kalmaması gibi bazı tedbirler öngörmüştür.²⁵⁷

Bütün bunlar İslamiyet'in alınmasını istediği tedbirlerdir. Çünkü İslamiyet'te amaç suçluların cezalandırılması değil, suç ortamının oluşmamasıdır. Ancak alınan bu tedbirlere rağmen zina suı işlenip bu olay ispat edildiğinde hem suçun önlenmesi hem de toplum açısından caydırıcılığı olsun diye suçlunun cezalandırılması kaçınılmaz olur. İslamiyet cezaların adil bir şekilde uygulanmasını emretmiş ve bu suç sabit olduktan sonra suçluya acınmaması gerektiđini²⁵⁸ vurgulamıştır. Çünkü insanlara acımak, suçları afetmekle değil suçları önlemeye

²⁵⁴ Buhari, Savm 54- Nikah, 89

²⁵⁵ iğdem, **İslam'ın Cinsel Hayata Yaklaşımı**, s.118-119.

²⁵⁶ Apaydın vd. **İlmihal**, c.2, s.125.

²⁵⁷ Apaydın vd. **İlmihal**, c.2, s.130.

²⁵⁸ Nür, 24/2.

çalışmak, suç oluşumuna sebep olabilecek yolları kapatmak ve suç işlediğinde tavizsiz bir şekilde cezalandırmakla olur. İşte Kur'an'ın zina fiiline ceza öngörmesinin asıl nedeni budur.²⁵⁹

Bu alanda sayıları ve etkinlikleri gittikçe artan birçok olumsuz yayın, yönlendirme ve cinsel özgürlük propagandası var olup, eğitimin de bu konuda yetersiz olmasına rağmen toplumumuzda zinanın ve diğer cinsel suç oranlarının batı toplumlarına göre düşük olmasının temel nedeni, İslam dininin ve genel ahlâk ilkelerinin bireylerin gönüllerinde, günlük hayatlarında ve insan ilişkilerinde egemenliğini ve yönlendiriciliğini büyük ölçüde sürdürmekte oluşudur. Ancak bunun yeterli bir güvence olarak görülmesi yanlıştır. Suçlunun cezalandırılmasından çok suçun işlenmesine meydan verilmemesi ve suç ortamının yaratılmaması daha önemli olduğu için, bireylerin iyi eğitilmesi ahlâklı ve erdemli kişiler olarak yetiştirilmesi, cinsi arzu ve ihtiyaçların sömürü aracı yapılmasının ve müstehcenliğin önlenmesi günümüzde daha büyük önem taşımakta, devlet, toplum ve bireyler olarak herkesin bu alanda sorumluluğu vardır.²⁶⁰

2.1.4.2.Eşcinsellik (Homoseksüellik)

Fahşâ kelimesinden türeyen Fahişe kelimesi aşağıdaki ayetlerde eşcinsellik anlamında kullanılmıştır.

ولو طأ إذ قال لقومه أتأتون الفاحشة ما سبقكم بها من أحد من العالمين*إنكم لتأتون الرجال شهوة من دون النساء بل أنتم قوم مسرفون و ما كان جواب قومه إلا أن قالوا أخرجوهم من قريبتكم إنهم أناس يتطورون*

“Lût'u da (peygamber olarak kavmine) gönderdik. Kavmine dedi ki: sizden önce alemlerin hiçbirinin yapmadığı türden bir fuhşu /eşcinselliği mi yapıyorsunuz? Çünkü siz şehveti tatmin için kadınları bırakıp ta erkeklerle cinsel birleşmede bulunuyorsunuz. Evet, siz, haddi aşan bir toplumsunuz. Kavminin cevabı ise, “Onları

²⁵⁹ Demirci, **Kur'an'ın Ana Konuları**, s. 233.

²⁶⁰ Apaydın vd. **İlmihal**, c.2, s.131.

(Lût'u ve ona tabi olanları) memleketinizden çıkarın, çünkü onlar (bizim yaptıklarımızdan) temiz kalmak isteyen insanlarmış!" demelerinden başka bir şey olmadı."²⁶¹

Fahşâ bu âyette, alçak, aşağılık, çirkin bir fiilin yerinde kullanılmıştır. Hz. Lut'un (a.s.) gönderildiği toplum Ken'an bölgesinden Sodom şehriydi. Bu bölge halkı, erkeklerin cinsi ihtiyaçlarını erkeklerde arama gibi çirkin bir sapıklığa bulaştılar. Allah (c.c.), onlara kendi memleketlerinden olan Hz. Lût'u (a.s.) elçi olarak gönderip onları bu rezilliklerinden vazgeçirmelerini emretti.

Allah'ın verdiği şehveti yerinde kullanmamak, fitri tabiatın bozulmasına sebep olmak, ilişkiye uğrayan adam'ın kadınlık görevi yaptığı için hor ve hakir görülmesi ve neslin (doğurganlığın) azalmasına sebebiyet vermesi gibi pek çok rezaleti barındırdığından Kur'ân'da bu fiil, fahişe ve israf olarak nitelendirilmiştir.²⁶²

ولوطا إذ قال لقومه أتأتون الفاحشة وأنتم تبصرون ...*

*"Lût'u da (peygamber olarak kavmine) gönderdik. Kavmine şöyle demişti: Göz göre göre hâla o fuhşu (eşcinseller olarak cinsel birleşmeyi) yapacak mısınız? ..."*²⁶³

ولوطا إذ قال لقومه إنكم لتأتون الفاحشة ما سبقكم بها من أحد من العالمين*

²⁶¹ Â'raf 7/ 80-82.

²⁶² İbn Aşûr, *et--Tahrîr ve't-tenvîr*, c. 8, s.446-448.

²⁶³ Neml, 27/54-58.

*“Lût’u da (peygamber olarak kavmine) gönderdik. Kavmine dedi ki: sizden önce alemlerin hiçbirinin yapmadığı türden bir fuhşu /eşcinselliği icra ediyorsunuz ha!”*²⁶⁴

Fahşâ bu âyette son derece çirkin bir iş olan livata anlamındadır.²⁶⁵

Fahşâ kelimesinin eşcinsellik anlamında varid olduğu âyetler sadece bunlardır, ama Lût peygamberin kavminin Kur’ân-ı Kerîm’in farklı yerlerinde yaptıkları ve başlarına gelenler ayrıntılı olarak anlatılmıştır. Biz şimdi hem bu konuda Kur’ân-ı Kerîm’de geçen kıssayı zikretmeye hem de eşcinsellikle ilgili hadislere değinmek istiyoruz.

Kur’an-ı Kerîm’de Lût kavmi ve bu kavmin yaptıkları eşcinsellik sapıklığı şöyle anlatılır:

"Lût kavmi, peygamberlerin yalancı olduklarını iddia ettiler. Lût onlara, "Allah'a karşı gelmekten sakının, ben size Rabbinizin gönderdiği güvenilir bir elçiyim. Allah'a karşı gelmekten sakının ve bana itaat edin. Buna karşılık ben sizden hiçbir ücret istemiyorum. Benim mükafatımı verecek olan ancak alemlerin rabbi olan Allah'tır. Rabbinizin sizin (cinsel ihtiyacınızı gidermeniz) için yarattığı eşlerinizi bırakıp da erkeklere yaklaşmayın. Doğrusu bu konuda siz haddi aşmış kimselersiniz. Gerçekten siz, daha önce hiçbir milletin yapmadığı bir hayasızlığı yapıyorsunuz. İlle de (cinsel anlamda) erkeklere yaklaşacak, yol kesecek ve toplantılarınızda bu eşcinsellik melanetini icra edeceksiniz öyle mi?" diye uyarıda bulunmuştu. Buna karşılık onlar, "Ey Lût! doğru söylüyorsan getir bakalım şu Allah'ın azabını!.. Eğer bu işe karışmaktan vazgeçmezsen bilesin ki seni buradan sürer çıkarırız" cevabını verdiler. O ise, "Ben sizin bu davranışınıza muhalefet ediyor, karşı çıkıyor ve ısrarla

²⁶⁴ Ankebût, 29/ 28.

²⁶⁵ Beydâvî, **Envâru't-tenzîl**, s. 783.

onun yanlış ve sapık bir davranış olduğunu söylüyorum. Ey Rabbim, beni ve ailemi, bunların yapa geldiklerinden kurtar” demişti."

"Allah, artık bu kavmin helakini takdir buyurmuştu. Helak için görevli melekler artık söz dinlemeyen kavmini helak etmek için Lût'a delikanlı erkekler suretinde misafir olarak gelmişlerdi. Lût ise onlara kendilerini tanımadığını söyledi, onlar için üzüldü. Bu yüzden göğsü daraldı ve "bu çetin bir gündür" dedi. Çünkü onları insan sanmış ve kavminin onlara tecavüz etmesinden korkmuştu. Delikanlı şeklindeki melekleri gören kavmi, koşarak onun yanına geldiler. Öteden beri işleye geldikleri o kötü eşcinsel davranışlarını Lût'un konuklarıyla da icra etme hevesindeydiler. Kötü arzularını kutlayarak sevinç içerisinde meleklerin yanına geldiler. Lût onlara, "bunlar benim misafirlerimdir, sakın beni utandırmayın, Allah'tan korkun da beni rezil etmeyin. Eğer siz cinsel arzularınızı tatmin edecekseniz, işte şunlar benim kızlarımdır ve onlar sizin çok daha temizdir, onlarla evlenin. İçinizde sizi bu sapık kötülükten alıkoyacak kimse yok mu?" dedi. Onlar ise, "Senin kızlarında bize göre /uygun bir şey olmadığını biliyorsun. Ve sen bizim ne istediğimizi de pekala bilirsin. Hem biz seni halkın işine karışmaktan men etmemiş miydik?" dediler. Yemin olsun ki onlar, cinsel sapıklıkları gözlerini bürümüş olduğundan hiçbir şey görmüyorlar, bu sarhoşlukları içinde bocalıyorlardı. Lût onlara "keşke benim size karşı koyabileceğim bir gücüm olsaydı veya güçlü bir kaleye sığınabilseydim" dedi. Ve hemen onların gözleri kör edildi."

"Melekler ona, ey Lût! Biz, Rabbimizin elçileriyiz. Sana, onların şüphe etmekte oldukları şeyi, gerçeği getirdik. Biz hakikaten doğru söyleyen kimseleriz. Onlar sana asla ulaşamaz, zarar veremezler. Sen gecenin bir kısmında aile fertlerini yola çıkar, sen de arkalarından yürü. Sizden hiç kimse, sakın dönüp de ardına bakmasın. Gitmeniz istenen yere gidin. Karından başka, sizden hiç biri geri kalmasın. Çünkü onlara gelecek olan azap şüphesiz ona da isabet edecektir. Onlara vaad olunan helak zamanı, sabah vaktidir. Sabah yakın değil midir? Sabaha çıkarlarken onların ardı kesilmiş olacaktır."

*"Güneşin doğma vakti, onları o korkunç ses yakaladı. Böylece ülkelerinin altı üstüne getirildi. Üzerlerine de balçıktan pişirilmiş taşlar yağdıran şiddetli bir fırtına gönderildi. O taşlar Rabbin katında işaretlenerek yağdırılmıştır. Uyarılan fakat yola gelmeyenlerin üzerine yağdırılan şey ne kötü idi!.. İşte bunda düşünen ferasetli kimseler için bir ibretler vardır. O şehrin harabeleri bir yol üzerinde hala bulunmaktadır."*²⁶⁶

Lût kavminin sapkınlığını ifade bazı hadisler de şunlardır:

*"Sizin için korktuklarımın en korkutucu olanı Lût kavminin işi olan eşcinselliktir."*²⁶⁷

*"Allah Rasûlü azaba uğramış olan Lût kavminin işlediği bu suçu işleyenlere art arda üç defa lanet ederek şöyle buyurdu: Allah, Lût kavminin yaptığını yapanlara lanet etsin."*²⁶⁸

*"Erkeğe ve kadına arka organından temas edenlere Allah rahmet nazarıyla bakmaz"*²⁶⁹.

Kadını veya erkeği ya da çocuğu arka organından kullananlar Kıyamet gününde leşten daha pis bir koku saçarak oldukları halde bir araya getirileceklerdir. Bunlar cehenneme girinceye kadar insanlar bunların kokularından ızdırap duyacaklardır. Allah, bunların sevaplarını giderecek ve onlardan ne tevbe ve ne de

²⁶⁶ Hûd 77-89, Hicr 15/ 58-77, Şuâra 26/160-175, Kamer 54/32-39, Neml 27/54-66, Âraf 7/ 80-84, Ankebût 29/ 28-30.

²⁶⁷ Tirmizî, Hûdud,24(1457); İbni Mâce, Hûdud,12(2563).

²⁶⁸ Kûrtûbî, 7/ 245; İbni Mâce,2563

²⁶⁹ Tirmizî, Râda' 12 (1165)

*fıdye kabul edilmeyecektir. Onlar ateşten tabutlara girecek, kapakları da ateşten çivilerle çakılacaktır.*²⁷⁰

Eşcinsellik çoğaldığı zaman Allah onlardan ve toplumlarından korumasını kaldırır. Hangi yaşayış üzerinde yıkıma uğrayacaklarını önemsemez.

Konuyla ilgili pek çok hadis mevcuttur. Örnek kabilinden bunlardan birkaçını zikrettik. Amacımız meselenin önemini ortaya koymak ve bu konudaki tehlikeye dikkat çekmektir.

Kur'ân ve hadislerden elde ettiğimiz sonuca göre, bu sapıklık büyük bir günahdır. Allah (c.c.) bu sapıklıkları yüzden Lût kavmini helak etmiş ve bu günaha yeltenenleri tekrar cezalandırmaya da kadirdir. Bu ceza, Lût kavmini helak ettiği gibi her zaman taş yağmuru değildir. Bu ceza, anal ve oral ilişkilerden kaynaklanan HIV virüsü, aids hastalığı veya başka bir mikrop bulaşması olarak düşünülebilir.²⁷¹

Kur'ân'da zikredildiğine göre Lût kavminin işledikleri tek suç eşcinsellik değildir ama tarih sahnesinden silinmelerine neden olan olay bu suçu işlemeye ısrar etmeleridir. Her ne kadar Sodom halkı, kötü bir şöhretle anılmalarına sebep olan bu iğrenç suçu işlemişlerse de bu durum, bütün insanlar tarafından her zaman çok kötü bir davranış olarak kabul edilmektedir.

Eşcinselliği normal karşılayanlar, eski çağlarda sadece Yunan filozofları, modern asırda ise sadece medeni diye geçinen bazı Avrupalılar olmuştur. Avrupalı devletler bu iğrenç işe bir kanuni statü verip bazı ülkeler de bu işi yasalarına bile uydurmuşlardır. Bunlar, yaptıkları bu işi yasalaştırdıkları için kendilerine bu konu da doğrular söylene bile yaptıkları şeyi doğru sanmaktadırlar. Oysaki yüce Allah, üreyip çoğalmaları için her canlıdan eril ve dişil olmak üzere çiftler var etmiştir. İnsanoğlunun farklı cinsiyete olması, bu iki insanın evlenip çocuklarıyla birlikte

²⁷⁰ Ibn Kâyyım el-Cevzî, **Zâdu'l-meâd** c.3 s.148-149

²⁷¹ Karagöz, **İlahi Yasaklar**, s. 417.

huzurlu bir yuva kurma amacına hizmet etmek içindir. Çünkü aile, insanoğlunun uğruna yaratıldığı medeni hayatın temelidir. Bundan dolayı kadın ve erkeğin vücut yapıları, cinsi arzularını tatmin ve insan neslinin üremesi için gerekli olan doğal fonksiyonu yerine getirebilmelerine müsait bir şekilde ve birbirlerini tamamlayıcı yapıda yaratılmıştır.²⁷²

Cinsel ihtiyaçlarını gayri meşru yollardan tatmin eden kişi, aynı anda birden çok suçu işlemiş olacaktır.

1-Bu işi yapan kişi kendi fiziki ve fitri yaratılışına aykırı hareket etmiş olur. Bu da bu işi normal yollardan yapanlara, zihinsel, fiziksel ve ahlâksal zararlar verir.

2- Sadece cinsi isteklerini tatmin etmekle ilgilenenler hem kendi türüne hem de bütün aleme karşı sorumluluklarını yerine getirmeden tabiata ihanet ve vefasızlık yapmış olur.

3- Bu sapıklıklarla uğraşan kişi, aile hayatının verdiği sorumlulukları yüklenmeyip bütün gayretini ve enerjisini, cinsel arzularını gayri meşru yollarla tatminde giderdiği için topluma karşı vefa sözünü yerine getirmemiş olur. Bu sadece egoist bir davranış olarak kalmayıp ayrıca toplum ahlakına da zarar verir. Bu suretle bu kişi kendisini, ailesine ve insanlığa faydasız hale getirir ve bir başka erkekte de doğal olmayan kadınsal duyguların yerleşmesine sebebiyet verdiğiinden şeytanın onlar hakkındaki "*şüphesiz onlara emredeceğim de Allah'ın yarattığını değiştirecekler*"²⁷³ zannını doğru çıkartıp Allah'ın yarattığı hali değiştirirler. Bu da aslında, kadınlara rağbeti azalttığından dolayı kadınların da ahlâksızlığına ve zinaya düşmelerine sebep olur.²⁷⁴

İnsanın doğasında bulunan ilahi kanunu biz kendi arzumuzla göre değiştiremeyiz. Bir kadın erkek olup onun işini yapamaz. Cinsel sapıklığın hiçbirisi de

²⁷² Mevdûdî, **Tefhimü'l-kur'ân**, c.2, s. 60.

²⁷³ Nisâ, 4/119.

²⁷⁴ Mevdûdî, **Tefhimü'l-kur'ân**, c.2, s. 60-62.

evliliğın yerini tutamaz. Sodom halkı, refah içinde bir hayat sürüp mal mülk sahibiydiler ama onlarda ahlak ve fazilet namına hiçbir şey yoktu. İşte Kur'ân bu gerçeğe işaret ederek bizlere yol gösterip geleceğe daha imanlı hazırlanmamızı ve bizden sonraki nesillere güzel bir ahlaki miras bırakmamızı istiyor.²⁷⁵

²⁷⁵ Celal Yıldırım, **İlmin Işığında Asrın Kur'an Tefsiri**, Anadolu Yayınları, İstanbul, 1986.c.4, s. 2166.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

FAHŞÂYA DÜŞÜREN SEBEPLER VE FAHŞÂYI ENGELLEYEN ŞEYLER

3.1.FAHŞÂ'YA DÜŞÜREN SEBEPLER:

Ayetler ve Hadisler ışığında fahşâya düşüren sebepleri şu başlıklar altında işeyebiliriz:

3.1.1.Zina Olarak (Zinaya Düşüren Sebepler)

Fahşâ kavramı Kur'an'da daha çok zina anlamında kullanıldığı için bu başlık altında zinaya düşüren bazı sebeplere değinmek istiyoruz.

Yüce Allah (c.c.), insanı birbirinden farklı iki cinsiyette yaratmış ve nesillerin devamını bu iki cinsin meşru şekildeki cinsel ilişkisine bağlamıştır. Bu yüzden her bir cinsin doğasında diğerine ilgi duyabilmesi için vücutlarına hormonlar ve duygular yerleştirmiştir. *"Nefsani arzulara (özellikle) kadınlara, oğullara, yığın yığın biriktirilmiş altın ve gümüşe, salma atlara, sağlam hayvanlara ve ekinlere karşı düşkünlük insanlara çekici kılındı."*²⁷⁶

Bu duygular da sadece nikahlı beraberlikle tatmin edilebilir. Nitekim bu durum âyetlerde şöyle ifade edilmiştir:

"Kurtuluşa eren müminler öyle insanlardır ki, iffetlerini korurlar. Sadece eşleriyle ve ellerinin sahip olduğuyla (cariyeleri) ilişki kurarlar. Onlarla

²⁷⁶ Âl-i İmran, 3/14.

*ilişkilerinden dolayı da kınanmazlar. Kim bunun ötesine geçmek isterse onlar haddi aşmışlardır."*²⁷⁷

Cinsel ihtiyacını helal yoldan karşılamak, eşlere sevap kazandırır.²⁷⁸ Çünkü bir hadiste: *"Birinizin eşiyle cinsel ilişkide bulunması sadakadır."* buyrulduğunda *Sahabiler: Nasıl olur ey Allahın resulü birimizin şehvetini tatmin etmesinde de mi ödül vardır? diye şaşırınca Resul-i Ekrem (s.a.v.): Söyleyin bakalım, şehvetini haram yolla gidermiş olsaydı bundan dolayı ona günah var mıydı? İşte bunun gibi helal yolla giderene de bir ödül vardır."*²⁷⁹

Zinanın yayılmaması için suçlunun cezalandırılmasından ziyade suçun işlenmesini engellemek ve o ortamın oluşmasına mâni olmak daha önemlidir. Bu yüzden bireylerin iyi eğitilmesi, ahlâklı ve erdemli kişiler olarak yetiştirilmesi, cinsi arzu ve ihtiyaçların sömürü aracı olarak kullanılmaması ve müstehcenliğin önlenmesi günümüzde büyük önem taşımaktadır.

İslam hukuku, bir şeyi yasaklarken haramlığını tam olarak etkin hale getirmek ve ona ulaşmayı engellemek için ona götürecekt, sebep olacak yolları ve vesileleri de yasaklar. Şayet İslam, bir şeyi yasaklayıp ona götürecekt sebepleri serbest bırakıp yasaklamazsa bu uygulama, yasağa aykırı bir hüküm olup yasaklamayı bozar.²⁸⁰

Fuhuş, aileleri dağıtan bir illet olduğu gibi hem birey hem de toplum huzurunun bozulmasına neden olay çirkin bir fiildir. İslam'ın yasaklamış olduğu büyük günahlardan birisi olan zina toplum için bir tehlikedir. Bundan dolayı zina yasaklanırken zinaya düşüren sebepler de yasaklanmıştır. Bazı sebepler şöyle sıralanabilir:

²⁷⁷ Mü'minun, 23/4-7.

²⁷⁸ Ahmet Yaman, **Ahlak ve Hukuk Ekseninde Aile Hayatımız**, DİB Yayınları, Ankara, 2015, s.119-120.

²⁷⁹ Müslim, Zekât 53; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/ 169.

²⁸⁰ Bekir b. Abdullâh, **Hirâsetü'l-fâdîle**, Darü'l -Asime, Riyad, 2000, s.112.

a) Evlilik dışında meşru olarak bu ihtiyacın başka bir yolla giderilememesi.

Zira cinsi ihtiyacın meşru bir şekilde giderilebileceği tek seçenek evliliğdir. Buna delil ise: "(Gerçek müminler) eşleri ya da sahip oldukları cariyeleer hariç iffetlerini korurlar. Bu iki durumda kınanmazlar. Kim bunun ötesine gitmek isterse onlar haddi aşan kimselerdir".²⁸¹

b) Gözlerin haramdan sakındırılmaması (harama bakma).

Harama bakmak kişiyi zina etmeye sevk eden etkenlerden bir tanesidir. Zira Yüce Allah (c.c.) hem erkekler hem de kadınlara ayrı ayrı hitap ederek "*Mümin erkeklere söyle gözlerini harama bakmaktan korusunlar*".²⁸² "*Mümin kadınlara da söyle gözlerini harama bakmaktan sakındırsınlar*".²⁸³ Çünkü mahremi olmayan karşı cinsle gözle kurulan temas şehveti tetikler²⁸⁴ ve böylece kişiyi zinaya götürür.²⁸⁵ Bu konuda Peygamberimiz Hz. Ali (r.a) şahsında bütün müminleri: "*Ey Ali! Bir bakışa ikincisini ekleme. Çünkü ilk bakış (kasıtsız olduğundan) senin için affedilmiştir. Sonraki bakışa ise hakkın yoktur*"²⁸⁶ şeklinde uyararak gözlerini harama bakmaktan sakındırmalarını istemiştir. Yine Hz. Peygamberden (s.a.v.) rivayet edilen "*Harama bakmak şeytanın oklarından zehirli bir oktur. Bu sebeple kim Allah'tan korktuğu için harama bakmayı terk ederse Allah ona öyle bir iman verir ki onun tadını kalbinde hisseder*"²⁸⁷ hadisi de bu konuya iyi bir örnektir.

Göz, kalbe açılan en büyük kapıdır. Bundan dolayı da günah en çok göz ile işlenir.²⁸⁸ Zaten gözlerin korunması emrinin, iffetin korunmasından önce olmasının sebebi de gözün zinaya öncülük etmesindendir.²⁸⁹

²⁸¹ Müminûn 23/ 5-7.

²⁸² Nûr 24/ 30.

²⁸³ Nûr 24/ 31.

²⁸⁴ M. Ali es-Sâbûnî, *Sâfvetü'tefâsîr*, c.2, s. 335.

²⁸⁵ Şevkânî, *Fethü'l-kadîr*, c.4 s. 31.

²⁸⁶ Ebû Dâvûd, Nikâh, 42-43.

²⁸⁷ Hâkim, Müstedrek, 4/314.

²⁸⁸ Kûrtûbî, *el-Câmi' li ahkâmi'l-Kur'ân*, c.15, s. 203.

c) Aile kurumuna gereken önemin verilmemesi.

d) Giyimde moda uyulup tesettüre gereken önemi vermeme. Örtünme emrine tam riayet etmeme.

Buna delil niteliğinde şu ayeti zikredebiliriz:

*"Mümin kadınlara da söyle gözlerini harama bakmaktan korusunlar. Namus ve iffetlerini esirgesinler. Zinetlerini teşhir etmesinler. Baş örtülerini yakalarının üzerine kadar örtünler"*²⁹⁰

Yüce Allah bu âyette kötülük ve fahişeliğin önünü kapatmak, mümine kadınları kötü gözlerden ve iftiralardan korumak için örtünmeyi emretmiştir.²⁹¹

e) Dışarıya çıkarken erkeklerin ilgisini çekebilecek makyaj ve parfüm gibi kozmetik ürünlerinin kullanılması.

Şu ayet, kadınları dikkatleri üzerine çekmemesi hususunda önemli bir uyarıdır:

*"Kadınlar yürürken gizledikleri vücut zînetinin bilinmesi için; belli edecek şekilde ayaklarını yere vurmasınlar..."*²⁹²

Kur'ân'ın indirildiği dönemde yaşayan kadınlar süs olarak ayaklarına halhal takarlardı. Bazı kadınlar dikkat çekecek şekilde halhallı ayaklarını kullanarak nazlı ve dikkat çekici yürüyüş yaptıkları için Rabbimiz ayakların kullanımı örneği ile yasak getirmiştir. Günümüz cahiliyyesinde ise halhalın yerini dikkat çeken yüksek ve ince topuklu ayakkabılar, parfümler, hızmalar, vücuda yapışan elbiseler ve kot pantolonlar, güzelleşme amaçlı estetik ameliyatlar yaptırmak ve cazibeli renklerle

²⁸⁹ M. Ali es-Sabunî, **Revâiû'l-beyân**, Daru'l-Alemiyye, jakarta, 2015, c.2, s.123.

²⁹⁰ Nûr, 24/31.

²⁹¹ Sabunî, **Revâiû'l-beyân**, c.2, s.141.

²⁹² Nûr, 24/31.

desenli giysiler giymek almıştır. Bütün bunları bu Kur'ân âyetindeki halhale kıyas etmek mümkündür.²⁹³

f) İçki, uyuşturucu ve benzeri aklın muhakemesini giderip şehvi istekleri galeyana getiren maddelerin kullanılması.

İçki ve uyuşturucu gibi maddeleri kullananlar, şuurlarını kaybettiklerinden dolayı farkına varmadan birçok yanlış düşerler. "*İçki bütün kötülüklerin anasıdır*"²⁹⁴ hadisi buna delildir.

g) Mahrem olmayan (yabancı) kadın ve erkeklerin bir arada bulunmalarının doğal karşılanması.

Mahrem olmayan kadın ve erkeğin bir arada bulunmasının uygun olmadığını gösteren: "*(Peygamberin eşlerinden) bir şey istediğiniz zaman perde arkasından isteyin. Bu hem sizin hem de onların kalpleri için daha hayırlıdır.*"²⁹⁵ âyeti, bu meseleye güzel bir örnektir. Bu âyetten, kadınlarla erkeğin iç içe karışmaması, insanın nefsini temiz, kalbini salim ve töhmetten uzak kılacağı anlaşılmaktadır.²⁹⁶

ğ) Allah'ın helal, tatmin ve teskin edici kıldığı meşru ilişkiyi eşcinsellik vs. gibi çeşitli sapık fantezilerle değiştirmek. Meşru yolla yetinmemek.

h) Söz ve davranışlarda yanlış anlamalara meydan verme ihtimaline aldırış etmeden fütursuzca hareket etmek, ölçüyü kaçırmak.

" *Ey Peygamber hanımları! Siz, kadınlardan herhangi biri gibi değilsiniz. Eğer Allah'tan korkuyorsanız, (yabancı erkeklere karşı) çekici eda ile*

²⁹³ Sabunî, **Revâiü'l-beyân**, c.2, s.125.

²⁹⁴ Nesâî, Eşribe, 44.

²⁹⁵ Ahzap 33/53.

²⁹⁶ Sâbûnî, **Revâi'ü'l-beyân**, c.2, s.294.

konuşmayın; sonra kalbinde hastalık bulunan kimse ümide kapılır"²⁹⁷ âyeti, bu meseleyi gayet güzel bir biçimde açıklamaktadır. Bu âyet, Peygamber eşleri şahsında bütün bayanlara erkeklerle konuştuklarında yanlış anlaşılabilir, cilveli bir şekilde konuşmayı yasaklıyor.²⁹⁸

1) Televizyon ve kitle iletişim araçlarında açık bir şekilde zinanın reklamının yapıyor olması.

i) Batı kültüründen alınan ve İslam'ı tahrip eden bir kavram olan flört'ün çoğalması ve gençlerin bunu artık normal karşılaması.

"Kim Allah'a ve ahiret gününe iman ediyorsa, yanında mahremi olmayan bir kadınla yalnız kalmamasın. Çünkü bu takdirde üçüncüleri şeytandır".²⁹⁹

"İnsanoğluna zinadan nasibi yazılmıştır. Gözlerin zinası bakmak, kulakların zinası dinlemek, elin zinası tutmak, ayağın zinası da yürümektir".³⁰⁰ Şeklindeki rivayetler bunun açık delilidir.

3.1.2. Kötülüğe ve Haddi Aşmaya Düşüren Sebepler:

Bir imtihan gereği geldiğimiz bu dünyada övülen ve güzel şeyler olan iyilik ve bunun zıddı olan kötülük denilen kavramlar mevcuttur. Bir şeyin (davranışın) iyi ya da kötü olduğunu belirleyen merci ise Allah'ın kitabı Kur'ân ve onun açıklayıcısı olan Peygamberin (s.a.v.) hadisleri ve akl-ı selimdir.

²⁹⁷ Ahzâp 33/ 32.

²⁹⁸ Beydâvî, *Envâru't-tenzîl*, s.818.

²⁹⁹ Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, c.1, hadis no 222.

³⁰⁰ Buhari, Kader 9.

Yüce yaratıcı insana kötülük yapabilme yeteneğini vermiş olduğu gibi kötülükten uzak durup iyilik yapabilme yeteneğini de vermiştir. Hayat bir sınav olduğu için yüce Allah insanların yaptığı kötülöklere engel olmaz.³⁰¹

Kötölüklerin ve kötölüğün belki ifrat derecesi olan haddi aşmanın birçok sebebi vardır. Bu sebeplerden birkaçını şöyle zikredebiliriz:

a) Kibrinden, menfaat elde etme ya da toplumdaki itibarını koruma kaygısından kaynaklanan Allah'ın koyduğu kuralları küçümsemek veya kabullenememek.

"(Ey bilginler) Sizler kitabı okuduğunuz halde (gerçekleri bildiğiniz halde) İnsanlara iyiliği emredip kendiniz onu unutuyor musunuz".³⁰²

Bu âyet, insanlara iyiliği emredip de önderliğin ellerinden gitmesi ya da herhangi bir çıkardan dolayı iman etmeyenleri azarlayıp kınamaktadır.³⁰³

Bu meseleye temas eden diğör bir âyet de *"Âyetlerimi az bir menfaate değiştirmeyin"³⁰⁴* âyetidir. Yani kibirlenerek dünyalık çıkar sağlamak ya da önderliğinizin elinizden gitmemesi için Allah'ı ve ayetlerini inkâr ederek karşı çıkmayın.³⁰⁵

b) Allah'ı hakkıyla tanımama veya ona tam bir şekilde itaat etmeme.

"İnsan, başı sıkışınca yan üstü veya oturarak ya da ayakta iken bize yalvarıp durur. Sıkıntısını giderdiğimizde de sanki sıkışıp da hiç yardım dilememiş gibi geçer gider. Haddi aşanlara yaptıkları şey böylece güzel gösterilmiştir."³⁰⁶

³⁰¹ Komisyon, **Hadislerle İslam**, c.3.s.606.

³⁰² Bakara 2/44

³⁰³ Sabunî, **Sâfvetü't-tefâsîr**, c.1, s.55.

³⁰⁴ Bakara 2/41.

³⁰⁵ Rıza, **Menâr**, c.1, s.292.

³⁰⁶ Yunus 10/12.

Bu âyetten anlaşılacağı üzere insan, sıkıntıda iken kendisini Allah'a adayıp bütün hallerde Allah'a (c.c.) yalvarır. Ama Allah (c.c.), sıkıntısını giderdiğinde ise tekrar sıkıntıdan önceki haline dönüp Allah'a yönelmeyi bırakır. İşte Allah'ı(c.c.) inkar edip küfürde haddi aşanlara yaptıkları inkar şeytan tarafından güzel gösterilmiştir.³⁰⁷ Bu âyet ile Allah (c.c.), darlık zamanında kendisine yönelip de bollukta onu unutanları azarlar.³⁰⁸ Yani her zaman ve her halde Allah'a ibadet edilmelidir. Çünkü Allah (c.c.), her zaman ibadet edilmeye layıktır.

c) Kötü arkadaşlar edinmek.

Peygamber efendimiz (s.a.v.) *"Kişi arkadaşının dini üzeredir. Öyleyse her biriniz kiminle dostluk kuracağına dikkat etsin"*³⁰⁹ anlamındaki hadis-i şerifleri, kötü arkadaş edinmenin zararlarını gayet açık bir şekilde anlatmaktadır.

Hız. Peygamber (s.a.v.) başka bir hadiste ise: *"İyi arkadaşla kötü arkadaşın misali misk taşıyanla körük çeken insanlar gibidir. Misk sahibi ya sana kokusundan verir veya sen ondan satın alırsın. Körük çeken ise ya elbiseni yakar ya da sen onun pis kokusunu alırsın"*³¹⁰ buyurarak insanları iyi arkadaşlar edinmeye teşvik etmiştir. Çünkü hadisten de anlaşılacağı gibi iyi arkadaşlar her zaman insana yararlı olurken kötü arkadaş çevresi de her zaman insanlara zarar verir.

d) Aklın kullanılmasına engel olan uyuşturucu ve alkol gibi maddeleri kullanmak.

Uyuşturucu ve sarhoş edici maddelerin kullanımı da insanlar kötülük yapmaya sevk eder. Peygamberimiz de *"İçki bütün kötülüklerin anasıdır"*³¹¹ buyurarak bu hususa dikkat çekmiştir.

³⁰⁷ Neseî, **Medâriku't-tenzîl**, s. 465.

³⁰⁸ Sabunî, **Safvetü't-tefâsîr**, c.1, s. 575.

³⁰⁹ Ebu Davud, Edep, 19.

³¹⁰ Buhârî, Buyû, 38.

³¹¹ Nesâî, Eşribe, 44.

3.1.3. Cimriliğe Düşüren Sebepler

Fahşâ kelimesinin bir anlamının da cimrilik olduğunu söylemiştik. Burada da cimriliğin tanımı ve sebepleri üzerinde duracağız.

Cimrilik harcanması gereken malı sarf etmekten kaçınmak, para ve malı çok sevdiği için başkasına bir şey vermekten çekinmek ve servet tutkusuyla harcamaktan çekinmektir.³¹²

Her şeyin bir sebebi olduğu gibi cimriliğin de sebepleri vardır. Cimriliğin başlıca sebepleri şunlardır:

a) Malı çok sevmek ve dünyalık mal biriktirme sevgisi. Buna delil olarak *"Gerçekten insanın mal sevgisi pek şiddetlidir"*³¹³ âyeti ve *"insanoğlunun iki vadi altını olsa üçüncüsünü ister. İnsanoğlunun karnını topraktan başka bir şey doyuramaz. Allah tevbe edenlerin tevbesini kabul eder"*³¹⁴ hadisi mevcuttur.

b) Kendisinin ve çocuklarının geleceğini düşünüp bunun için endişelenmek. İnsan fıtratında hiç ölmeyecekmiş gibi yaşama duyusu ve isteği vardır. Bundan dolayı hep ilerisi için bir şeyler biriktirme peşindedir.: *"Arkadan çekiştirmeyi, yüze karşı eğlenmeyi, âdet edinen herkesin vay haline! O ki mal toplamış ve onu sayıp durmuştur. (O) malının kendisini ebedi kılacağını zan eder."*³¹⁵ Âyet-i kerime de bu hususa işaret etmektedir.

c) Hırs. Cimri insanın gözünü mal bürüyerek her şeyin önüne geçer.³¹⁶

d) Bencilik edip başkalarının sıkıntısını önemsememe.

³¹² Mustafa Çağrıcı, "Cimrilik" **DİA**, c.8, s.4.

³¹³ Âdiyât, 100/ 8.

³¹⁴ Müslim, Zekât 117.

³¹⁵ Hümeze104/1-2.

³¹⁶ Râzi, **Mefâtiḥü'l-gayb**, c.9, s.118.

e) Nefislerin cimriliğe yatkın, ona eğimli yaratılışı (cimriliğin insan fitratında var oluşu) "*Gerçekten insan cimri olarak yaratılmıştır*"³¹⁷ Nefisler cimriliğe eğilimli yaratılmıştır."³¹⁸

f) İnfak ederse malının azalacağı korkusu ve fakir düşme kaygısı.

İnsan fakir düşme kaygısından dolayı malını infak etmez. Öyle ki artık fakir olur kaygısıyla farz olan zekâtı da vermez ve akrabalarını da gözetmez.³¹⁹

3.2.FAHŞÂ KAPSAMINDAKİ DAVRANIŞLARI ENGELLEYEN ŞEYLER

3.2.1 Zinaya Engel Olan Şeyler

Modern zihniyet, özgürlük bahanesiyle karşılıklı rızaya dayanarak fuhşu ayıp ve günah olduğunu reddederek bu rezaletin fert ve toplum üzerindeki yıkıcı etkilerini görmezden gelmektedir. Toplumda fuhşu önleyebilmek adına bireylerin eğitimi, ahlaki yetişkinliği ve fuhuşa yaklaşımcı sebeplerin ortadan kaldırılması kadar hukuki tedbirlerin alınması da önemlidir.³²⁰

Zinayı çirkin bir iş olarak niteleyen yüce Rabbimiz: "*Zinaya yaklaşmayın. Çünkü o, son derece çirkin bir iştir ve çok kötü bir yoldur*"³²¹ buyurarak zina etmek bir tarafa ona yaklaşmayı bile yasaklamıştır. İslam, bireylerin zinaya düşmemesi için birtakım tedbirler almıştır.

Hz. Peygamber (s.a.v.) zinaya giden yolları kapatmak için. "*Gençler! evlenme imkânı bulanınız evlensin. Çünkü evlenmek, gözü haramdan çevirmek ve iffeti korumak için en iyi yoldur. Evlenme imkânı bulamayanlar da oruç tutsun. Çünkü orucun şehveti kırma özelliği vardır.*"³²² Hz. Peygamber (s.a.v.) bu minvalde gençlerin zinaya düşmemeleri için zamanı gelip evlilik çağına ulaşınca evlenmelerini

³¹⁷ Me'âric, 70/19.

³¹⁸ Nisâ, 4/128.

³¹⁹ Râzi, *Mefâtiḥü'l-gayb*, c.7, s.70.

³²⁰ Bozkurt, "Fuhuş" *DİA* c.13, s.212.

³²¹ İsrâ, 17/ 32.

³²² Buhari, Nikah, 3; Tirmizi, Nikah, 1.

tavsiye etmiştir. Çünkü evliliğin gözü ve iffeti kuruyacağını söylemiştir. Maddi imkanlarından dolayı evlenemeyenlerin ise şehvetlerine yenilip zinaya düşmemeleri için şehvi gücü kırmaya vesile olan oruç tutmalarını tavsiye etmiştir.³²³ Rasulullah (s.a.v.)'ın tavsiye ettiği oruç nafile olup hem nafile sevabı kazandırır hem de aç kalındığı için hayvani duygu olan şehveti kırar. Çünkü; şehvet çok yemekten de kaynaklanır. Şehvet azalınca zina tehlikesi de azalır.

İslamiyet, zinaya düşürücü sebep olarak görüp yasakladığı davranışlardan biri de yüce Allah'ın hem erkeklere hem de kadınlara, bakılması haram olan yerlere gözlerini dikmemelerini ve iffetlerini korumalarını emretmesidir.³²⁴ Karşı cinsin bakılması yasak olan yerlerine bakmayı, cinsel teşhirciliği tahrik edici şeffaf ve vücut hatlarını belli edecek elbiseler giymeyi, vücudun haram yerlerini göstermeyi yasaklayıp buna bağlı olarak örtünmeyi emretmiştir.³²⁵

Zinaya düşmemek için yüce Allah (c.c.), Peygamber eşleri şahsında bütün mümin kadınlara erkeklerle konuşurken kalpte şüphe uyandıracak ve karşıdaki kişinin yanlış anlayacağı şekilde cilveli konuşmayı yasaklamıştır.³²⁶ Aynı şekilde zinaya düşmemek ve bu tür dedikoduların önünü kesmek için Allah Resulü (s.a.v.) bir erkeğin mahremi olmayan bir bayanla baş başa kalmasını uygun görmemiştir.³²⁷ Aynı sebebe binaen zina etmek isteyen gence kendi yakınlarına yapılmasını istemediği bir fiili , başkalarına yapılmasının da yanlış olacağını bildirmiş ve bu fiili yapmak isteyenlerin yapmadan önce kendi kızının ve kız kardeşinin namusuna nasıl göz dikilmesinden hoşlanılmazsa başkalarının da namusuna bakılmaması gerektiği bilincinde hareket edilmesini istemiştir.³²⁸

³²³ İbni Mâce, Nikah, 1.

³²⁴ Nur, 24/30-31.

³²⁵ Komisyon, **Hadislerle İslam**, c.5, s.523-524.

³²⁶ Ahzâb, 33/32.

³²⁷ Müslim, Hac 424.

³²⁸ Ahmed b. Hanbel, Müsned, c.5/ 257.

Dinimiz, bütün bunlara rağmen zinaya bulaşana da birtakım cezalar uygun görmüştür. Bu ceza, sadece suçluların cezalandırılması değil aynı zamanda cezanın caydırıcılığını kullanarak suçun işlenmemesini sağlamaktır. Bu cezaların verilmiş sebebi, aile müessesesini korumaya yöneliktir. Bütün bunlara ek olarak zinadan ve ona düşüren sebeplerden sakınanlar cennetle müjdelenmiştir. Hz. Peygamber (s.a.v): "*Kim bana iki dudağı ve bacağı arasındakini korumayı garanti ederse bende ona cenneti garanti ederim*"³²⁹ buyurarak bu iki organın haramlardan korunmasına önem vermiştir.³³⁰

3.2.2. Kötülüğe ve Haddi Aşmaya Engel Olan Şeyler:

İyilik ve kötülük insanlarla alakalı kavramlardır. İyilik çoğalıp kötülük azaldıkça insanlar, yaşamlarını huzur içinde, daha güzel bir şekilde sürdürecektir.

Kötülükten sakınmak için şunlar yapılabilir:

İyi şeyler düşünüp sürekli iyilikler yapmak insanı kötülüklerden korur. Çünkü; âyetle "*iyilikler kötülükleri giderir*"³³¹ buyrulmaktadır.

Resulullah'ın (s.a.v.) "*Nerede olursan ol Allah'a karşı sorumluluğunun bilincinde ol. Kötülüğün peşinden iyi bir şey yap ki onu yok etsin. İnsanlarla güzel ahlaka uygun biçimde davran*"³³² tavsiyesinden hareketle her zaman sorumluluk bilinciyle hareket edilip yapılan kötülükten sonra iyilik yapmak ve güzel ahlaklı olmak insanı kötülüklerden muhafaza eder.³³³

Bir işi yapmadan önce o eylemin kendisine iyi mi olacağı kötü mü olacağının sonucunu düşünmek; onun fayda ve zararlarını düşünüp muhasebe etmek ona göre o eylemi yapmak da insanı kötülüğe girmesine mâni olur.

³²⁹ Buharî, Rikak, 23.

³³⁰ Komisyon, **Hadislerle İslam**, c.5, s.521.

³³¹ Hûd, 11/114.

³³² Tirmizî, Birr 55.

³³³ Komisyon, **Hadislerle İslam**, c.3, s.607.

"Mümin erkekler ve mümine kadınlar birbirlerinin dostlarıdır. Onlar, iyiliği emreder kötülükten alıkoyarlar."³³⁴ âyetinden ve "Bir kimse kötü bir iş görürse onu eliyle değiştirmeye çalışsın. Eğer buna gücü yetmezse diliyle değiştirmeye çalışsın. Buna da gücü yetmezse kalbiyle nefret etsin"³³⁵ hadisinden anlaşılacağı üzere insanların kötülüğe düşmemeleri için birbirlerine yardımcı olmaları gerekir.

Şeytanın oyununa gelmemek ve şeytanın işini yapmamak da insanı kötülükten korur. Kötülüğün şeytanın işi olduğunu ve en büyük kötülüğü de Allah'ı unutturmak olduğunun bilincinde olmak ve Allah'ı anmak insanı kötülüğe düşmekten korur. Çünkü Allah'ı anmak, kişiyi kötülüğün elinden kurtaracaktır.³³⁶

"Onlar bir kötülük yaptıklarında ya da kendilerine zulmettiklerinde Allah'ı hatırlayıp günahlarından dolayı tevbe ve istiğfar ederler"³³⁷ âyetine binaen tevbe, kötülükleri ortadan kaldırdığı için sürekli tevbe etmek oldukça önemlidir.

Kötülükten sakınmak için Peygamberin (s.a.v.) yaptığı gibi dua³³⁸ etmek.³³⁹

İnsanı kötülüğe düşüren bir sebep de arkadaş çevresidir. Buna delil olarak da Hz. Peygamber (s.a.v): " Kişi arkadaşının dini üzeredir. Öyleyse her biriniz kiminle arkadaşlık edeceğine dikkat etsin"³⁴⁰ şeklinde buyurarak arkadaşlığın önemine dikkat çekmiştir. Öyleyse kötü arkadaştan uzak durmak veya kötü arkadaş edinmemek de kötülüğe bulaşmamada önemli bir etkidir.

İnsanın aklını başından alan alkol ve uyuşturucu maddeler de kendileri bizzat kötülük oldukları gibi aklın kullanımına engel olduğu için kötülüğe düşürücü

³³⁴ Tevbe, 9/71.

³³⁵ Ebu Davûd, Melâhim, 17; Tirmizî, Tefsir 5.

³³⁶ Komisyon, **Hadislerle İslam**, c.3, s. 607.

³³⁷ Âl-i İmran, 3/135.

³³⁸ Tirmizî, Deavat 74; Ebu Davûd, Vitir 32; Buhari, Deavat 39; Müslim, Zikir49.

³³⁹ Komisyon, **Hadislerle İslam**, c.3, s. 609.

³⁴⁰ Ebu Davûd, Edep 19.

birer faktör sayılır. Bunların kullanımını terk etmek de hem kişisel hem de toplumsal olarak kötülüğü azaltacaktır.

Haddi aşmamak için de herkesi kendisi gibi bilip kendisini onların yerine koyarak empati kurulmalıdır. Bu hususta Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

*"Yüce Allah, bana birbirinize öyle alçak gönüllü olun ki hiç kimse diğerine karşı haddi aşıp zulmetmesin. Yine hiçbir kimse, bir başkasına karşı böbürlenip üstünlük taslamasın diye vahyetti."*³⁴¹

3.2.3. Cimriliğe Engel Olan Şeyler:

Cimrilikten kurtulmak için Allah (c.c.) yolunda infâk etmek gerekir. Zira zekât müessesesinin bir amacı da cimrilik ile savaşımdır. Buna delil olarak da Peygamber'in (s.a.v.): "*Zekatını veren, misafîrine ziyafet veren ve bir felaket anında başkalarına yardımında bulunan cimrilikten kurtulur*"³⁴² hadisi mevcuttur. Bu hadisten anlaşılacağı üzere malının zekatını vermek, misafir için harcama yapmak ve darda kalana el uzatmak suretiyle cimrilikten korunulabilir.

Allah (c.c.) yolunda harcanan bir mal azalmaz, eksilmez. Aksine budanan bir ağaç gibi daha canlı ve daha verimli olur. Bu husus Kur'ân'da şöyle açıklanır: "*Mallarını Allah yolunda harcayanların hâli, yedi başak bitiren ve her başağında yüz dane bulunan tek bir tohumun hâli gibidir.*"³⁴³ " *Siz hayra ne harcarsanız, Allah onun yerine başkasını verir.*"³⁴⁴ Cömertlik, eldeki malın yok olması demek değil aksine müminin malını ahirette kalıcı kılmaya vesiledir.³⁴⁵

³⁴¹ Ebû Dâvûd Edeb, 40.

³⁴² Buhârî, Mezâlim, 8.

³⁴³ Bâkara, 2/ 261.

³⁴⁴ Sebe, 34/ 39.

³⁴⁵ M. Kâmil Yaşaroğlu, *İyilik*, DİB. Yayınları, Ankara, 2015, s.91.

Kanaatkâr olup Allah'a tevekkül etmek de cimriliği giderir. Buna delil ise: "Eğer Allah'a hakkıyla tevekkül etseydiniz, sabah aç kalkıp akşam tok dönen kuşlar gibi Allah sizin de rızkınızı verirdi"³⁴⁶ hadisidir.

Ölümü çokça hatırlamak ve ölüm anında malın kendisine hiçbir fayda sağlayamayacağını anlamak da cimriliği engelleyen şeyylerden biridir.

Müminin özelliklerinden biri de cimrilik yapmamak olduğunun bilincinde olmaktır. "Onlar ki harcadıkları zaman ne israf ederler ne de cimrilik ederler (harcamaları) bu ikisi arasında denge iledir."³⁴⁷

Cimriler için vaad edilen azabın hatırlanması.³⁴⁸ Cimriliğin topluma zarar vereceği, yüce Allah'ın yer yüzüne nimetleri dengeli dağıttığı; cimrilik edenlerin Allah'ın kendi mallarına fakirlerin de hakkını kattığının bilincinde olması.

"Sevdiğiniz şeylerden (Allah yolunda) harcamadıkça iyiliğe erişemezsiniz"³⁴⁹ âyetini iyice düşünmek ve gereğine göre hareket etmek.

Allah Rasulünün dua ettiği gibi "Allah'ım korkaklıktan ve cimrilikten sana sığınırım"³⁵⁰ dua etmek suretiyle cimrilikten korunulabilir.

3.2.4. Genel Olarak Fahşa'ya Engel Olan Şeyler

1- Hangi anlamda olursa olsun, güçlü bir iman ve beraberindeki takva /sorumluluk bilinci fahşâdan mutlak uzaklaştıracıdır. Çünkü cömertlik, iffetli olmak, çirkin söz ve davranışlardan uzak durmak ve Allah'ın koyduğu sınırlara riayet etmek olgun müminin vasıflarındandır.³⁵¹

³⁴⁶ Tirmizî, Zühd,33.

³⁴⁷ Furkân, 25/ 67.

³⁴⁸ Nisâ, 4/37; Tevbe, 9/ 35; Âl-i İmrân, 3/180.

³⁴⁹ Âl-i İmrân, 3/ 92.

³⁵⁰ Buhârî, Deâvât 38.

³⁵¹ Mü'minûn 23/1-7.

2- Fahşâ diye nitelenen davranışların yok olabilmesi için kendini mağdur kimsenin yerine koymak, düşünce ve tefekkür dünyasını bencillikten kurtarmak. Kısacası empati kurularak bu kötü vasıflar giderilebilir.³⁵²

3- Mümkün olduğunca evlilik yaşını geciktirmemeye önem vermek. Çünkü evlilik müessesesi insanın cinsel ve psikolojik açıdan rahatlayabileceği en uygun ve meşru yerdir.³⁵³

4- Salih insanların oluşturduğu topluluklarda bulunmak, şeytani şeylerin cereyan ettiği yerlerden uzak olmak. Çünkü toplumun insan ahlâkı üzerindeki etkisi kaçınılmazdır. Dolayısıyla güzel alışkanlıklar edinebilmek için cemaatle namaza ve iyi insanların meclislerine ve sohbetlerine katılmak, aynı zamanda günlük hayatı da mümkün olduğunca ahlâklı bir toplum içerisinde geçirmek gerekir. Çünkü müminlere birbirini tamamlamada parçaları birbirini destekleyen bir bina gibidir.³⁵⁴

5- Taassuptan uzak durmak ve hatalarda ısrarlı olmamak: Tевbe etmek ve günahlardan ve şeytanın vesvesesinden Allah'a sığınmak.

6- Dayanışmayı gerçekleştiren vasıtalarla sarılmak: Bu vasıtalar iki kısımdır ve İslam bunları her fırsatta muhtaç kimselerin ihtiyaçlarını karşılamak için koymuştur. Bunlar, zekât, adak, keffaretler, kurbanlar, fitır sadakası gibi yapılması istenen ibadetler. Vakıflar, vasiyetler, misafir ağırlamak, ödünç, borç vermek, hibe ve hediye akdi yapmak gibi nafil olanlar... Bunların her biri sahibini bir nebze olsun cimrilik hastalığından uzak tutacaktır.

³⁵² Tirmizi Sıfatü'l-Kıyame 59. Müslim, Birr 58.

³⁵³ İbn Mace, Nikah 1.

³⁵⁴ Buhârî, mezâlim 5.

SONUÇ

Fahşâ kelimesi, Kur'ân'da türevleriyle beraber yirmi dört yerde zikredilmiştir. Bu kelime, Fahişe/ el-fahişe (الفاحشة-فاحشة) Fahşâ (الفحشاء) ve fevahiş (الفواحش) olmak üzere üç farklı şekilde kullanılmıştır.

Kur'ân'da geçen bu kavram, zina, eşcinsellik, cimrilik, haddi aşmak, günah, aşırı derecede çirkin söz ve davranışlar gibi farklı anlamlarda kullanılmıştır. Yani Kur'ân da " fahişe" diye isimlendirilen her şey, çirkinliği din ve akıl tarafından sabit olan günahlardır. Bu kavram, zikredilen anlamlara gelmekle birlikte zamanla sadece cinsî suçlar ve davranış bozukluklarını ifade eden birer terim haline gelmiştir.

Peygamber (s.a.v.) hanımlarına hitap eden ve mübeyyine (مبينة) kelimesiyle vasıflanıp açık bir hayasızlık (فاحشة مبينة) ve فعلوا فاحشة şeklindeki kullanımları haricindeki diğer yerlerde fahişe/el-fahişe (الفاحشة-فاحشة) zina olsun homoseksüellik olsun cinsi suçları ifade eden ve ceza gerektiren bir eylem olarak kullanılmıştır. Ayrıca Lut (a.s.) kıssasında geçen bu kelime "el" takısı ile el-fahişe (الفاحشة) şeklinde kullanılmış olup sadece homoseksüellik anlamındadır.

Fahşâ (الفحشاء) kelimesiyle kullanılan yerlerde ise kötü işlerle zihni yormak ve kötü işleri hayata geçirmeye çalışmak anlamında kullanılmıştır.

Fahşâ kelimesi, kötü işlerle uğraşmak, kötülükleri yapmak anlamında kullanıldığı için Kur'ân'da cimriliğe de fahşâ denilmiştir. Çünkü cimrilik de kötü bir vasıf olup Allah'ın yapılmasından hoşlanmadığı bir iştir.

Fahşâ kavramının muhtevastaki zarar çok büyük olup, sadece fertlerle ilgili değil ayrıca toplumsal manada büyük tehlikeler arz etmektedir. Zira Fahşâ kavramı

Kur’ân-ı Kerîm’de kullanıldığı alanlar dikkatle incelenecek olursa çirkin ve zararlı olan şeyin sadece onu yapan bireyi değil; fahşânın içinde bulunduğu toplumu da ciddi manada ifsad ettiği gerçeği görülecektir.

KAYNAKÇA

- ALÛSÎ, Şehâbeddîn Mahmud, **Ruhü'l-meânî fi tefsiri'l-Kur'ani'l-azîm ve's- seb'i'l-mesânî**, Daru İhyau't-Türasü'l-Arabi, Beyrut, t.y.
- APAYDIN, H. Yunus, vd. **İlmihal**, İsam İstanbul, 1999.
- AYDIN, Fuat, " Nâmus" **DİA. TDV Yayınları**, İstanbul, 1999.
- BEKİR, İbn Abdullah, **Hirâsetü'l-fadîle**, Darü'l Asime, Riyad, 2000.
- BEYDÂVÎ, Abdullah b. Ömer Nasıruddin, **Envâru't-tenzîl ve esraru't-te'vîl**, Darül-Marife, Beyrut,2013.
- BEYHÂKÎ, Ebubekir Ahmed b. Hüseyin, **el-Cami' li şüabi'l-iman**, Mektebetu'r-Rüşd, Riyad, 2003.
- BOZKURT, Nebi, " Fuhuş " **DİA, TDV Yayınları**, İstanbul, 1998.
- BUHÂRÎ, Muhammed b. İsmail, **Sahih'ül-Buhârî**, Daru İbni Kesir 2002.
- CEVHERÎ, İsmail b. Hammad, **es-Sıhah**, tah. Ahmet Abdülgafur Attar, Darü'l-İlmi Kahire, 1990.
- ÇAĞRICI, Mustafa, "İffet" **DİA, TDV Yayınları**, İstanbul, 2000;
- "Cimrilik" **DİA, TDV Yayınları**, İstanbul, 1999.
- ÇİĞDEM, Recep, "İslam'ın Cinsel Hayata Yaklaşımı", **İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi**, sayı 28, 2016.

DEMİRCİ, Muhsin, **Tefsir Tarihi**, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul, 2016;

----- **Kur'an'ın Ana Konuları**, İFAV, İstanbul, 2016.

----- **Konulu Tefsire Giriş**, Marmara Üniversitesi İFAV Yayınları, İstanbul, 2013.

DÖNDÜREN, Hamdi, **Şamil İslam Ansiklopedisi**, Şamil Yayın evi, İstanbul, "**Münker**" 1990.

DUMAN M. Zeki, "Habis" **DİA**, TDV Yayınları, İstanbul, 2000.

EBÛ DÂVÛD, Süleyman b. Eş'as es-Sicistanî, **es- Sünen**, Risaletu'n-Naşirun, Beyrut, 2015.

EBÛ HAFS, Ömer b. Ali, **el-Lübâb fî ulumi'l-kitab**, Tah. Şeyh Adil Ahmed Abdülmevcud vd. Darü'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut, 1998.

EBÛ HAYYÂN Muhammed b. Yusuf, **el-Bâhrü'l-muhît**, Darü'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut, 1993.

ERBOĞA, Halit, **Şamil İslam Ansiklopedisi**, Şamil Yayınları, İstanbul, 1990.

ESED Muhammed, **Kur'an Mesajı Meal-Tesir**, Çev. Cahit Koytak-Ahmet Ertürk, İşaret Yayınları, İstanbul, 1999.

ESEN, Hüseyin, "Zina" **DİA**, TDV Yayınları, İstanbul, 2013.

HALİL, İbn Ahmed, **Kitâbu'l-ayn**, tah. Mehdi Mahzumi-İbrahim Samirai, Müessesetü'l-A'lemi li'l- Matbua, Beyrut, 1988.

HÖKELEKLİ, Hayati, "İrz" **DİA**, TDV Yayınları, İstanbul, 2000.

IZUTSU, Kur'an'da Dini ve Ahlâki Kavramlar, Çev. Selahattin Ayaz, Pınar Yayınları, İstanbul, 2010.

İBNİ ARABÎ, Ebubekir, **Ahkâmü'l-Kur'ân** Darü'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut, 2002.

İBN AŞÛR, Muhammed Tahir, **et-Tahrîr ve't-tenvîr**, Daru't-Tunisiyye, Tunus, 1984.

İBN ATİYYE Abdulhakk el-Endelüsî, **el-Mûharreru'l- vecîz**, tah. Abdüsselam Abdüşşafi, Daru'l-Kütübü'l-İlmiye, Beyrut, 2001.

İBNİ HANBEL, **el-Müsned**, tah. Ahmed Muhammed Şakir, Daru'l- Hadis, Kahire, 1995.

İBN KESÎR, İsmail, **Tefsiru'l-kur'ani'l-azîm**, Tah. Mustafa Seyyid Muhammed vd. Müessesetu Kurtube, Kahire, 2000.

İBN MANZUR, **Lisanü'l-Arab**, tah. Abdullah Ali el-Kebir vd. Darü'l-Marife Kahire ty.

İSFEHÂNÎ, Hüseyin b. Muhammed er-Rağib, **Mu'cemu müfredâti elfâzi'l-Kur'ân**, Daru'l-Kalem, Dimeşk, 1992.

KARADENİZ, Osman, " Fâcir" **DİA. TDV Yayınları**, İstanbul, 1999.

KARAGÖZ, İsmail, **İlahi Yasaklar**, TDV. Yayınları, Ankara, 2016.

KARAMAN, Hayrettin vd. **Kur'an yolu Tefsiri**, DİB. Yayınları, Ankara, 2008.

KARDAVÎ, Yusuf, **İslam'da Helal ve Haram**, çev. Ramazan Nazlı, Hilal Yayınları, Ankara, t.y.

KURTÛBÎ, Hammâd b. Ahmed, **el-Câmi' li ahkâmi'l-Kur'ân**, Tah. Abdullah b. Abdulmuhsîn et-Turki, Müessesetu'r-Risale, Beyrut, 2006.

KUTUB Seyyid, **Fî Zilâli'l-Kur'an**, Trc. Yakup Çiçek vd. Emir Yayınevi, İstanbul, 1993.

MALİK, İbn Enes, **el-Muvattâ**, Tah. Ebu Üsame, Mecmu'atu'l-Furkan, 2003.

MERÂĞÎ, Ahmed Mustafa, **Tefsîru'l-Merâğî**, Mısır, 1946.

MEVDÛDÎ, Ebu'l-A'la, **Tefhimü'l-Kur'an**, Çev: Heyet, İnsan yay. İstanbul, 1991.

MUHYUDDÎN, Abdülhamit, **el-Ahvâlü's-şahsiyye**, Mektebetü'l-Hanifiyye, İstanbul, ty.

- MUTÇALI, Serdar, **Arapça- Türkçe sözlük**, Dağarcık Yayınları, İstanbul, 1995.
- MÜSLİM Ebi Hüseyin b. Haccâc, **Sahih Müslim**, Daru Taybe, Riyad, 2006.
- MÜSLİM, Mustafa, **Mebahis fi't-tefsiri'l-mevzui**, Darü'l-Kalem, Dîmeşk, 2000.
- NESAÎ, Ahmed b. Şuayb **Sünenü'l-kübrâ** Müessetür'Risale, tah. Şuayb Arnavut, Beyrut, 2000.
- NESEFÎ, Abdullah b. Ahmed, **Medârikü't-tenzîl ve hakaikü't-te'vîl**, Daru'l-Marife, Beyrut, 2008.
- ÖZAFŞAR, Mehmet Emin vd. (Komisyon), **Hadislerle İslam**, DİB. Yayınları, Ankara, 2017.
- RÂZÎ, Muhammed b. 'Ömer b. el-Huseyn b. el-Hasan b. 'Ali el-Kureyşî el-Bekrî, **Mefâtihi'l-gayb**, Dârü'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut, 2013.
- RÂZÎ, Muhammed b. Ebubekir, **Muhtaru's-sihâh**, Daru'r-Risaleti'l-Alemiyye, Beyrut, 2010.
- RIZÂ, Muhammed Reşid, **Tefsirü'l-menâr**, Darü'l-Menar, Mısır, 1367 (h.)
- SABUNÎ Muhammed Ali, **Safvetu't-tefasir**, Dârü'l-Kur'ani'l-Kerim, Beyrut, 1981;
- Kabesun min nuri'l-Kur'ani'l-kerîm**, Darü'l-Kalem, Dîmeşk, 1988. **Revâiü'l-beyân**, Daru'l-Alemiyye, jakarta, 2015.
- SARI, Mevlût, **el-Mevârîd**, Bahar Yayınları, İstanbul, t.y.
- SÂVÎ, Şeyh Ahmed b. Muhammed, **Haşiyetü's-Sâvî alâ tefsir'il- celâleyn**, İslami Kitaplar Naşiri, Midyat, ty.
- SUYÛTÎ, Celâleddîn Abdurrahmân, Celâleddîn Muhammed el-Mahallî **Tefsirü'l-celâleyn**, Daru İbni Kesîr, Dîmeşk, 1407(h.)

SUYÛTÎ, Celâleddîn Abdurrahmân, **Esbâbü'n-nüzûl**, Müesseset'l-Kütübüs'-sekafiyye, Beyrut, 2002.

-----**Ed-Durü'l-mensûr fi' t-tefsiri bil me'sûr**, Tah. Abdullah b. Abdülmuhsin et-Turki vd. Kahire, 2003.

-----**el-İtkân fi ulûmi-l Kur'ân**, Naşirun, Beyrut, 2013.

ŞA'RÂVÎ, Muhammed Mütevelli, **Kur'an Mucizesi**, çev. M. Sait Şimşek, Kitap Dünyası Yayınları, İstanbul, 2017; **Tefsiru's-şarâvî**, B.y, Mısır, 1991.

ŞEVKÂNÎ, Muhammed, **Fethü'l-kadîr el-câmi' beyne fenneyi'r-rivâye ve'd-dirâye min ilmi't-tefsîr**, Tah. Abdurrahmân Umeyre, 1994.

ŞİMŞEK, M. Sait, **Günümüz Tefsir Problemleri**, Kitap Dünyası Yayınları, İstanbul, 2016.

TABERÎ, Muhammed b. Cerir, **Câmiü'l-beyân an te'vili ayî'l-Kur'ân**, tah. Abdullah b. Abdülmuhsin et-Türki, Darü'l-Hicr, Kahire, 2001.

TOPTAŞ, Mahmut, **Kur'an-ı Kerim Şifa Tefsiri**, Cantaş Yayınları, İstanbul, 1993.

ÜNEYS, İbrahim vd. **el-Mü'cemü'l- Vasît**, Mektebetü'l-İslamiyye, Kahire, t.y.

YAMAN, Ahmet, **Ahlak ve Hukuk Ekseninde Aile Hayatımız**, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2015.

YAŞAROĞLU, M. Kâmil, **İyilik- Bu Ramazan ve Her Ramazan-**, DİB Yayınları, Ankara, 2015.

YAVUZER Haluk, **Evlilik Okulu**, Remzi Kitapevi, İstanbul, 2010.

YAZIR, Elmalılı M. Hamdi, **Hak Dini Kur'an Dili**, Sadeleştiren M. Nur Çetin vd. Akçağ yayınları, t.y.

YILDIRIM, Celal, **İlmin Işığında Asrın Kur'an Tefsiri**, Anadolu Yayınları, İstanbul, 1986.

YÜKSEL, Ahmet, “Kur'an'da Fuhş Kavramı”, **Ondokuz Mayıs Üni. İlh. Fak. Dergisi**, Sayı: 11, yıl: 1999.

ZEBÎDÎ, Seyyid Muhammed Murtaza, **Tâcü'l-arûs min cevâhiri'l-Kâmûs**, Tah. Ahmed Ferrac, Matbaatü Hukume, Kuveyt, 1965.

ZEMAHŞERÎ, Mahmud b. Ömer, **el- Keşşâf an hakâiki gavâmizi't-tenzîl ve uyûni'l-ekâvîl fî vücuhi't-te'vîl**, Mektebetu'l-Ubeykan Riyad, 1998.

